

WALORYZACJA OŚRODKÓW MIEJSKICH

Fundusze
Europejskie
Program Regionalny

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Waloryzacja miast województwa łódzkiego

Sytuacja społeczno-gospodarcza miast i jej zmiany w latach 2004-2014

DYREKTOR BIURA:

Ewa Paturalska-Nowak

ZASTĘPCA DYREKTORA:

Agnieszka Jaszczyńska

Opracowanie wykonano

w REGIONALNYM OBSERWATORIUM TERYTORIALNYM WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

pod kierownictwem Anny Szymańskiej

Zespół autorski

Jacek May

Lucyna Cichocka

Justyna Dolaczyńska

Małgorzata Jura

Emilia Modranka

Marta Rutkowska

Patrycja Sobieraj

1. Wprowadzenie	4
2. Zmiany sytuacji demograficznej miast w latach 2004-2014.....	8
2.1. Zaludnienie	8
2.2. Struktura demograficzna	9
2.3. Procesy demograficzne	13
2.3.1. <i>Ruch naturalny ludności</i>	<i>13</i>
2.3.2. <i>Migracje.....</i>	<i>16</i>
2.4. Synteza – typologia demograficzna miast.....	19
3. Jakość życia mieszkańców	22
3.1. Infrastruktura społeczna	22
3.1.1. <i>Podstawowe wskaźniki dostępności do infrastruktury społecznej</i>	<i>22</i>
3.1.1. <i>Waloryzacja miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika dostępności do infrastruktury społecznej.....</i>	<i>25</i>
3.2. Warunki mieszkaniowe	28
3.2.1. <i>Podstawowe wskaźniki poziomu warunków mieszkaniowych w latach 2004-2014</i>	<i>28</i>
3.2.2. <i>Waloryzacja miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika poziomu warunków mieszkaniowych</i>	<i>29</i>
3.3. Waloryzacja miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika jakości życia	31
4. Ład przestrzenny	37
4.1. Ład przestrzenny w roku 2014	37
4.1.1. <i>Podstawowe wskaźniki ładu przestrzennego</i>	<i>37</i>
4.1.2. <i>Waloryzacja miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika ładu przestrzennego.....</i>	<i>38</i>
5. Zależności między ładem przestrzennym a jakością życia mieszkańców	41
6. Czynniki rozwoju gospodarczego	43
6.1. Poziom rozwoju społeczeństwa	43
6.1.1. <i>Podstawowe wskaźniki poziomu rozwoju społeczeństwa</i>	<i>43</i>
6.1.2. <i>Waloryzacja miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika rozwoju społeczeństwa</i>	<i>46</i>
6.2. Wyposażenie inwestycyjne w roku 2014	49
6.2.1. <i>Podstawowe wskaźniki wyposażenia inwestycyjnego</i>	<i>49</i>
6.2.1. <i>Waloryzacja miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika wyposażenia inwestycyjnego.....</i>	<i>51</i>
6.3. Waloryzacja miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika poziomu czynników rozwoju gospodarczego	54
7. Potencjał gospodarczy	57
7.1. Wielkość gospodarki w latach 2004-2014.....	57
7.1.1. <i>Podstawowe wskaźniki rozwoju gospodarczego.....</i>	<i>57</i>
7.1.2. <i>Waloryzacja miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika wielkości gospodarki.....</i>	<i>59</i>
7.2. Innowacyjność gospodarki w latach 2009-2014	61
7.2.1. <i>Podstawowe wskaźniki innowacyjności gospodarki.....</i>	<i>61</i>

7.2.2. Waloryzacja miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika innowacyjności gospodarki	63
7.3. Rynek pracy w latach 2004-2014	66
7.3.1. Podstawowe wskaźniki innowacyjności gospodarki.....	66
7.3.2. Waloryzacja miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika stanu rynku pracy.....	67
7.4. Waloryzacja miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika potencjału gospodarczego	70
8. Zależności między potencjałem gospodarczym miast, a poziomem ich czynników rozwoju gospodarczego	76
9. Wnioski	80
10. Wykaz rysunków.....	85
11. Wykaz tabel.....	88

1. Wprowadzenie

Opracowanie zostało wykonane w ramach planu pracy Biura Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi na rok 2015 w obszarze zintegrowanego systemu planowania rozwoju województwa.

Pracownicy Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego Województwa Łódzkiego prowadzili pogłębione analizy dotyczące poszczególnych miast województwa łódzkiego. Prace analityczne były wykonywane w ramach wsparcia z Osi XII Pomoc techniczna, Cel szczegółowy 2: Sprawny system realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020.

Przeprowadzenie analiz dotyczących miast województwa łódzkiego zostało podyktowane potrzebami wynikającymi z zapisów RPO WŁ na lata 2014 -2020. W ramach RPO wsparcie uzyskują działania związane m. in. ze zwiększeniem konkurencyjności gospodarki, poprawą spójności społecznej i terytorialnej, rewitalizacją zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich. W ujęciu terytorialnym wsparcie dotyczy całego województwa, ze szczególnym uwzględnieniem Obszarów Strategicznej Interwencji krajowych i regionalnych wskazanych w SRWŁ 2020. Wśród OSI wynikających z polityki państwa znalazły się: Łódź i jej obszar funkcjonalny, ośrodki subregionalne – miasta powiatowe powyżej 20 tys. mieszkańców i ich obszary funkcjonalne, miasta powiatowe tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz obszary wiejskie o słabej dostępności do usług publicznych.

Z poziomu regionalnego za Obszary Strategicznej Interwencji uznano obszary funkcjonalne wskazane w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020. Są to: Łódzki Obszar Metropolitalny, Obszar Rozwoju Intensywnego Rolnictwa, Zagłębie Górniczo-Energetyczne Bełchatów- Szczerców- Złoczew, Zagłębie Ceramiczno-Budowlane Opoczno-Tomaszów Mazowiecki oraz Obszary Turystyczne Dolin Warty, Pilicy i Bzury.

Powyższe uwarunkowania oraz potrzeba monitorowania sytuacji społeczno-gospodarczej województwa stanowiły przesłankę do przeprowadzenia analiz dotyczących stanu i dynamiki rozwoju miast województwa łódzkiego.

Cel i zakres opracowania

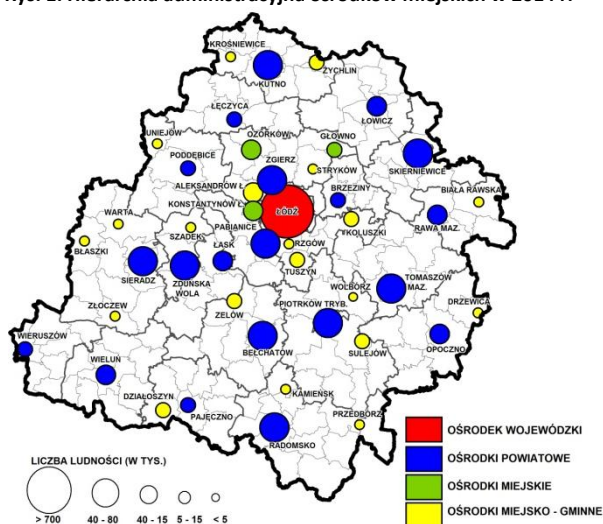
Celem opracowania jest określenie obecnego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych miast regionu oraz dynamiki zmian w tym zakresie na przestrzeni lat 2004-2014. Efektem tych prac będzie waloryzacja ośrodków miejskich w województwie łódzkim.

Badaniem objęto wszystkie 44 miasta województwa, w tym Łódź - ośrodek wojewódzki, ośrodki powiatowe oraz pozostałe miasta.

Ze względu na liczbę mieszkańców miasta wyróżniono następujące klasy wielkościowe miast:

- Miasta powyżej 700 tys. mieszkańców: 1 miasto – Łódź,
- Miasta duże o liczbie mieszkańców od 40 -80 tys. – 10 miast
- Miasta średnie o liczbie mieszkańców od 15 do 40 tys. – 8 miast
- Miasta małe o liczbie mieszkańców od 5 do 15 tys. – 12 miast
- Miasta bardzo małe o liczbie mieszkańców od 0 do 5 tys. – 13 miast

Rys. 1. Hierarchia administracyjna ośrodków miejskich w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL (GUS).

Źródła danych

Podstawowym źródłem danych dla opracowania była statystyka publiczna, tj. Bank Danych Lokalnych GUS, z którego wygenerowano mierniki i wskaźniki, służące do analiz cząstkowych oraz konstrukcji wskaźników syntetycznych.

Dane statystyczne zostały uzupełnione informacjami zebranymi z innych źródeł, w tym:

- Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w zakresie powierzchni podstref ŁSSE przeznaczonych do zainwestowania
- Ministerstwa Finansów oraz Moja Polis w zakresie środków przekazanych z odpisów 1% na organizacje pożytku publicznego
- Raportu „Atrakcyjność instytucji otoczenia biznesu dla rozwoju przedsiębiorczości w regionie łódzkim” w zakresie Instytucji Otoczenia Biznesu

Ponadto w analizie zostały wykorzystane wyniki dwóch ekspertyz, współfinansowanych przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa łódzkiego na lata 2007-2013:

1. „Problemy rozwojowe miast województwa łódzkiego – sytuacja gospodarcza” opracowana przez AGERON Polska International Consulting & Market Research
2. „Kluczowe zagadnienia rozwojowe miast województwa łódzkiego w zakresie kapitału ludzkiego i społecznego” opracowana przez DELTA PARTNER Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych.

Wartości indeksów, skonstruowanych na podstawie analiz do ekspertyz uwzględnione w niniejszym opracowaniu dotyczyły:

- stanu i możliwości akumulacji kapitału ludzkiego i społecznego w miastach województwa:
 - stan kapitału ludzkiego,
 - możliwości akumulacji kapitału ludzkiego,
 - stan kapitału społecznego,
 - możliwości akumulacji kapitału społecznego;
- konkurencyjności miast województwa, pod względem adaptacyjności gospodarki i atrakcyjności inwestycyjnej;

Na potrzeby waloryzacji miast województwa łódzkiego przeprowadzono analizy w następujących grupach zagadnień:

- DEMOGRAFIA
- JAKOŚĆ ŻYCIA
- CZYNNIKI ROZWOJU GOSPODARCZEGO
- POTENCJAŁ GOSPODARCZY

Tab. 1. Struktura analiz

tab. 1. Struktura danych

ZAGADNIENIE		WSKAŹNIKI	DANE
Demografia w latach 2004-2014			
Liczba mieszkańców	Zmiana liczby mieszkańców		2004-2014
Przyrost naturalny	Urodzenia żywe/ 1000 mieszk. Zgony na 1000 mieszk.		
Migracje	Emigracja na 1000 mieszk. Imigracja na 1000 mieszk.		
Struktura wieku i płci	Udział w ekonomicznych grupach wieku Współczynnik feminizacji		
TYPOLOGIA MIAST WG KIERUNKÓW I ZMIAN ZAŁUDNIENIA 2014			
Jakość życia			
Infrastruktura społeczna	Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	Liczba przychodni na 1000 mieszkańców	2004-2014
		Liczba miejsc w domach pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w wieku poprodukcyjnym	2004-2014
	Edukacja i szkolnictwo	Liczba miejsc w przedszkolach na 1000 osób w wieku 3-6 lat	2004-2014
		Liczba szkół artystycznych na 1000 osób w wieku 13-19 lat	2004-2014
		Liczba szkół policealnych dla młodzieży i dorosłych oraz liceów dla dorosłych na 1000 osób w wieku produkcyjnym	2004-2014
	Kultura	Miejsca na widowni w kinach na 1000 mieszkańców	2004-2014
		Liczba zwiedzających muzea na 1000 mieszkańców	2004-2014
Wskaźnik syntetyczny infrastruktury społecznej			
Warunki mieszkaniowe	Powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 mieszkańca		2004-2014
	Udział mieszkań wyposażonych w łazienkę, ustęp spłukiwany i kanalizację		2004-2014
	Mieszkania oddane do użytku na 1000 mieszkańców		2004-2014
Wskaźnik syntetyczny stanu warunków mieszkaniowych			
WSKAŹNIK SYNTETYCZNY JAKOŚCI ŻYCIA			
Ład przestrzenny	Udział powierzchni miasta objętej MPZP (%)		2014
	Udział powierzchni zrewitalizowanej i w trakcie rewitalizacji w ogólnej powierzchni miasta (%)		2014
WSKAŹNIK SYNTETYCZNY ŁADU PRZESTRZENNEGO			
Czynniki rozwoju gospodarczego			
Poziom rozwoju społeczeństwa	Kapitał społeczny	Frekwencja w wyborach samorządowych	2006, 2010, 2014
		Suma środków przekazanych z odpisów 1% na OPP na 1 mieszkańca	2008-2014
		Liczba organizacji pozarządowych (fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych - NGO's) na 10 tys. mieszkańców	2005-2014
	Kapitał ludzki	Średnia liczba punktów uzyskanych przez maturzystę na egzaminie maturalnym	2004-2014
		Liczba nowozarejestrowanych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 100 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (sektor prywatny)	2009-2014
Wskaźnik syntetyczny poziomu rozwoju społeczeństwa			

Poziom rozwoju inwestycyjnego	Instytucje wspomagające przedsiębiorczość	Liczba jednostek badawczo-rozwojowych	2014
		Liczba instytucji otoczenia biznesu	2014
	Tereny inwestycyjne	Udział powierzchni podstref ŁSSE przeznaczonych do zainwestowania w powierzchni podstref ogółem (%)	2014
		Udział powierzchni dostępnych terenów inwestycyjnych w miastach w powierzchni terenów przemysłowo-usługowych (%)	2014
	Dostępność transportowa	Czas dojazdu z miasta do najbliższego terminala multimodalnego w Kutnie, Łodzi lub Radomsku (min.)	2014
Wskaźnik syntetyczny wyposażenia inwestycyjnego			
WSKAŹNIK SYNTETYCZNY CZYNNIKÓW ROZWOJU GOSPODARCZEGO			
Potencjał gospodarczy			
Wielkość gospodarki	Liczba podmiotów gospodarczych/ 1000 mieszkańców (podm. gosp./1000 mieszk.)		2004-2014 ¹
	Wartość dochodów własnych gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca (zł/mieszk)		2004-2014
	Wartość dochodów z podatku CIT na podmiot gospodarczy (zł/podm. gosp.)		2004-2014
Wskaźniki syntetyczne wielkości gospodarki i jej zmian			
Innowacyjność struktury gospodarki	Udział podmiotów należących do sektora usług wysokiej techniki i usług rynkowych i finansowych opartych na wiedzy w liczbie podmiotów usługowych (działy: 50, 51, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 78, 80) (%)		2009-2014 ²
	Udział podmiotów należących do sektora przemysłu wysokiej i średniowysokiej techniki w liczbie podmiotów przemysłowych (działy: 20, 21, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32) (%)		2009-2014
	Udział spółek prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego w liczbie spółek prawa handlowego ogółem (%)		1995-2014
Wskaźniki syntetyczne innowacyjności gospodarki i jej zmian			
Rynek pracy	Wskaźnik bezrobocia – liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie osób w wieku produkcyjnym (%)		2004-2014
	Udział pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym (%)		2004-2014
	Udział liczby dojeżdżających do pracy do miasta w ogólnej liczbie dojeżdżających do pracy w miastach województwa (%)		2006-2011
Wskaźniki syntetyczne dla stanu rynku pracy i jego zmian			
WSKAŹNIK SYNTETYCZNY POTENCJAŁU GOSPODARCZEGO			

¹ Analizowane dane były agregowane przez GUS wg dwóch różnych klasyfikacji PKD, do 2009 roku wg klasyfikacji PKD 2004, a od 2009 roku wg klasyfikacji PKD 2007. Dane dla roku 2009 były agregowane wg obydwu klasyfikacji, w opracowaniu przyjęto klasyfikację PKD 2007.

² Ze względu na zmianę klasyfikacji PKD, dane agregowane na poziomie działów są dostępne dopiero od roku 2009, co wyklucza przeprowadzenie dynamicznych analiz zmian innowacyjności gospodarki dla przyjętego w opracowaniu okresu badawczego 2004-2014.

2. Zmiany sytuacji demograficznej miast w latach 2004-2014

2.1. Zaludnienie

Liczba ludności miast województwa łódzkiego zmniejszała się w latach 2004-2014 z 1 674 882 do 1 583 389, czyli średnio w roku o -8903 osoby. Wskaźnik urbanizacji województwa zmniejszył się w badanym okresie z 64,72% do 63,23%, czyli o -0,16 p.p. średnio w roku. Spadek udziału ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności województwa wynika przy tym nie tylko ze znacznego ubytku naturalnego mieszkańców miast, ale również z ich emigracji na obszary wiejskie. Dużą intensywność tego ostatniego procesu obserwuje się zwłaszcza w przypadku największych miast.

Według danych BDL GUS o faktycznej liczbie ludności, jedynie w 12 miastach województwa, w okresie badawczym, wzrosła liczba mieszkańców³, z czego w 6 miastach bardzo małych, 4 małych i 2 średnich⁴. W Białej Rawskiej, Błaszczach, Rzgowie, Koluszkach, Kamieńsku, Pajęcznie i Uniejowie wzrost liczby mieszkańców był niewielki, od 4 do 91 osób, a w Tuszynie, Brzezinach, Konstantynowie Łódzkim i Aleksandrowie Łódzkim wzrosty te były znaczne, od 108 do 882 osób. Ostatnie trzy z wymienionych miast charakteryzowały się przy tym największą dynamiką przyrostu ludności, odpowiednio 28,20; 31,76 i 96,49 osoby średnio w roku.

Należy zauważyć, że wzrostami liczby mieszkańców charakteryzowały się głównie bardzo małe, małe i średnie miasta aglomeracji łódzkiej, położone w pobliżu Łodzi. Pozostałe miasta tego obszaru charakteryzowały się w większości stosunkowo niskimi spadkami zaludnienia. Zjawiska takie mogą świadczyć o dużym wpływie imigracji mieszkańców Łodzi, na zaludnienie mniejszych miast aglomeracji.

Największe spadki liczby mieszkańców, w okresie badawczym, obserwowano natomiast w największych miastach województwa. W Łodzi spadek ten wyniósł -68 000 osób, o średniorocznej dynamice -6926,91 osoby. Piotrków Trybunalski, Pabianice, Bełchatów, Kutno, Tomaszów, Mazowiecki, Radomsko i Zduńska Wola charakteryzowały się średniorocznymi spadkami ludności od -457,37 do -107,53 osoby, a pozostałe miasta duże, z wyjątkiem Skierniewic i średnie, z wyjątkiem Rawy Mazowieckiej, Konstantynowa Łódzkiego i Aleksandrowa Łódzkiego, średnioroczną dynamiką spadku od ok. -100 do ok. -30 osób.

W rezultacie powyższych procesów, w strukturze wielkościowej miast województwa w 2014 roku, oprócz Łodzi, która liczyła 706 004 mieszkańców, można było wyróżnić 10 miast dużych: Piotrków Trybunalski, Pabianice, Tomaszów Mazowiecki, Bełchatów, Zgierz, Skierniewice, Radomsko, Kutno, Zduńska Wola i Sieradz, o zaludnieniu odpowiednio od 75 608 do 43 071 osób, 8 miast średnich: Łowicz, Wieluń, Opoczno, Aleksandrów Łódzki, Ozorków, Łask, Konstantynów Łódzki i Rawa Mazowiecka, o liczbie mieszkańców od 29 169 do 17 819 osób, 12 miast małych: Głowno, Łęczyca, Kolusz-

³ Według danych BDL GUS, faktyczna liczba ludności miast za lata 2004-2014 różni się od liczby ludności uzyskanej po obliczeniu przyrostu rzeczywistego na podstawie jego składników (urodzeń, zgonów, imigracji i emigracji). W przypadku Skierniewic, Sulejowa i Wolborza zmiany faktycznej liczby ludności wskazują na spadek, a suma składników przyrostu rzeczywistego na wzrost zaludnienia, natomiast w przypadku Białej Rawskiej, Błaszczek, Koluszek, Pajęczna, Uniejowa, Tuszyna i Brzeziny obserwuje się zależności odwrotne. Odpowiednie dane dla pozostałych miast również charakteryzują się odmiennymi wartościami, ale jednakowy jest kierunek zmian demograficznych. Powyższe różnice wynikają zapewne z weryfikacji danych o faktycznej liczbie ludności, dokonanej na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego w 2011 roku, tym bardziej, że dane za ten rok mają charakter skokowego, niewytłumaczalnego wzrostu liczby ludności miast. Odpowiednie dane o procesach demograficznych były zapewne niemożliwe do weryfikacji. W niniejszym paragrafie zastosowano zatem dane dotyczące faktycznej liczby ludności, które różnią się od danych opisanych w paragrafie o procesach demograficznych. Uzyskane wnioski należy jednak uznać za poprawne, ponieważ tendencje zmian faktycznego zaludnienia w latach 2011-2014 potwierdzają kierunki zmian obliczone na podstawie składowych przyrostu rzeczywistego.

⁴ Ze względu na moment odzyskania praw miejskich, okres badawczy dla Rzgowa obejmuje lata 2006-2014, a dla Wolborza 2011-2014.

ki, Brzeziny, Wieruszów, Żychlin, Żelów, Poddębice, Tuszyn, Pajęczno, Sulejów i Działoszyn, o zaludnieniu od 14 759 do 6 147 oraz 13 miast bardzo małych: Krośniewice, Drzewica, Przedbórz, Stryków, Rzgów, Złoczew, Warta, Biała Rawska, Uniejów, Kamieńsk, Wolbórz, Błaszki i Szadek o liczbie mieszkańców od 4498 do 2024.

W latach 2004-2014 zmniejszyła się zatem liczba miast średnich, a wzrosła liczba miast małych, ze względu na spadek liczby mieszkańców Główna i Łęczycy. Do 13 wzrosła również liczba miast bardzo małych, ze względu na odzyskanie przez Rzgów i Wolbórz praw miejskich, odpowiednio 01.01.2006 i 01.01.2011.

2.2. Struktura demograficzna

W strukturze demograficznej miast województwa uwzględniono strukturę wieku i płci mieszkańców miast. Analizę struktury wieku oparto przy tym na udziale ludności w ekonomicznych grupach wieku i wskaźniku obciążenia demograficznego⁵, a analizę struktury płci na współczynniku feminizacji⁶. Analizy obydwu grup wskaźników dokonano statycznie dla roku 2014, jak i dynamicznie w latach 2004-2014⁷.

Pod względem struktury wieku, w systemie miast województwa, w latach 2004-2014 obserwowano systematyczny spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, średnio⁸ z 20,35% do 16,96% i wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym, średnio z 14,00% do 19,82%. Udział ludności w wieku produkcyjnym wzrastał w latach 2004-2007 z 64,94% do 65,45%, aby do roku 2014 spaść do 62,84%. W okresie badawczym, miasta województwa charakteryzowały się ponadto wzrostem wskaźnika obciążenia demograficznego, średnio z 21,47 do 31,44. Powyższe wartości wskazują na postępujący proces starzenia się społeczeństwa miast, który nie został w zasadzie spowolniony, ani przez wejście w wiek produkcyjny roczników poprzedniego wyżu demograficznego, do 2007 roku, ani przez „echo demograficzne” lat 2004-2011, które nie przejawiało się nawet w niewielkim choćby wzroście odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym.

Zmiany struktury wieku, podobne do średnich, charakteryzowały zdecydowaną większość miast województwa. Jedynie w Łodzi i Strykowie obserwowano w zasadzie brak zmian, a w Wolborzu wzrost udziału mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, co można uznać za efekt „echa demograficznego”. Kierunki zmian udziałów pozostałych ekonomicznych grup wieku były jednak zbliżone do średniej dla całego systemu miast.

W 2014 roku najmniejszym udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym charakteryzowała się Łódź (14,20%), a największymi, bardzo małe miasta Złoczew, Drzewica Kamieńsk, Biała Rawska i Wolbórz, od 18,59% do 20,41%. W zdecydowanej większości miast obserwowano spadki udziałów omawianej grupy wiekowej, przy czym największe średnioroczne spadki (od -0,61 p.p. do -0,69 p.p.) miały miejsce w Kamieńsku, Działoszynie i Przedborzu. Należy zauważyć, że wiele miast o stosunkowo wysokich odsetkach omawianej grupy wiekowej w 2014 r. charakteryzuje się w okresie badawczym dość znaczną dynamiką ich spadku. Jedynie w Strykowie i Wolborzu obserwowano wzrastającą dynamikę udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (odpowiednio 0,02 p.p. i 0,71 p.p. średnio

⁵ Za wskaźnik obciążenia demograficznego przyjęto liczbę osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, ponieważ w ujęciu dynamicznym wskazuje on wyraźnie na procesy starzenia się społeczeństwa.

⁶ Jako współczynnik feminizacji przyjęto liczbę kobiet na 100 mężczyzn.

⁷ Dla ukazania dynamiki zmian w okresie badawczym, posłużono się wartością współczynnika kierunkowego regresji prostopadłej a , który można interpretować jako wielkość średniorocznych zmian danego wskaźnika. Zastosowanie tej miary dynamiki umożliwiło analizę wartości ujemnych, co byłoby niemożliwe przy zastosowaniu średniej geometrycznej.

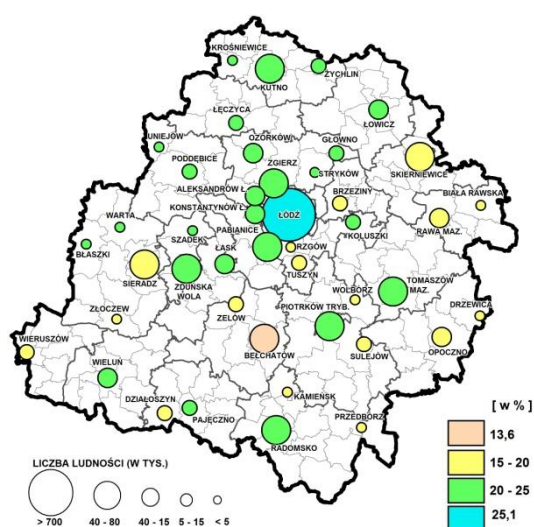
⁸ Średnie wartości wskaźników dla całego systemu miast obliczono jako średnią harmoniczną.

w roku). W przypadku Strykowa wartości te wynikają z dużego udziału najmłodszej grupy wiekowej w środku okresu badawczego, a w przypadku Wolborza są skutkiem krótkiego okresu badawczego i w niedalekiej przyszłości mogą ulec odwróceniu.

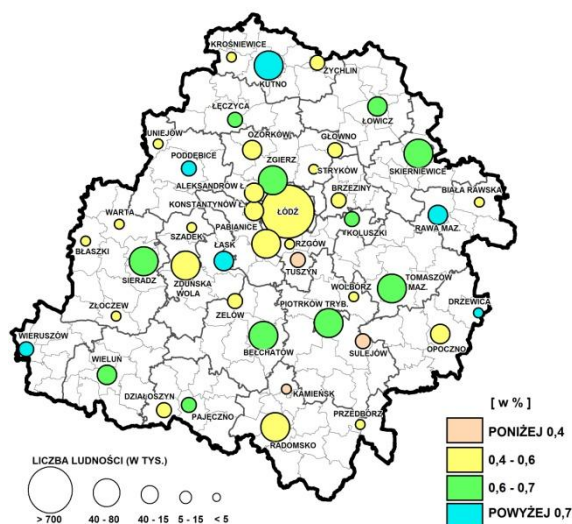
Pod względem udziału w strukturze wiekowej ludności w wieku produkcyjnym, miasta województwa w roku 2014 były bardziej zróżnicowane niż pod względem udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym. Sieradz, Działoszyn, Kamieńsk, Opoczno, Tuszyn i Przedbórz charakteryzowały się udziałami omawianej grupy osób od 64,04% do 65,95%, a największym udziałem Bełchatów – 69,04%. Ludność w wieku produkcyjnym stanowiła od 63,94% do 60,56%, przy czym najmniejszymi udziałami charakteryzował się Tomaszów Mazowiecki oraz Łęczyca i Łódź (odpowiednio 60,73% i 60,74%). Miasta województwa były również zróżnicowane pod względem dynamiki zmian omawianej grupy wiekowej, w latach 2004-2014. Co prawda w większości miast obserwowano spadki udziałów osób w wieku produkcyjnym, ale jedynie w trzech poniżej -0,5 p.p. średnio w roku, w Wolborzu - 1,30 p.p. oraz w Strykowie -0,59 p.p. i Łodzi -0,53 p.p. Wzrastającymi udziałami omawianej grupy wiekowej charakteryzowało się 8 miast, a największe wzrosty miały miejsce w Kamieńsku, (średnio w roku o 0,38 p.p.), oraz w Przedborzu i Tuszynie, (odpowiednio o 0,26 p.p. i 0,23 p.p. średniorocznie).

Analiza grupy mieszkańców miast województwa w wieku produkcyjnym wykazała odwrotnie proporcjonalną zależność w stosunku do liczby ludności miast. Udział omawianej grupy w strukturze wiekowej był na ogół mniejszy w miastach dużych i średnich, z wyjątkiem Bełchatowa, Sieradza, Opoczna i Rawy Mazowieckiej, a większy w miastach małych i bardzo małych, z wyjątkiem Błaszek, Uniejowa, Strykowa, Głowna i Szadku. W miastach większych obserwowano również większą dynamikę spadków udziału tej grupy. Pod względem przestrzennym mniejszymi udziałami osób w wieku produkcyjnym i większymi spadkami udziału tej grupy charakteryzowały się ponadto miasta aglomeracji łódzkiej.

Rys. 2. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w 2014 r. (%)

Rys. 3. Dynamika udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2004-2014 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL (GUS).

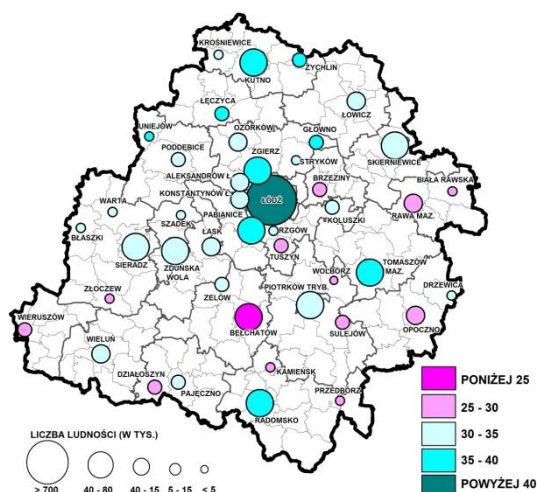
Udział osób w wieku poprodukcyjnym, najbardziej różnicował miasta województwa w 2014 roku. Udział ten wahał się od 13,64% w Bełchatowie do 25,05% w Łodzi. Pomiędzy tymi skrajnymi wartościami, obserwuje się stosunkowo równomierny rozkład pozostałych 42 miast, w większości odwrotnie proporcjonalny do udziałów grupy osób w wieku produkcyjnym, niż do udziału osób w wieku

przedprodukcyjnym. Niewielkie zróżnicowanie charakteryzuje natomiast miasta województwa pod względem dynamiki zmian udziału osób w wieku poprodukcyjnym. We wszystkich miastach obserwowano wzrost udziałów omawianej grupy wiekowej, największy w Kutnie i Drzewicy, średnio w roku o 0,79 p.p. oraz w Łasku, Poddębicach, Wieruszowie i Rawie Mazowieckiej, od 0,78 p.p. do 0,72 p.p., a najmniejsze w Tuszynie, o 0,22 p.p. oraz w Kamieńsku i Sulejowie o 0,28 p.p. i 0,35 p.p. średnio w roku. Największą dynamikę wzrostu udziałów omawianej grupy wiekowej wykazują przy tym miasta, które charakteryzowały się średnimi udziałami tej grupy w 2014 roku. Miasta o największych udziałach tej grupy w roku 2014 miały natomiast średnią dynamikę ich przyrostu.

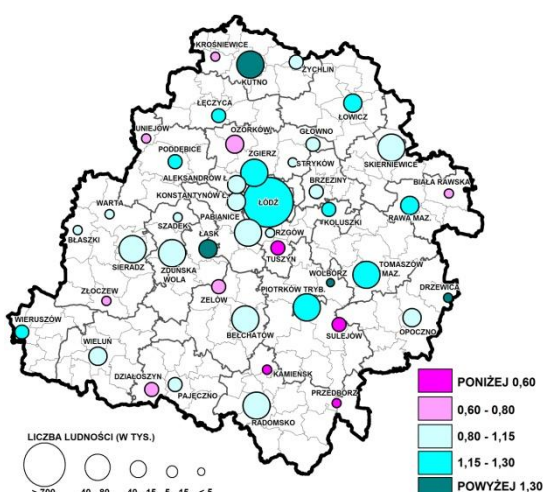
Udział osób w wieku poprodukcyjnym charakteryzuje się ponadto wprost proporcjonalną zależnością w relacji do wielkości miast. Udziały te były wyraźnie większe w miastach dużych i średnich, niż w miastach małych i bardzo małych. Podobne, chociaż nieco mniejsze zależności obserwowano w zakresie dynamiki zmian udziałów omawianej grupy mieszkańców. Pod względem przestrzennym, najmniejsze udziały osób w wieku poprodukcyjnym charakteryzowały miasta południowo-wschodniej i południowej części województwa, nieco większe części północnej, a największe części zachodniej, południowo-zachodniej i centralnej. Miasta południowo-wschodniej, południowej i wschodniej części województwa miały jednak największą dynamikę przyrostu omawianej grupy wiekowej mieszkańców.

Struktura wieku mieszkańców i jej zmiany w latach 2004-2014 wpłynęły na wskaźnik obciążenia demograficznego miast województwa. Wartości tego wskaźnika w 2014 r. wahały się od 19,76% w Bełchatowie do 41,25% w Łodzi. Stosunkowo niskie wartości omawianego wskaźnika obserwowano ponadto w Kamieńsku, Opocznie, Białej Rawskiej, Wolborzu, Żłoczewie, Tuszynie i Przedborzu (od 25,09% do 27,68%) a stosunkowo wysokie w Pabianicach, Uniejowie, Zgierzu, Tomaszowie Mazowieckim, Kutnie, Łęczycy, od 38,71% do 36,29%. Wartości omawianego wskaźnika wzrastały w latach 2004-2014 we wszystkich miastach województwa od 0,26 p.p., średnio w roku w Tuszynie do 1,42 p.p., średnio w roku w Kutnie. Relatywnie niską dynamikę wzrostu wskaźnika obciążenia demograficznego (od 0,32 p.p. do 0,56 p.p.) obserwowano ponadto w Kamieńsku, Sulejowie i Przedborzu, a stosunkowo wysoką w Łasku, Drzewicy i Wolborzu (od 1,35 p.p. do 1,40 p.p. średnio w roku)

Rys. 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego w 2014 r. (%)

Rys. 5. Dynamika obciążenia demograficznego w latach 2004-2014 (%)

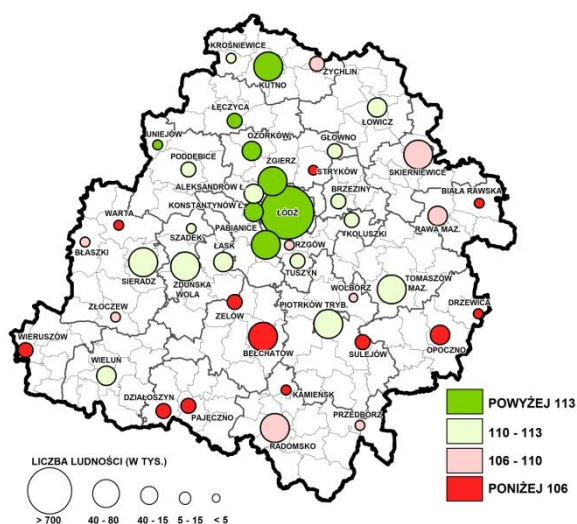
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL (GUS).

Niskie wartości omawianego wskaźnika były na ogół wprost proporcjonalne do wysokich udziałów osób w wieku produkcyjnym i w mniejszym stopniu do wysokich udziałów osób w wieku przedprodukcyjnym. Niskie wartości współczynnika obciążenia demograficznego charakteryzowały ponadto głównie małe i bardzo małe miasta, a wzrastały w miastach średnich i dużych, z wyjątkiem Bełcha-

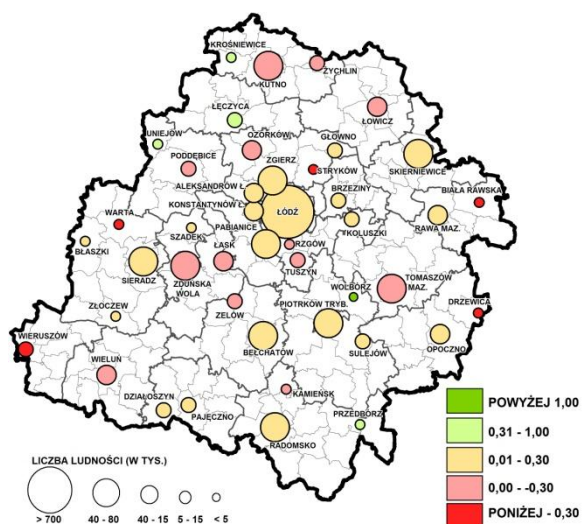
towa, Główna i Rawy Mazowieckiej. Większa dynamika wzrostu wartości omawianego wskaźnika, proporcjonalna do jego wielkości w 2014 roku, świadczy o pogłębiającym się procesie starzenia społeczeństwa w dużych i średnich miastach województwa, z wyjątkiem Bełchatowa, chociaż i w tym mieście proces ten jest wyraźny. Jednocześnie miasta południowo-wschodniej i południowej części województwa charakteryzują się młodszą strukturą społeczeństwa niż miasta części zachodniej i północnej. Struktura wiekowa aglomeracji łódzkiej jest zróżnicowana i zależna od wielkości miast. Procesy starzenia są zaawansowane w Łodzi, Pabianicach i Zgierzu oraz Aleksandrowie Łódzkim i Konstantynowie Łódzkim, a wyraźnie młodsze struktury społeczne obserwuje się w małych miastach tego obszaru.

Miasta województwa łódzkiego charakteryzują się ponadto większą feminizacją niż średnio w kraju. Najniższy poziom feminizacji w 2014 r. obserwowano w Działoszynie (103,01 kobiet na 100 mężczyzn), a stosunkowo niskie wartości tego wskaźnika (od 103,37 do 105,58) charakteryzują również Drzewicę, Kamieńsk, Sulejów, Białą Rawską, Bełchatów, Pajęczno, Wąte, Stryków. Najwyższy poziom feminizacji obserwowano natomiast w Łodzi (119,73), a stosunkowo wysoki (od 117,56 do 113,40) w Pabianicach, Zgierzu, Łęczycy, Konstantynowie Łódzkim, Ozorkowie, Uniejowie i Kutnie. Pod względem dynamiki zmian feminizacji w latach 2004-2014 w 17 miastach obserwowano ujemną, w 26 miastach dodatnią, a w Rzgowie zerową dynamikę średniorocznych przyrostów wartości tego wskaźnika. Największą dynamiką (1,74 p.p. średnio w roku) charakteryzował się Wolbórz, a ponadto Przedbórz (0,55 p.p.) i Uniejów (0,53 p.p.). Najmniejszą, ujemną dynamiką feminizacji cechowała się Warta (-0,46 p.p.), Stryków, Wieruszów, Drzewica, Biała Rawska i Żelów (średnio w roku od -0,43 p.p. do -0,25 p.p.).

Rys. 6. Współczynnik feminizacji w 2014 r. (%)

Rys. 7. Dynamika zmian współczynnika feminizacji w latach 2004-2014 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL (GUS)

Poziom feminizacji jest skorelowany z intensywnością procesu starzenia się społeczeństwa. Przewaga kobiet w strukturze demograficznej większości miast województwa wynikała początkowo ze struktury gospodarczej, w której dominowało włókiennictwo i przemysł odzieżowy, zatrudniające głównie kobiety. Zmiany struktury gospodarczej, np.: w Bełchatowie, związanym obecnie z górnictwem i energetyką, spowodowały zmiany struktury płci. Wysoka feminizacja wynika jednak obecnie z procesów starzenia się społeczeństwa, ze względu na dłuższe dalsze trwanie życia kobiet i nadumieralność mężczyzn w województwie.

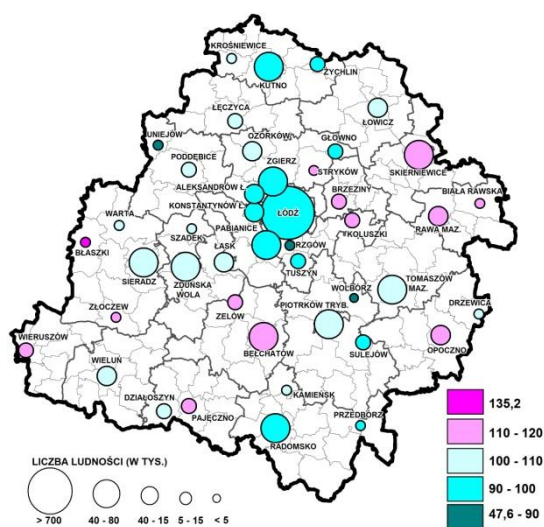
2.3. Procesy demograficzne

Zmiany liczby i struktury ludności miast województwa były spowodowane procesami demograficznymi, takimi jak ruch naturalny, czyli urodzenia i zgony mieszkańców oraz ruch migracyjny, czyli emigracja i imigracja⁹. Suma salda migracji i przyrostu naturalnego stanowi wartość przyrostu rzeczywistego mieszkańców.

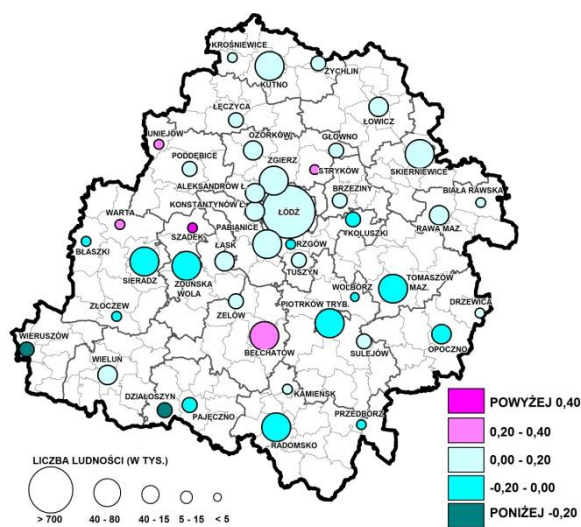
2.3.1. Ruch naturalny ludności

W większości miast województwa w latach 2004-2011, a w niektórych, w latach 2004-2010, obserwowano wzrost wartości współczynnika urodzeń. Był to tzw. efekt „echa demograficznego”, czyli wejścia w wiek rozrodczy roczników poprzedniego wyżu demograficznego. Jednak, o ile w tym okresie współczynniki urodzeń wzrastały od około 9,00‰-10,00‰ do około 10,00‰-12,00‰ (najmniej w Łodzi, ok. 10,00‰), to po 2011 roku wartości omawianych współczynników spadły do poziomu około 7,00‰-8,00‰. Skumulowana wartość współczynnika urodzeń, dla okresu badawczego, była najniższa w Wolborzu (47,67‰) oraz w Rzgowie¹⁰ i Uniejowie (odpowiednio 77,28‰ i 85,17‰). Dla Łodzi współczynnik ten był jednym z niższych i wynosił 91,22‰. Najwyższą wartością omawianego współczynnika charakteryzowały się natomiast Błaszki (135,11‰), a także Pajęczno, Bełchatów, Rawa Mazowiecka, Stryków i Biała Rawska (od 115,43‰ do 119,16‰). Pod względem zmian omawianego współczynnika w okresie badawczym, 15 miast wykazywało ujemną dynamikę jego przyrostu, z czego najmniejszą Wieruszów (-0,32 p.p. średnio w roku), a także Działoszyn (-0,23 p.p.) i Opoczno (-0,17 p.p.). Pozostałe 29 miast charakteryzowało się dodatnią dynamiką współczynnika urodzeń, w tym Łódź (0,09 p.p. średnio w roku).

Rys. 8. Liczba urodzeń żywych na 1000 średniej liczby mieszkańców w 2014 roku (promil)

Rys. 9. Dynamika urodzeń żywych na 1000 średniej liczby mieszkańców w latach 2004-2014 (promil)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL (GUS).

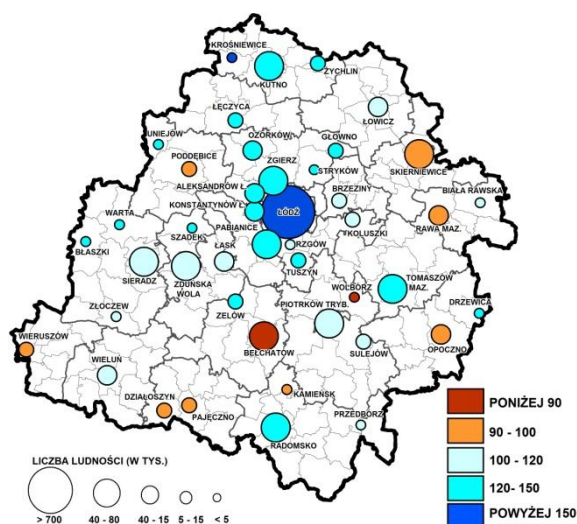
Największą dodatnią dynamikę wartości omawianego współczynnika obserwowano w Szadku (0,60 p.p. średnio w roku), a także w Strykowie, Warcie, Bełchatowie i Uniejowie (średnio w roku od 0,28 p.p. do 0,21 p.p.).

⁹ W niniejszym opracowaniu współczynniki urodzeń, zgonów, emigracji i imigracji liczono jako skumulowane wartości odpowiednich liczb mieszkańców, dla lat 2004-2014, w stosunku do średniej liczby mieszkańców w tym okresie.

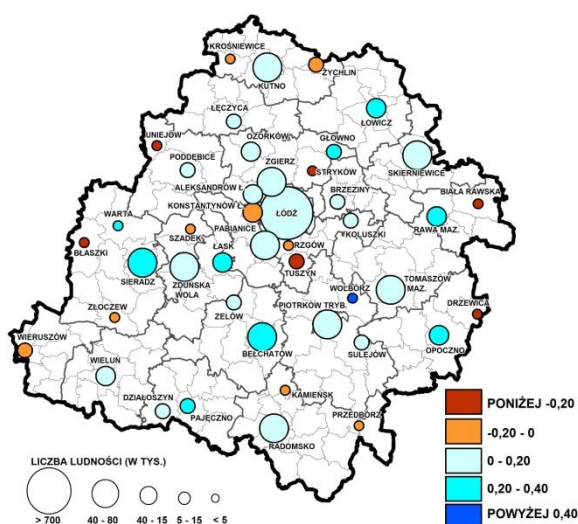
¹⁰ Okres badawczy dla Wolborza i Rzgowa był krótszy, porównaj przypis 2.

Wyższe wartości, skumulowanego współczynnika urodzeń, obserwowano raczej w miastach małych i bardzo małych, a niższe w miastach dużych i średnich z wyjątkiem Bełchatowa, Skierniewic i Rawy Mazowieckiej. Podobnych zależności nie wykazuje rozkład dynamiki zmian współczynnika urodzeń. Należy stwierdzić, że na średnioroczną wartość dynamiki zmian omawianego wskaźnika znaczący i wprost proporcjonalny wpływ wywarła wielkość efektu „echa demograficznego”.

Rys. 10. Liczba zgonów na 1000 średniej liczby mieszkańców w 2014 roku (promil)

Rys. 11. Dynamika zgonów na 1000 średniej liczby mieszkańców w latach 2004-2014 (promil)

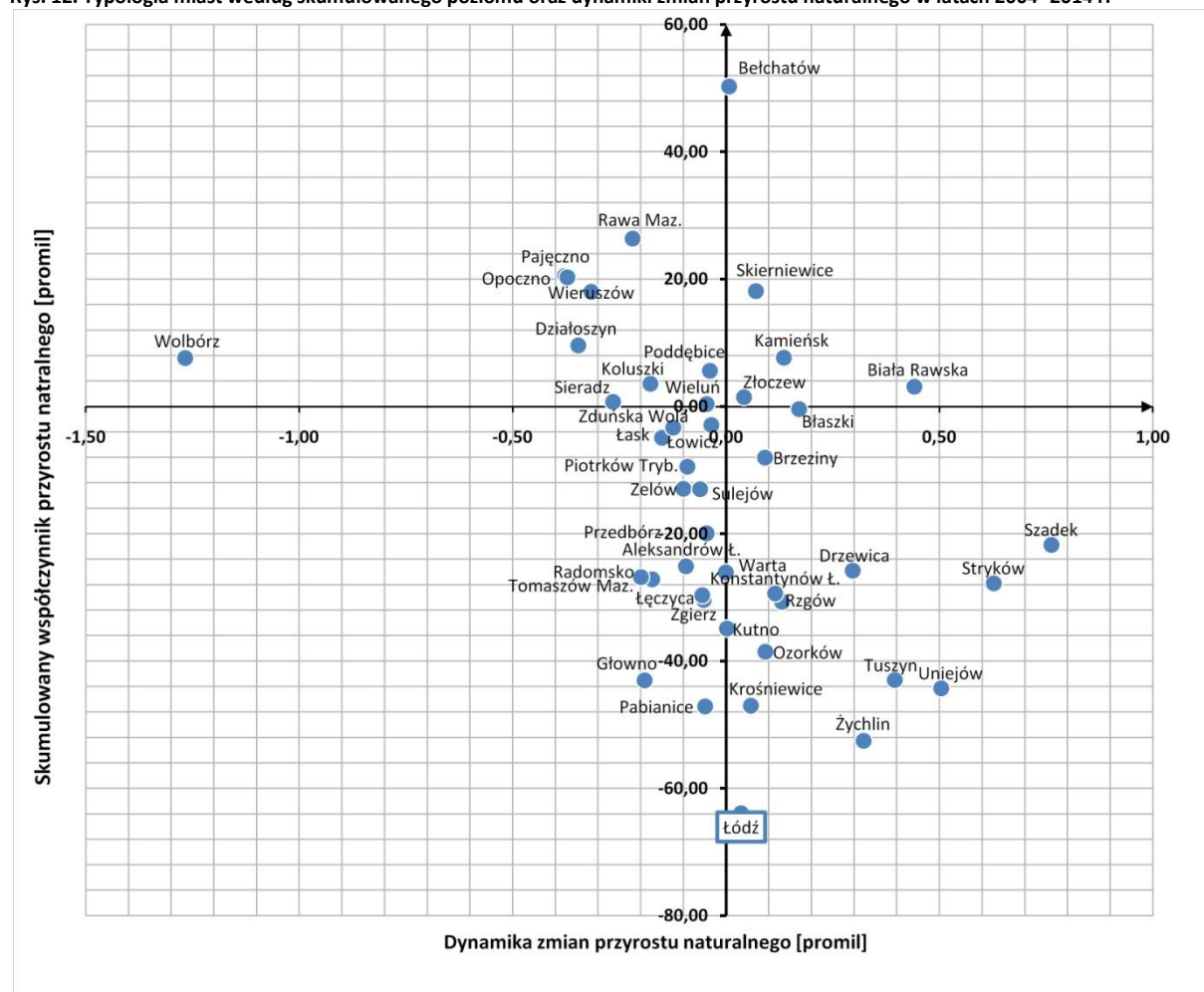

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL (GUS).

Największe wartości skumulowanego, dla okresu badawczego, współczynnika zgonów obserwowano w Krośniewicach i Łodzi (odpowiednio 155,14‰ i 155,10‰), a także w Strykowie, Tuszynie, Żychlinie, Pabianicach i Ozorkowie (od 146,85‰ do 141,79‰). Najmniejszymi wartościami omawianego współczynnika charakteryzowały się natomiast Wolbórz i Bełchatów (odpowiednio 40,08‰ i 65,40‰), a także Opoczno, Rawa Mazowiecka, Działoszyn, Pajęczno, Wieruszów, Skierniewice, Kamieńsk i Poddębice, od 90,06‰ do 99,55‰. Pod względem dynamiki zmian, w okresie badawczym, współczynnik zgonów malał jedynie w 15 miastach, z czego najbardziej w Białej Rawskiej o -0,44 p.p., a stosunkowo wyraźnie także w Tuszynie, Strykowie i Uniejowie, od -0,36 do -0,30 osoby na 1000 średnio w roku. W pozostałych miastach współczynnik zgonów wzrastał w latach 2004-2014, najbardziej w Wolborzu, o 1,14 osób na 1000, a także w Warcie, Łasku, Pajęcznie, Rawie Mazowieckiej, Sieradzu, Łowiczu, Opocznie, Głównie i Bełchatowie, (od 0,27 do 0,20 osoby na 1000 średnio w roku).

Wzajemne relacje urodzeń i zgonów spowodowały, że w 15 miastach nastąpił przyrost naturalny, największy w Bełchatowie (50,25‰) oraz w Rawie Mazowieckiej, Opocznie, Pajęcznie, Skierniewicach i Wieruszowie, od 26,36‰ do 17,99‰. W pozostałych miastach przyrost naturalny był ujemny, Nadwyżka zgonów nad urodzeniami w Łodzi stanowiła -63,89‰ ludności miasta, a w Żychlinie, Pabianicach, Krośniewicach, Uniejowie, Głównie, Tuszynie, Ozorkowie, Kutnie, Rzgowie i Zgierzu, odpowiednio od -53,54‰ do -30,40‰. Dodatnim lub nieznacznie wyższym od zera przyrostem naturalnym charakteryzowały się zatem, głównie małe i bardzo małe miasta oraz miasta wschodniej i południowej części województwa, a ujemnym przyrostem naturalnym, większość miast dużych i średnich, a także miasta północnej i zachodniej części województwa. W strukturze demograficzno-przestrzennej województwa, najwyższym średniorocznym spadkiem przyrostu naturalnego charakteryzują się jednak miasta aglomeracji łódzkiej.

Rys. 12. Typologia miast według skumulowanego poziomu oraz dynamiki zmian przyrostu naturalnego w latach 2004- 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL (GUS)

Pod względem dynamiki zmian przyrostu naturalnego, w 19 miastach obserwowano wzrastający przyrost naturalny, z których aż 14 charakteryzowało się ujemnym przyrostem naturalnym w latach 2004-2014. W ich wypadku można mówić o hamowaniu tej niekorzystnej tendencji demograficznej. Największą, dodatnią dynamiką przyrostu naturalnego charakteryzował się Szadek (średnio w roku 0,76 osoby na 1000), a stosunkowo wysoką Stryków, Uniejów, Biała Rawska i Tuszyń, od 0,63 do 0,40 osoby na 1000 średnio w roku. W pozostałych 25 miastach, dynamika przyrostu naturalnego była malejąca, przy czym w 15 miastach, o ujemnym przyroście demograficznym, co oznacza pogłębianie się procesu spadku przyrostu naturalnego i starzenia się społeczeństwa. Największą, bardzo wysoką dynamiką spadku przyrostu naturalnego, charakteryzował się Wolbórz (-1,27 osoby na 1000 średnio w roku), a stosunkowo wysoką (średnio w roku od -0,38 do -0,32 osoby na 1000), Opoczno, Pajęczno, Działoszyn i Wieruszów.

Zestawienie skumulowanego przyrostu naturalnego z jego dynamiką w latach 2004-2014 pozwala wyróżnić 4 klasy miast według kierunków zmian ruchu naturalnego ludności.

Klasa A – o dodatnim przyroście naturalnym i wzrastającej jego dynamice. Klasa ta obejmuje zaledwie 5 miast różnej wielkości, położonych w centralnej części województwa, na południe od Łodzi oraz w części północno-wschodniej. Wspólną cechą tych miast są stosunkowo trwałe, materialne podstawy bytu ludności, o zróżnicowanej genezie.

Klasa B – o dodatniej dynamice przyrostu naturalnego przy ujemnych wartościach wskaźników, co wskazuje na hamowanie negatywnego procesu spadku naturalnego. Do klasy tej należy 14 miast,

głównie małych i bardzo małych wraz z nielicznymi miastami średnimi i dużymi oraz Łodzią. Miasta te położone są głównie w aglomeracji łódzkiej oraz w północnej części województwa i w większości charakteryzują się wzrastającą atrakcyjnością i trwałością podstaw zaspokajania potrzeb materialnych. Na przynależność do tej klasy, wpływ mogą mieć efekty „echa demograficznego”, co nie daje pewności trwałego odwrócenia negatywnych tendencji w naturalnym ruchu ludności.

Klasa C – o ujemnej dynamice, ale dodatnich wartościach przyrostu naturalnego. Do klasy tej należy 10 głównie małych i średnich miast oraz Sieradz, położonych w południowej części województwa. Hamowanie pozytywnej tendencji przyrostu naturalnego świadczy o wyczerpywaniu się czynników tego wzrostu, a być może o emigracji osób w wieku rozrodczym.

Klasa D – o ujemnej dynamice ujemnego przyrostu demograficznego, czyli o najgorszej sytuacji, pogłębiających się negatywnych, naturalnych procesów demograficznych. Jest to klasa najmniejsza, należy do niej 15, głównie dużych i średnich miast oraz bardzo małe i małe miasta m.in. Sulejów, Warta i Żelów. Miasta te położone są głównie w aglomeracji łódzkiej oraz na zachód, południe i północny wschód od Łodzi.

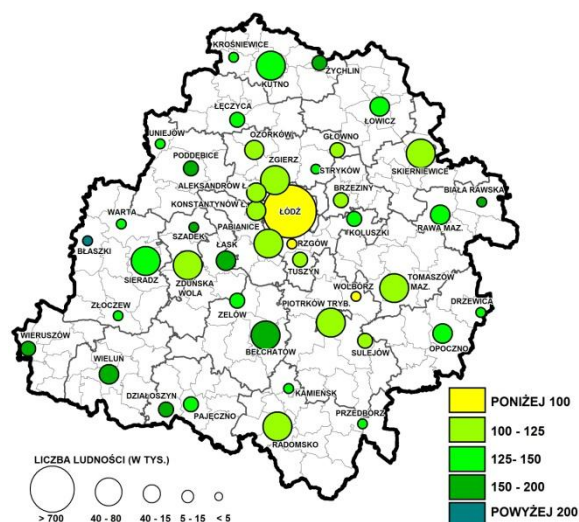
2.3.2. Migracje

Poziom imigracji ludności do poszczególnych miast mierzono liczbą zameldowań w przeliczeniu na 1000 osób. Wartości skumulowanego współczynnika imigracji dla lat 2004-2014 wahały się od 43,88‰ w Wolborzu do 168,63‰ w Aleksandrowie Łódzkim. Niskimi wartościami omawianego wskaźnika (od 60,19‰ do 77,10‰) charakteryzowały się ponadto Łódź, Tomaszów Mazowiecki, Zduńska Wola, Piotrków Trybunalski, Łowicz, Radomsko i Opoczno, a stosunkowo wysokimi (od 161,98‰ do 131,10‰) Kamieńsk, Tuszyń, Stryków, Konstantynów Łódzki, Szadek i Uniejów.

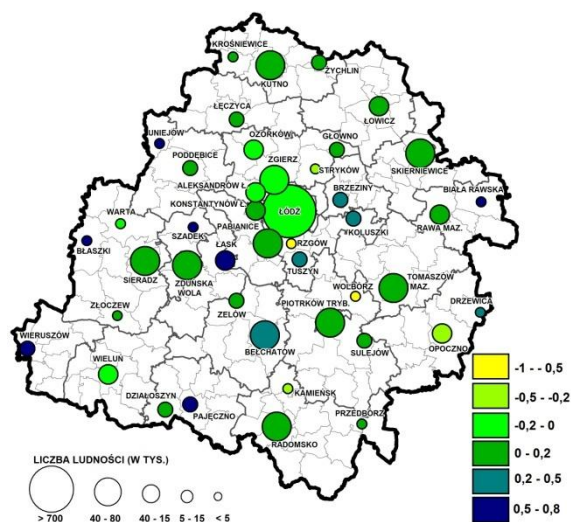
W większości miast obserwuje się jednak ujemną dynamikę imigracyjną, niezależnie od atrakcyjności imigracyjnej tych miast. Największą, ujemną dynamikę imigracji obserwowano natomiast w Wolborzu (-2,31 p.p. średnio w roku), a silnie malejącym poziomem imigracji charakteryzowało się 9 miast z czego od -0,89 p.p. do -0,60 p.p., Kamieńsk, Biała Rawska i Sulejów. Dodatnia dynamika imigracji charakteryzowała zaledwie 8 miast, przy czym była ona niska w Pajęcznie (średnio w roku o 0,20 p.p.) i bardzo niska w Uniejowie, Piotrkowie Trybunalskim, Radomsku, Drzewicy, Pabianicach, Kutnie i Łodzi (od 0,08 p.p. do 0,01 p.p. średnio w roku).

Pod względem emigracji, którą mierzono skumulowaną wartością wymeldowań, największym odpływem mieszkańców charakteryzują się Błaszki (246,36‰), a dużym, od 196,66‰ do 152,13‰, Łask, Działoszyn, Bełchatów, Wieruszów, Biała Rawska, Wieluń, Szadek, Żychlin i Poddębice. Najmniejszy odpływ migracyjny zaobserwowano natomiast w Wolborzu (30,80‰), a bardzo niski w Rzgowie i Łodzi (odpowiednio 78,16‰ i 83,43‰). Większym odpływem migracyjnym charakteryzują się przy tym głównie miasta bardzo małe i małe, a mniejszym miasta duże. Najmniejsze współczynniki emigracji występują w miastach aglomeracji łódzkiej, a największe w południowej i zachodniej części województwa.

Rys. 13. Liczba wymeldowań na pobyt stały na 1000 mieszkańców w 2014 r. (promil)

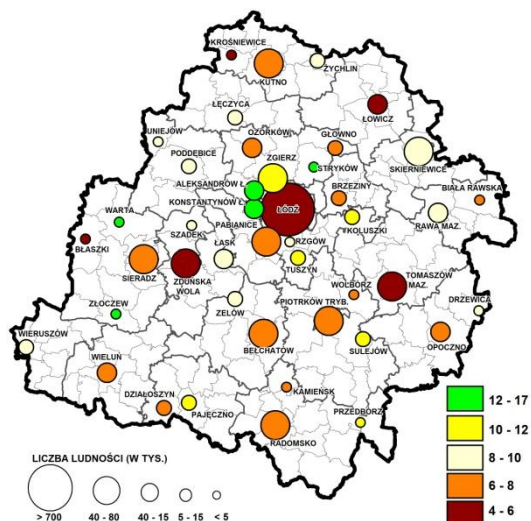
Rys. 14. Dynamika liczby wymeldowań na pobyt stały na 1000 mieszkańców w latach 2004-2014 (promil)

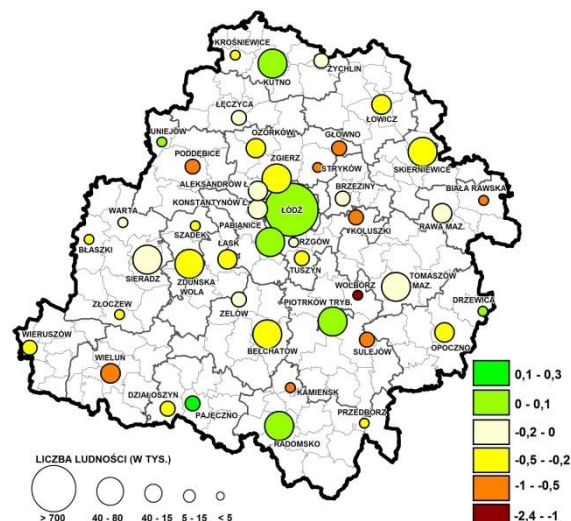
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL (GUS)

Dynamika emigracji podobnie słabo różnicuje miasta województwa, jak dynamika imigracji. W większości miast emigracja malała w okresie badawczym, najbardziej w Białej Rawskiej (-0,97 p.p.), ale również znacznie w Uniejowie, Błaszczach, Pajęcznie, Szadku, Wieruszowie i Łasku (od -0,85 p.p. do -0,67 p.p. średnio w roku). Wzrost emigracji miał miejsce jedynie w 11 miastach, przy czym najbardziej w Rzgowie (0,77 p.p. średnio w roku). Stosunkowo wysoką dynamikę emigracji (od 0,55 p.p. do 0,22 p.p.) obserwowano również w Wolborzu, Kamieńsku, Opocznie i Strykowie. Ujemną, albo niewiele większą od zera dynamikę emigracji charakteryzują się przy tym miasta bardzo małe i małe, a większą miasta duże.

Rys. 15. Liczba zameldowań na pobyt stały na 1000 mieszkańców w 2014 r. (promil)

Rys. 16. Dynamika liczby zameldowań na pobyt stały na 1000 mieszkańców w latach 2004-2014 (promil)

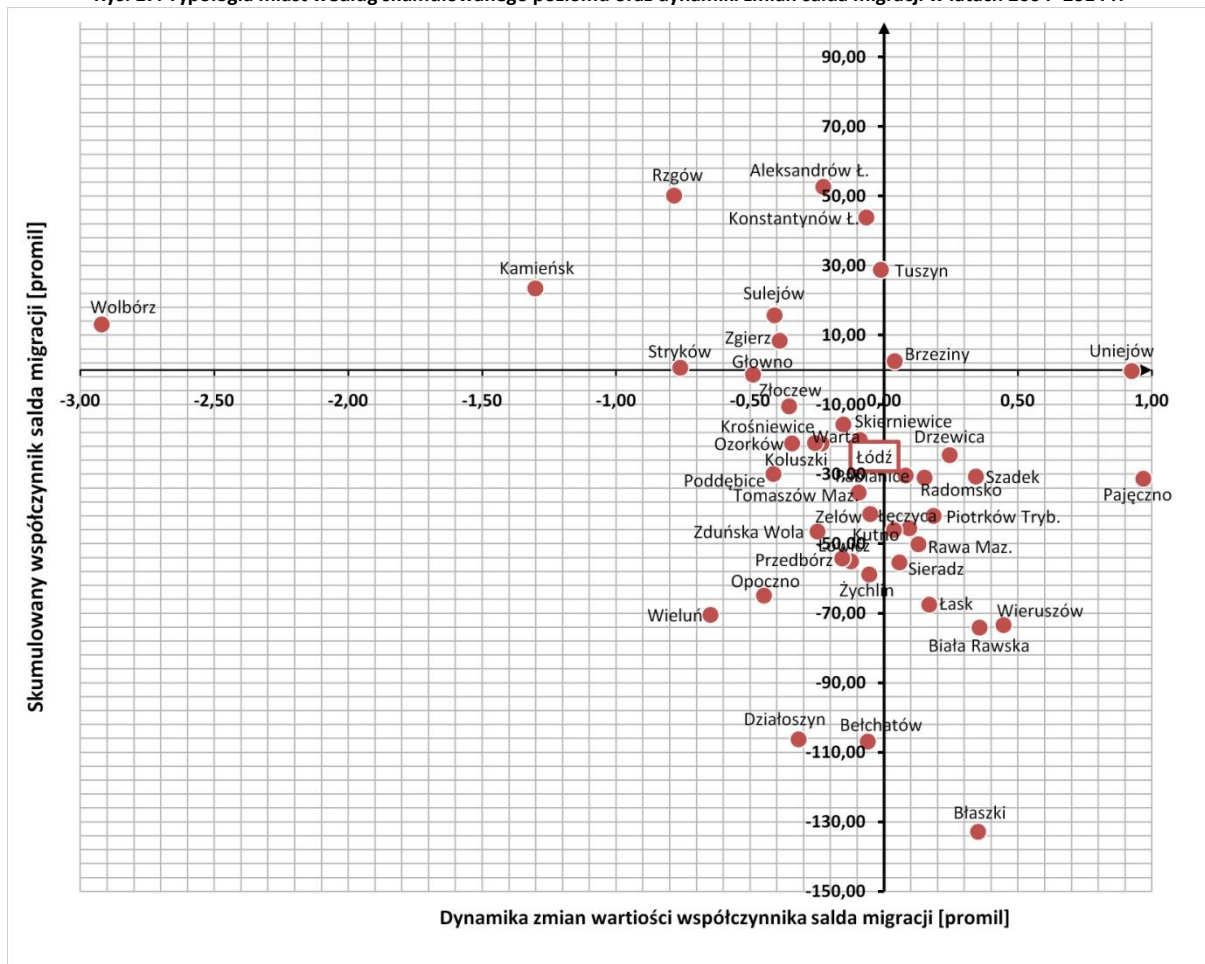

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL (GUS).

Różnice między imigracją a emigracją mieszkańców w latach 2004-2014 spowodowały, że załedwie 10 miast charakteryzowało się w tym okresie dodatnim saldem migracji, a więc można je określić jako przyciągające. Wartość współczynnika salda migracji wahała się w tych miastach od 52,60 % w Aleksandrowie Łódzkim do 0,56% w Strykowie. Do grupy tej należą miasta różnej wielkości, położone głównie w aglomeracji łódzkiej. W pozostałych 34 miastach obserwowano przewagę poziomu

emigracji nad imigracją, czyli ujemne saldo migracji. Miasta te można nazwać wypychającymi. Ujemne saldo migracji znacznie bardziej różnicowało miasta niż saldo dodatnie. Najsilniejsze, ujemne saldo migracji obserwowano w Błazkach (-132,86%), a prawie równie wysokie w Bełchatowie i Działoszynie, odpowiednio -106,87% i -106,32%. Miastami o słabym natężeniu ujemnego salda migracji są natomiast Głowno i Uniejów, w których wartość tego wskaźnika wynosi odpowiednio -1,33% i 0,34%.

Rys. 17. Typologia miast według skumulowanego poziomu oraz dynamiki zmian salda migracji w latach 2004- 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL (GUS)

Pod względem dynamiki zmian salda migracji, jedynie w 16 miastach obserwowano dodatnią dynamikę tego wskaźnika, z czego tylko Brzeziny charakteryzowały się dodatnim, skumulowanym saldem migracji w latach 2004-2014. Najwyższą dodatnią dynamikę omawianego wskaźnika obserwowano w Pajęcznie i Uniejowie, średnio w roku, odpowiednio 0,97 i 0,92 osoby na 1000. W pozostałych 14 miastach, dodatnie wartości dynamiki salda migracji były mniejsze niż 0,50 osób na 1000 średnio w roku. Bezwzględne wartości ujemnej dynamiki salda migracji były znacznie wyższe niż wartości dynamiki dodatniej. Najniższą ujemną dynamikę zmian salda migracji wykazywał Wolbórz (średnio w roku -2,92 osoby na 1000), a stosunkowo niską Kamieńsk, Rzgów, Stryków i Wieluń, średnio w roku, od -1,30 do -0,65 osoby na 1000. Należy zauważyć, że miasta o stosunkowo wysokim saldzie migracji, charakteryzowały się jednocześnie jego najbardziej ujemną dynamiką.

Pod względem ruchu migracyjnego, miasta województwa można podzielić na cztery klasy według wielkości salda migracji i dynamiki jego zmian w latach 2004-2014.

Klasa A – o dodatniej dynamice dodatniego salda migracji, do której należą tylko Brzeziny.

Klasa B – o dodatniej dynamice, ale ujemnym saldzie migracji, do której należy 15 miast różnej wielkości. Miasta te położone są w różnych częściach województwa, najczęściej jednak w jego sektorach zachodnich. Miasta te charakteryzują się wyhamowywaniem negatywnych procesów demograficznych, ale tendencja ta jest bardzo powolna, ze względu na stosunkowo małą pozytywną dynamikę zmian, w stosunku do zaobserwowanego, ujemnego salda migracji.

Klasa C – o ujemnej dynamice dodatniego salda migracji. Do której należy zaledwie 9 miast bardzo małych, małych i średnich, w większości tworzących aglomerację łódzką. Negatywne tendencje, hamujące pozytywne procesy demograficzne są, z wyjątkiem Wolborza, stosunkowo mało dynamiczne i mogą ulec odwróceniu.

Klasa D – o ujemnej dynamice ujemnego salda migracji, do której należy 19 miast, w tym większość miast dużych i średnich oraz Łódź. Miasta te charakteryzują się pogłębianiem negatywnych procesów demograficznych, co w przypadku bardzo małych i małych miast jest spowodowane emigracją mieszkańców do miast dużych, a w przypadku dużych miast, przynajmniej w części, emigracją mieszkańców na przedmieścia. W przypadku miast dużych, wzrastające ujemne saldo migracji nie musi być zatem związane z negatywnymi zjawiskami gospodarczymi.

W świetle wartości omawianych współczynników można stwierdzić, że bardziej atrakcyjne imigracyjnie są miasta bardzo małe i małe niż duże. W strukturze przestrzennej województwa można zauważyć, że największą atrakcyjnością imigracyjną charakteryzują się bardzo małe, małe i średnie miasta aglomeracji łódzkiej, mniejszą miasta położone w zachodniej, północno-zachodniej i wschodniej części województwa, a najmniejszą miasta części północnej i południowej. Analiza dynamik salda migracji wskazuje jednak na wyczerpywanie się głównego czynnika procesów migracji do małych miast, jakim było poszukiwanie przez zamożniejszych mieszkańców dużych miast, głównie Łodzi, atrakcyjnych warunków mieszkaniowych. Obecnie ważniejszym czynnikiem imigracji staje się zapewne poszukiwanie atrakcyjnej pracy lub większy dostęp do usług publicznych i rozrywki, na co wskazuje dodatnia albo słabo ujemna dynamika salda migracji większości dużych miast województwa. Czynniki ten nie ma jednak na razie dużej siły sprawczej.

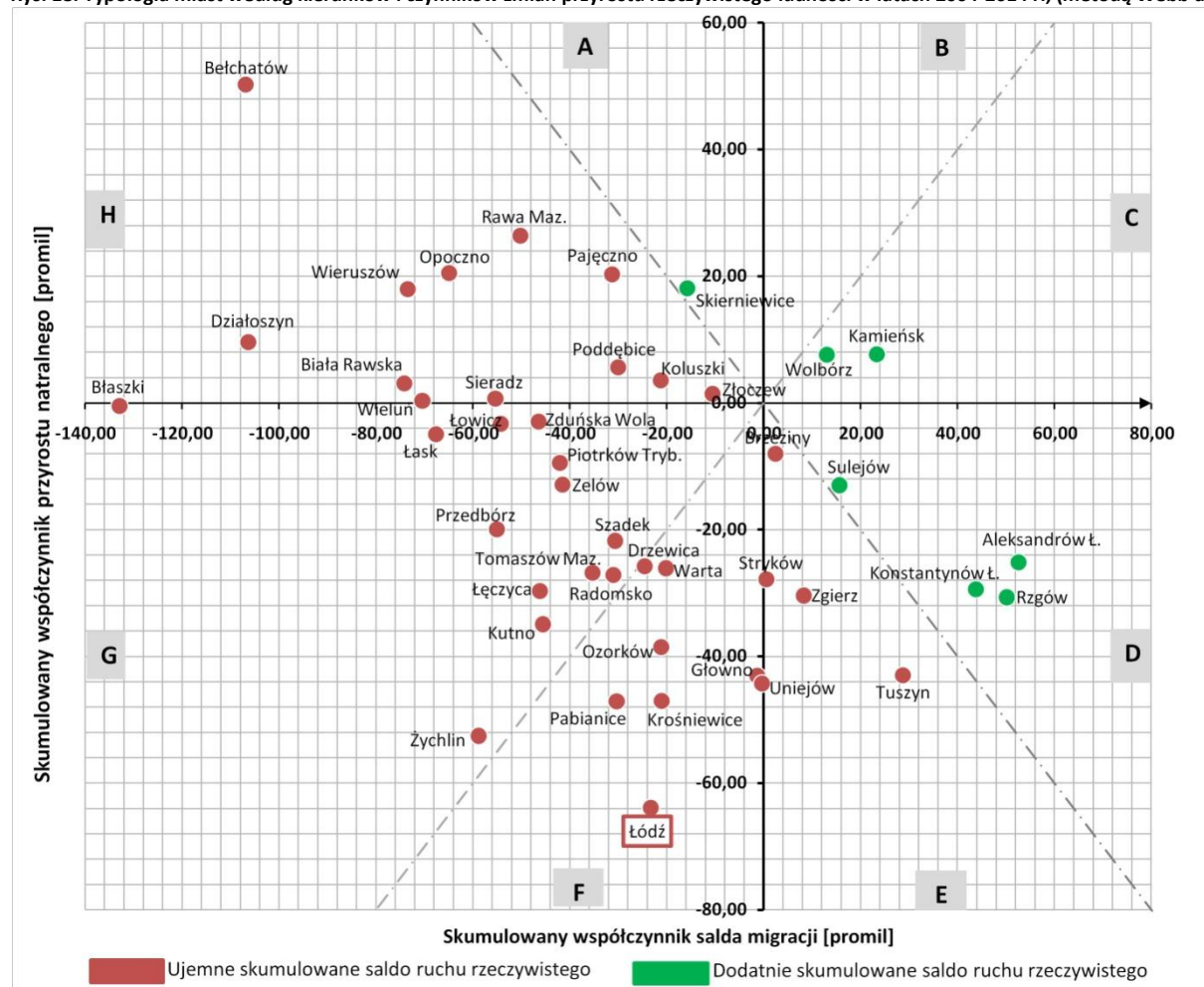
2.4. Synteza – typologia demograficzna miast

Procesy ruchu naturalnego i salda migracji są czynnikami przyrostu rzeczywistego ludności. Wzajemne relacje tych czynników pozwalają na wyróżnienie w populacji miast województwa 7 klas, spośród 8 klas teoretycznych Webb'a, według kierunków i czynników przyrostu rzeczywistego.

Klasa A – o dodatnim przyroście rzeczywistym, wynikającym z dodatniego przyrostu rzeczywistego niwelującego z nadwyżką ujemne saldo migracji. Do tej klasy należą tylko Skierniewice. W przypadku tego miasta dodatnia jest również dynamika przyrostu naturalnego, ale ujemna salda migracji. Dodatnia tendencja przyrostu rzeczywistego jest zatem zagrożona, ponieważ wzrastający odpływ migracyjny może z upływem czasu przeważać pozytywne tendencje ruchu naturalnego.

Klasa C – o dodatnim przyroście rzeczywistym, ze względu na dodatni przyrost naturalny mniejszy niż dodatnie saldo migracji. Klasa ta liczy zaledwie dwa bardzo małe miasta tj. Wolbórz i Kamieńsk. W przypadku Kamieńska ujemna jest jednak dynamika salda migracji, a w przypadku Wolborza ujemne saldo migracji i przyrostu naturalnego. Ujemne dynamiki procesów migracyjnych o stosunkowo wysokich wartościach mogą w niedalekiej przyszłości odwrócić korzystną sytuację demograficzną obydwu miast.

Rys. 18. Typologia miast według kierunków i czynników zmian przyrostu rzeczywistego ludności w latach 2004-2014 r., (metodą Webb'a)

Klasa D – o dodatnim przyroście rzeczywistym, ze względu na dodatnie saldo migracji niwelujące z nadwyżką wpływ ujemnego przyrostu naturalnego. Do klasy tej należą 4 miasta, w tym trzy bardzo małe i średnie należące do aglomeracji łódzkiej. Konstantynów Łódzki i Rzgów mają jednak ujemną dynamikę salda migracji, a Aleksandrów Łódzki i Sulejów również ujemną dynamikę przyrostu naturalnego. W miastach tych, a zwłaszcza w dwóch ostatnich, pozytywne tendencje demograficzne mogą ulec odwróceniu.

Klasa E – o ujemnym przyroście rzeczywistym, ze względu na ujemny przyrost naturalny niwelujący pozytywne skutki dodatniego salda migracji. Do klasy tej należą również 4 miasta różnej wielkości, należące do aglomeracji łódzkiej. Największe szanse na poprawę sytuacji demograficznej mają Brzeziny, w których obserwuje się dodatnią dynamikę, zarówno przyrostu naturalnego, jak i salda migracji, a najmniejszą Zgierz, o ujemnej dynamice obydwu procesów. W Strykowie i Tuszynie dodatnia dynamika przyrostu naturalnego może w rezultacie zniwelować ujemne saldo migracji, o ile ta ostatnia tendencja ma charakter przejściowy.

Klasa F – o ujemnym przyroście rzeczywistym, ze względu na ujemny przyrost naturalny, przeważający nad ujemnym saldem migracji. Klasa ta liczy 8 miast różnej wielkości, z których 4 leżą w aglomeracji łódzkiej, w tym Łódź. Dynamika procesów demograficznych wskazuje, że Drzewica i Uniejów mają największe szanse odwrócenia negatywnej sytuacji demograficznej, ze względu na dodatnią dynamikę zarówno salda migracji, jak i przyrostu naturalnego. Stosunkowo szybkie odwrócenie niekorzystnej sytuacji jest również możliwe w Pabianicach, ze względu na dodatnie saldo mi-

gracji, które może przeważać nad ujemną dynamiką przyrostu naturalnego. Dodatnia dynamika przyrostu naturalnego w Krośniewicach Łodzi i Ozorkowie jest zbyt słaba aby zniwelować ujemną dynamikę salda migracji. Dodatni przyrost naturalny jest ponadto skutkiem słabnącego „echa demograficznego”, a nadmierna emigracja może przynieść niekorzystne, demograficzne efekty mnożnikowa. Intensywnie pogłębianie niekorzystnej sytuacji demograficznej obserwuje się w Głownie i Warcie, zarówno pod względem salda migracji, jak i przyrostu naturalnego, które charakteryzują się silną ujemną dynamiką.

Klasa G – o ujemnym przyroście rzeczywistym, wynikającym z ujemnego salda migracji, przeważającym nad ujemnym przyrostem naturalnym. Do klasy tej należy 13, głównie średnich i dużych miast, położonych przede wszystkim na południe i zachód od Łodzi. Dynamika salda migracji i przyrostu naturalnego wskazuje, że Błaszki, Kutno i Szadek mają szanse na stosunkowo szybkie odwrócenie negatywnej sytuacji demograficznej, ze względu na dodatnią dynamikę salda migracji i przyrostu naturalnego. Pozytywne zmiany mogą również nastąpić w Łasku, Łęczycy, Piotrkowie Trybunalskim, i Radomsku, w których obserwuje się dodatnią dynamikę salda migracji oraz w Żychlinie, gdzie dodatnia jest dynamika przyrostu naturalnego. W Łowiczu, Przedborzu, Tomaszowie Mazowieckim, Zduńskiej Woli i Żelowie pogłębia się natomiast niekorzystna sytuacja demograficzna, z powodu ujemnej dynamiki salda migracji i przyrostu naturalnego.

Klasa H – o ujemnym przyroście rzeczywistym, ze względu na ujemny przyrost naturalny niwelujący pozytywne skutki dodatniego salda migracji. Klasa ta obejmuje 12, głównie średnich małych i bardzo małych miast, położonych na południe i wschód od Łodzi. Dynamika procesów migracyjnych wskazuje, że negatywna sytuacja demograficzna może ulec poprawie, przede wszystkim w Białej Rawskiej, Pajęcznie, Rawie Mazowieckiej, Sieradzu i Wieruszowie, w których obserwuje się dodatnią dynamikę salda migracji, a w Białej Rawskiej również przyrostu naturalnego. Poprawa sytuacji demograficznej jest również możliwa w Bełchatowie i Żłoczewie, które charakteryzują się wzrastającą dodatnią dynamiką przyrostu naturalnego. Odwrócenie negatywnej dynamiki salda migracji może nastąpić w Żłoczewie wraz z rozwojem ekonomicznym, opartym m.in. na wydobywaniu węgla brunatnego, a w Bełchatowie wraz ze zmianą kryteriów atrakcyjności mieszkaniowej, z ekologicznych na wielkomiejskie. Najgorsze perspektywy demograficzne mają Działoszyn, Koluszki, Opoczno, Poddębice i Wieluń, które charakteryzują się negatywną dynamiką, zarówno salda migracji, jak i przyrostu naturalnego.

Żadne spośród miast województwa nie reprezentuje teoretycznego typu B, o dodatnim przyroście rzeczywistym, ze względu na dodatni przyrost naturalny, przeważający nad dodatnim saldem migracji.

3. Jakość życia mieszkańców

Ocenę jakości życia mieszkańców miast województwa łódzkiego przeprowadzono z uwzględnieniem dwóch aspektów. Analiza w zakresie pierwszego - dostępności mieszkańców do infrastruktury społecznej - opierała się na określeniu zróżnicowania miast pod względem wyposażenia oraz dostępności do usług instytucji z zakresu ochrony zdrowia, edukacji i kształcenia oraz kultury. Drugi z obszarów oceny jakości życia, odnosił się do warunków mieszkaniowych, na które składał się komfort życia, warunki sanitarne oraz atrakcyjność miast pod względem budownictwa mieszkaniowego.

3.1. Infrastruktura społeczna

3.1.1. Podstawowe wskaźniki dostępności do infrastruktury społecznej

Analiza zróżnicowania miast według poziomu (stan na 2014 r.) i tendencji zmian dostępności do infrastruktury społecznej (2004-2014 r.) została przeprowadzona według trzech obszarów wyróżnionych na podstawie głównych rodzajów usług społecznych: ochrony zdrowia i pomocy społecznej, edukacji i szkolnictwa oraz kultury.

Do wskaźników diagnostycznych wykorzystanych do opisu poziomu dostępności do infrastruktury społecznej z zakresu **ochrony zdrowia i pomocy społecznej** zakwalifikowano:

- a) Liczbę przychodni na 1000 mieszkańców; wysokie wartości wskaźnika świadczą o wysokim natężeniu jednostek podstawowej opieki lekarskiej, co przekłada się na lepszą dostępność do usług medycznych. Należy zaznaczyć, że wskaźnik nie uwzględnia faktycznej dostępności do opieki lekarskiej, która jest związana z zakresem oferty usług oraz czasem oczekiwania na konsultacje lekarskie, badania lub zabiegi.
- b) Liczbę miejsc w domach pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w wieku poprodukcyjnym; wskaźnik posiada charakter stymulanty charakteryzującej poziom wyposażenia miast w infrastrukturę społeczną związaną z opieką nad osobami starszymi.

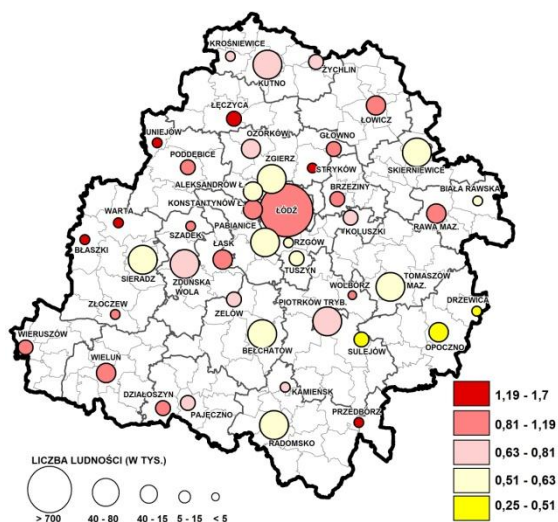
Poziom dostępności do infrastruktury z zakresu **edukacji i szkolnictwa** został scharakteryzowany na podstawie:

- a) Liczby miejsc w przedszkolach na 1000 osób w wieku 3-6 lat; wysokie wartości wskaźnika stanowią o wysokim poziomie dostępności usług z zakresu wychowania przedszkolnego.
- b) Liczby szkół artystycznych na 1000 mieszkańców w wieku 13-19 lat; celem wyboru wskaźnika była zarówno ocena dostępności do szkół określonego profilu, jak i określenie rangi i specjalizacji miasta pod względem edukacji artystycznej dzieci i młodzieży.
- c) Liczby szkół policealnych dla młodzieży i dorosłych oraz liceów dla dorosłych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym; wskaźnik stanowi stymulantę rozwoju zasobów ludzkich. Zakłada się, że wyższa liczba placówek edukacyjnych w przeliczeniu na liczbę osób stanowi o większym potencjale miast pod względem możliwości podnoszenia poziomu wykształcenia przez mieszkańców

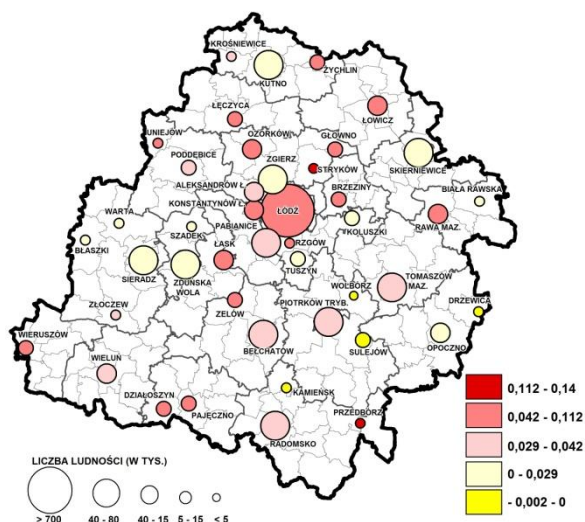
Zróżnicowanie miast pod względem dostępności do **infrastruktury kultury** zostało określone na podstawie:

- a) Liczby miejsc na widowni w kinach na 1000 mieszkańców; wysokie wartości wskaźnika informują o potencjalnie wysokim poziomie dostępności do instytucji kultury w postaci kin stałych.
- b) Liczby zwiedzających muzea na 1000 mieszkańców; wskaźnik stanowi stymulantę dostępności do infrastruktury społecznej z zakresu instytucji kultury oraz pozwala na określenie poziomu atrakcyjności turystycznej miasta.

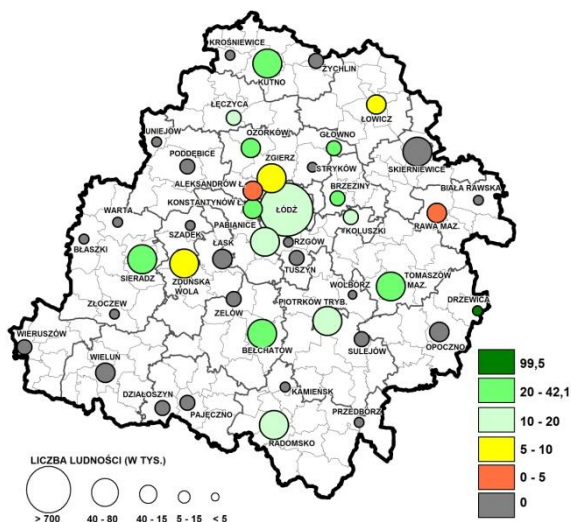
Rys. 19. Liczba przychodni na 1000 mieszkańców w 2014 r. (jedn./1000 os.)

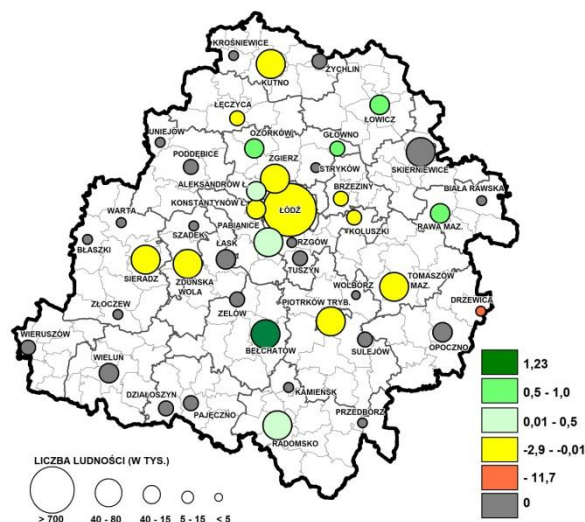
Rys. 20. Dynamika zmian liczby przychodni na 1000 mieszkańców w latach 2004-2014 (jedn./1000 os.)

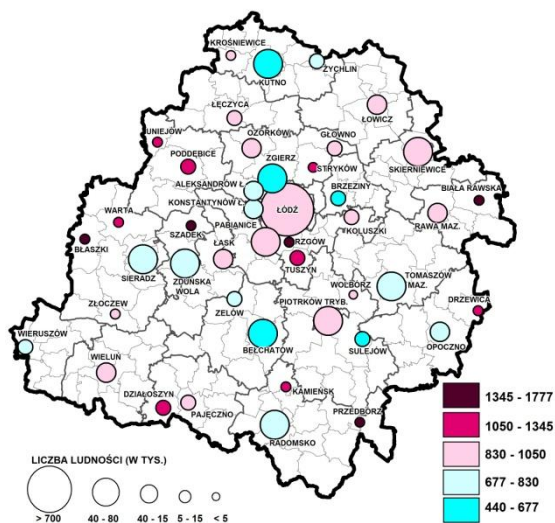
Rys. 21. Liczba miejsc w domach pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w 2014 r. (jedn./1000 os.)

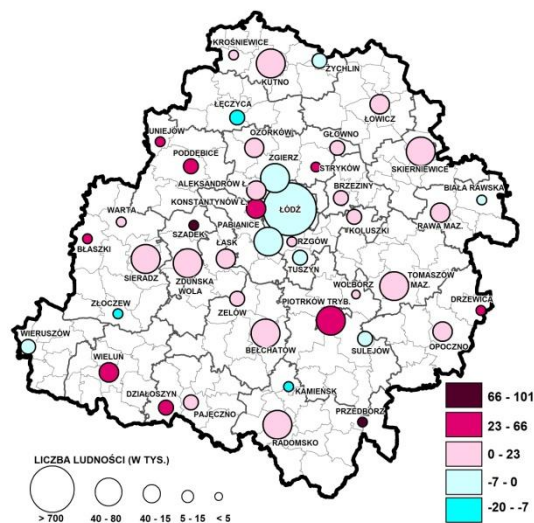
Rys. 22. Dynamika zmian liczby miejsc w domach pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w latach 2004-2014 (jedn./1000 os.)

Rys. 23. Liczba miejsc w przedszkolach na 1000 osób w wieku 3-6 lat w 2014 r. (miejsce/100 os.)

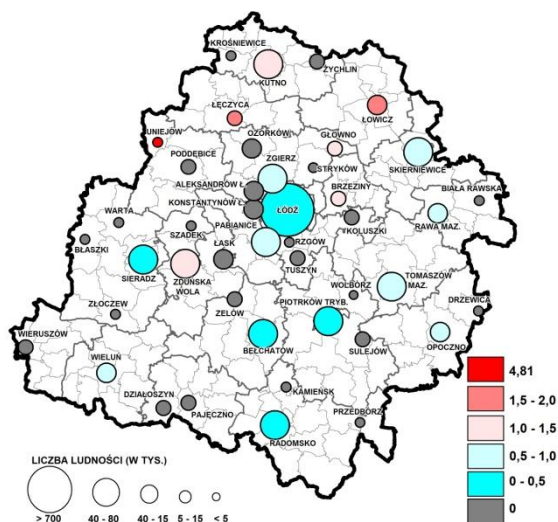

Rys. 24. Dynamika zmian liczby miejsc w przedszkolach na 1000 osób w wieku 3-6 lat w latach 2004-2014 r. (miejsce/100 os.)

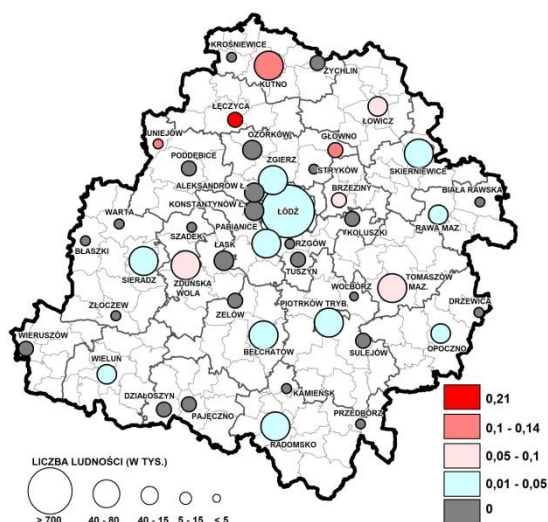

Źródło: opracowanie własne BDL (GUS)

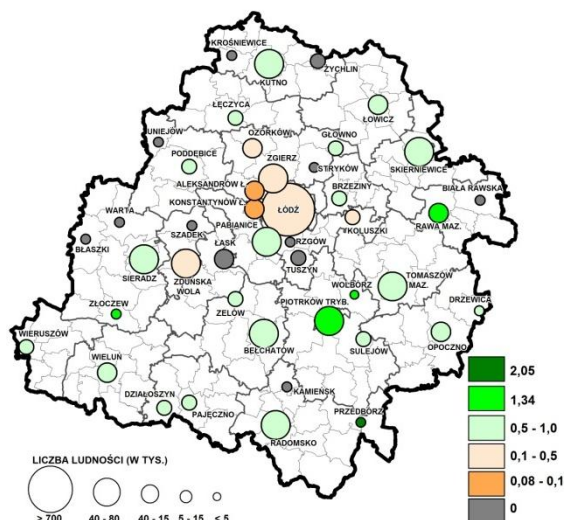
Rys. 25. Liczba szkół artystycznych na 1000 osób w wieku 13-19 lat w 2014 r. (jedn./1000 osób)

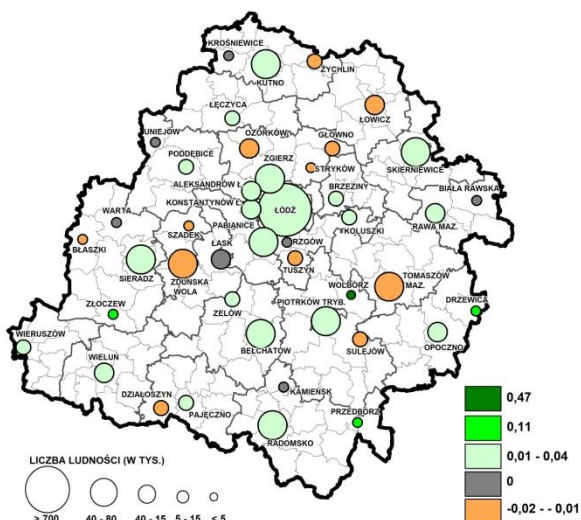
Rys. 26. Dynamika zmian liczby szkół artystycznych na 1000 osób w wieku 13-19 lat w latach 2004-2014 r. (jedn./1000 osób)

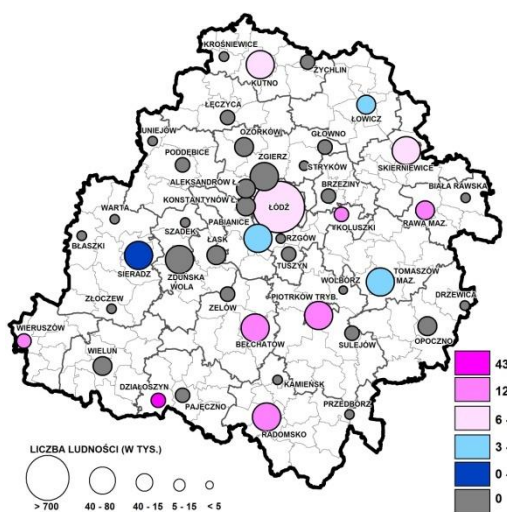
Rys. 27. Liczba szkół policealnych dla młodzieży i dorosłych oraz liceów dla dorosłych na 1000 osób w wieku produkcyjnym w 2014 r. (jedn./1000 osób)

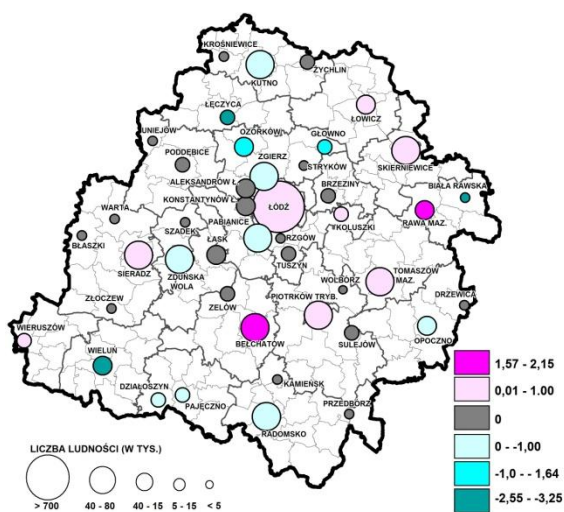
Rys. 28. Dynamika zmian liczby szkół policealnych dla młodzieży i dorosłych oraz liceów dla dorosłych na 1000 osób w wieku produkcyjnym w latach 2004-2014 r. (jedn./1000 osób)

Rys. 29. Liczba miejsc na widowni w kinach na 1000 mieszkańców w 2014 r. (miejsce/1000 os.)

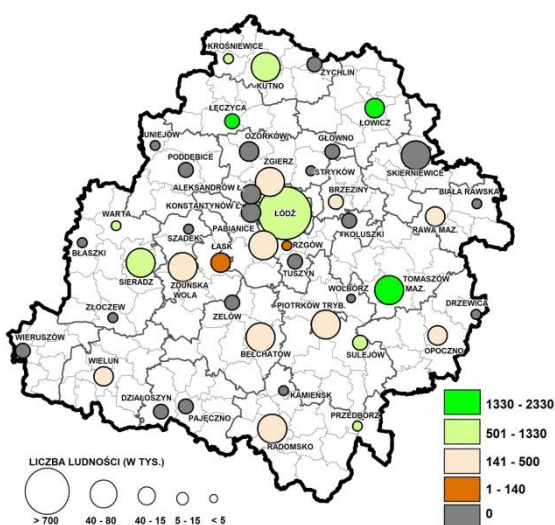

Rys. 30. Dynamika zmian liczby miejsc na widowni w kinach na 1000 mieszkańców w latach 2004-2014 r. (miejsce/1000 os.)

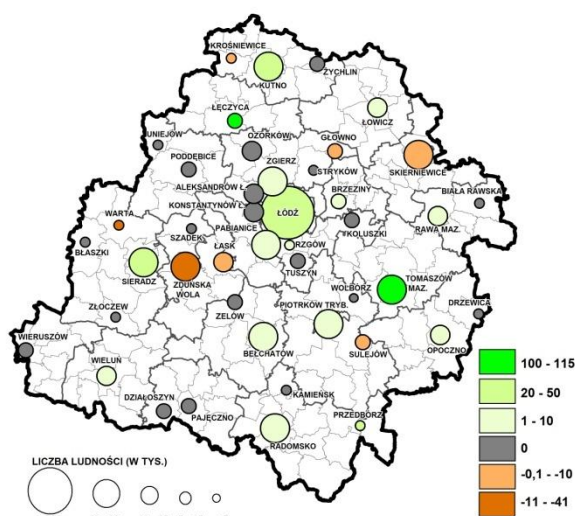

Źródło: opracowanie własne BDL (GUS)

Rys. 31. Liczba osób zwiedzających muzea na 1000 osób w 2014 r. (osoby)

Rys. 32. Dynamika zmian liczby osób zwiedzających muzea na 1000 osób w latach 2004-2014 r. (osoby)

Źródło: opracowanie własne BDL (GUS)

3.1.1. miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika dostępności do infrastruktury społecznej

Na ogólną ocenę dostępności do infrastruktury społecznej, ocenianej na skali od 0 do 100 punktów, składały się oceny cząstkowe, których wartości określono na podstawie syntetycznych wskaźników dostępności do infrastruktury w zakresie ochrony zdrowia i pomocy społecznej, dostępności infrastruktury do edukacji i szkolnictwa oraz dostępności do infrastruktury kultury. Wartość miary syntetycznej, złożonej z trzech komponentów, stanowiła podstawę do podziału miast według trzech klas poziomu dostępności do infrastruktury społecznej.

Do klasy miast o wysokim poziomie dostępności do infrastruktury społecznej zaliczono miasta, dla których miara syntetyczna przyjmowała wartości z przedziału 66,7-100 pkt. W grupie tej znalazły się dwa miasta: Łęczyca (77,3 pkt) oraz Przedbórz (68,8 pkt). Wysoki udział w ocenie wyposażenia w infrastrukturę społeczną Łęczycy wynikał przede wszystkim z dostępności do instytucji kultury, który był determinowany atrakcyjnością zabytków miasta. W 2014 r. na 1000 mieszkańców Łęczycy przypadało 2322 zwiedzających muzea, czterokrotnie więcej niż w przypadku średniego poziomu dla 22 miast województwa, w których rejestrowano liczbę zwiedzających muzea. Znaczący wpływ na wysoką pozycję Łęczycy miała również relatywnie wysoka dostępność do infrastruktury z zakresu ochrony zdrowia. Pod względem liczby przychodni (1,7) na 1000 mieszkańców miasto zajmowało 5. miejsce wśród wszystkich miast województwa. Ocena dostępności do infrastruktury społecznej w Przedborzu była determinowana przede wszystkim poziomem dostępności do instytucji z zakresu edukacji i szkolnictwa. W szczególności miasto dominowało pod względem liczby szkół policealnych dla młodzieży i dorosłych oraz liceów dla dorosłych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym (2,0 jedn./1000 os. w 2014 r.).

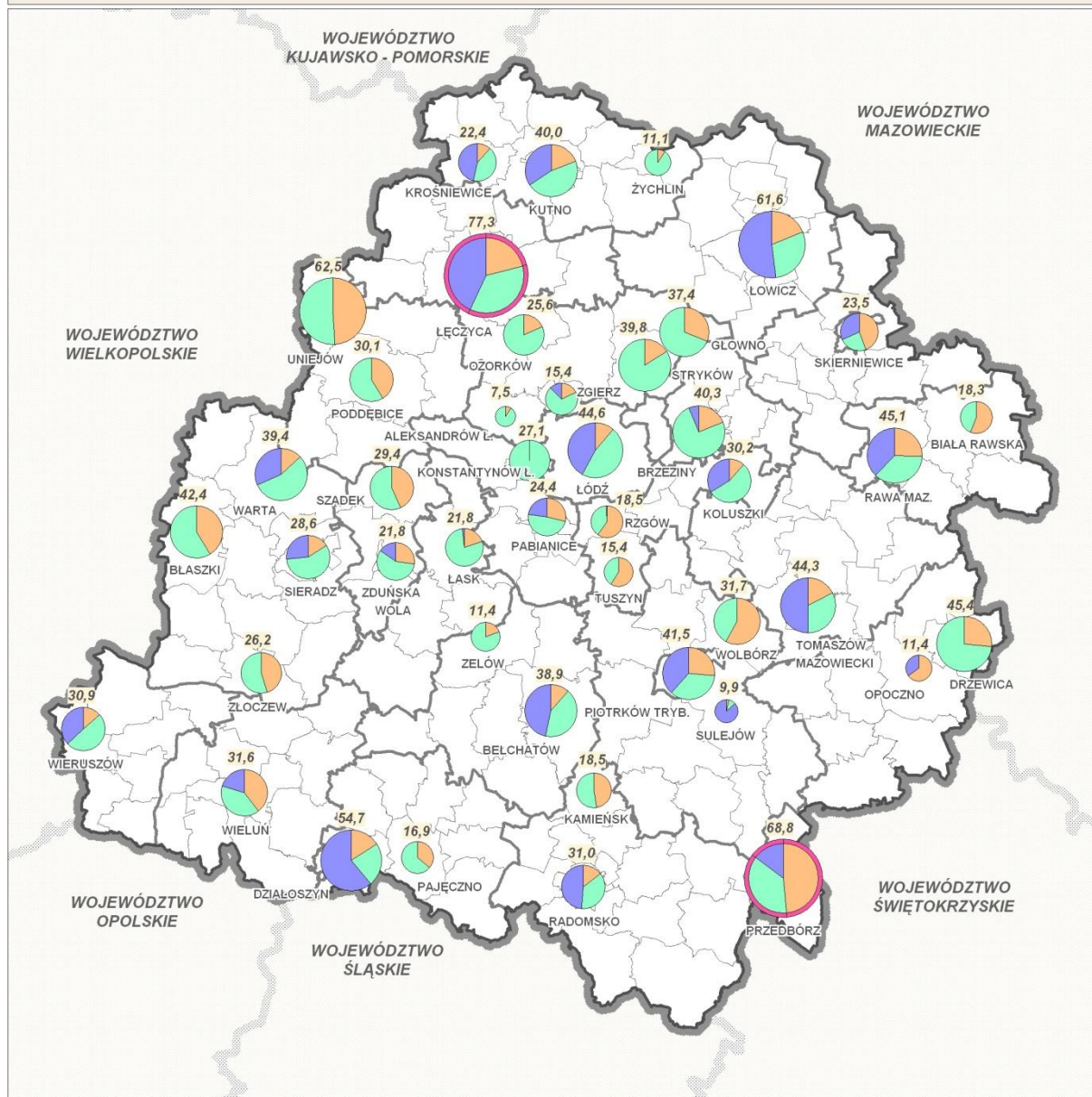
Do grupy miast o średnim poziomie dostępności do infrastruktury społecznej zaliczono 15 miast, dla których wartości wskaźnika kształtowały się na poziomie 33,3 – 66,7 pkt. Do miast o przeważającym udziale oceny infrastruktury w zakresie ochrony zdrowia i opieki społecznej zaliczono 7 miast: Drzewicę, Stryków, Uniejów, Brzeziny, Głowno, Błaszki oraz Wartę. W przypadku Drzewicy wysoki udział oceny wynikał z najwyższej liczby miejsc w domach pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (99 miejsc/1000 os.). O poziomie oceny dostępności do instytucji ochrony zdrowia w Strykowie, zadecydowała największa liczba przychodni na 1000 mieszkań-

ców, która w 2014 r. wyniosła 1,69 jedn./1000 os. Zbliżoną strukturą dostępności do infrastruktury w zakresie ochrony zdrowia i edukacji, charakteryzował się Uniejów, który wyróżniał się największą liczbą szkół artystycznych na 1000 osób w wieku 13-19 lat (5 os./1000 os.) oraz relatywnie wysokim poziomem wyposażenia w przychodnię podstawowej opieki zdrowia (2 miejsce wśród miast, 1,63 jedn./1000 mieszkańców). Zbliżony rozkład komponentów oceny poziomu dostępności do infrastruktury cechował Błaszki, jednak wartość ogólnej oceny była 1,4 razy niższa niż w przypadku Uniejowa. Biorąc pod uwagę udział dostępności do instytucji kultury, największy wpływ na kształtowanie wartości ogólnej dostępności do infrastruktury społecznej odnotowano w Działoszynie (61% wartości wskaźnika syntetycznego dostępności do infrastruktury społecznej), Łowiczu (52% wartości wskaźnika syntetycznego) oraz Tomaszowie Mazowieckim (50% wskaźnika syntetycznego). Wysoki wpływ na kształtowanie wartości agregatowej w Działoszynie był warunkowany najwyższą liczbą miejsc na widowni w kinach stałych na 1000 mieszkańców (43 miejsca/1000 os.). O wysokiej ocenie dostępności do instytucji kultury zadecydowała wysoka liczba (2 miejsce po Łęczycy, 1984 os./1000 os.) zwiedzających muzea. Zerowy udział oceny dostępności do infrastruktury w ocenie ogólnej dostępności do infrastruktury społecznej w przypadku Błaszek, Drzewicy, Głowna, Strykowa i Uniejowa, był warunkowany brakiem kin oraz muzeów działających na terenie wymienionych miast.

Grupę miast o najniższym poziomie dostępności do infrastruktury społecznej tworzyło 27 ośrodków. W przypadku 15 miast dominujący wpływ na kształtowanie wartości miary syntetycznej (powyżej 50% wartości wskaźnika) miała ocena dostępności do infrastruktury z zakresu zdrowia oraz pomocy społecznej. Najkorzystniejszą sytuacją pod tym względem wyróżniał się Konstantynów Łódzki (3. miejsce wśród miast województwa pod względem liczby miejsc w domach pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (41 miejsc/1000 os.). Wysoka dostępność do instytucji z zakresu edukacji i szkolnictwa dominowała jedynie w 5 miastach (Białej Rawskiej, Rzgowie, Tuszyń, Wolborzu oraz Opocznie). W blisko połowie (13) miast o niskiej dostępności do infrastruktury społecznej, brakowało wyposażenia w instytucje kin i muzeów.

Brak wyraźnej zależności pomiędzy poziomem dostępności do infrastruktury społecznej a wielkością miast. Najwyższym poziomem dostępności charakteryzowały się miasta o liczbie ludności nieprzekraczającej 40 tys.

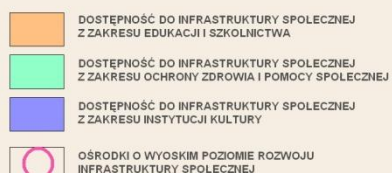
WARTOŚĆ I STRUKTURA WSKAŹNIKA SYNTETYCZNEGO DOSTĘPNOŚCI DO INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ W 2014 ROKU

WARTOŚĆ WSKAŹNIKA SYNTETYCZNEGO

SKŁADOWE WSKAŹNIKI SYNTETYCZNEGO W 2014 ROKU

Źródło: opracowanie własne BDL (GUS)

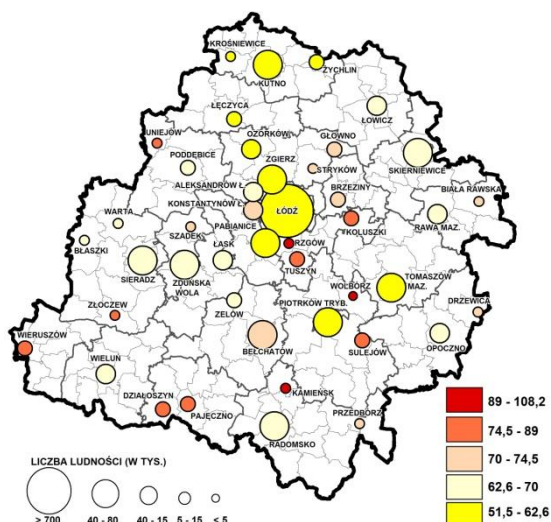
3.2. Warunki mieszkaniowe

3.2.1. Podstawowe wskaźniki poziomu warunków mieszkaniowych w latach 2004-2014

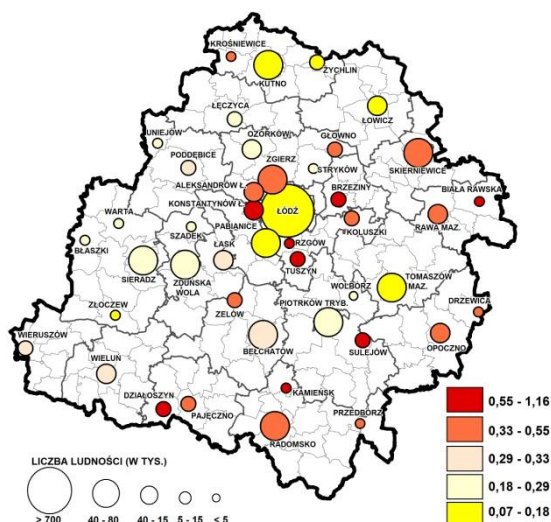
Ocena poziomu oraz dynamiki zmian **warunków mieszkaniowych** w miastach województwa łódzkiego została przeprowadzona na podstawie trzech wskaźników diagnostycznych:

- 1) Powierzchni użytkowej mieszkań na 1 mieszkańca. Wartość wskaźnika informuje o warunkach bytowych wynikających z poziomu zaludnienia mieszkań. Założono, że większa powierzchnia użytkowa wpływa na wyższy komfort zamieszkania.
- 2) Udziału mieszkań wyposażonych w łazienkę w ogólnej liczbie mieszkań. Miara stanowi stymulantę, która informuje o poziomie warunków sanitarnych mieszkań.
- 3) Liczby mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców; celem doboru wskaźnika było nie tylko określenie poziomu aktywności na rynku mieszkaniowym, ale również pośrednia ocena atrakcyjności inwestycyjnej miast w zakresie budownictwa mieszkaniowego.

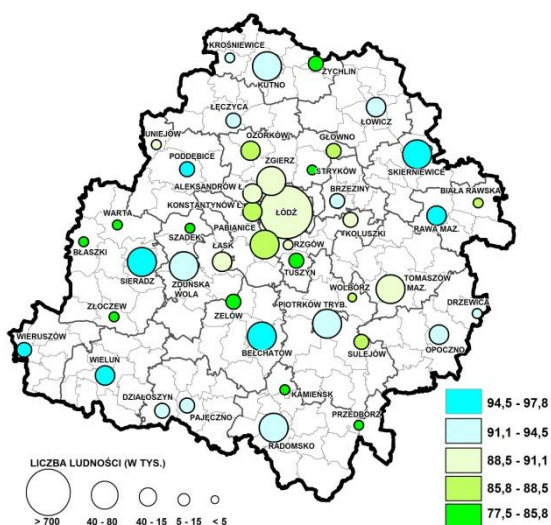
Rys. 34. Powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 mieszkańca w 2014 r. (m kw./os.)

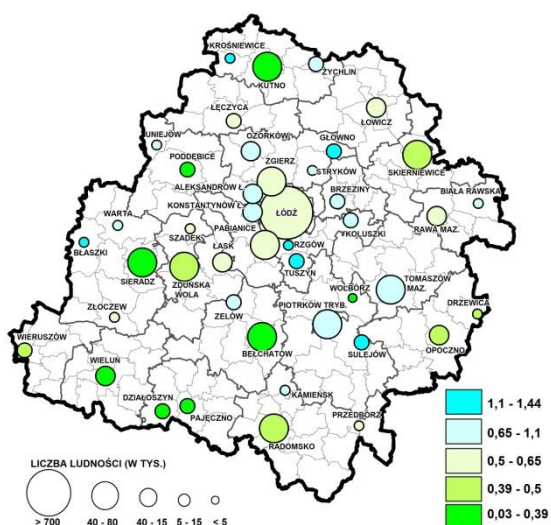
Rys. 35. Dynamika zmian powierzchni użytkowej mieszkań na 1 mieszkańca w latach 2004-2014 r. (m kw./os.)

Rys. 36. Udział liczby mieszkań wyposażonych w łazienkę w liczbie mieszkań ogółem w 2014 r. (%)

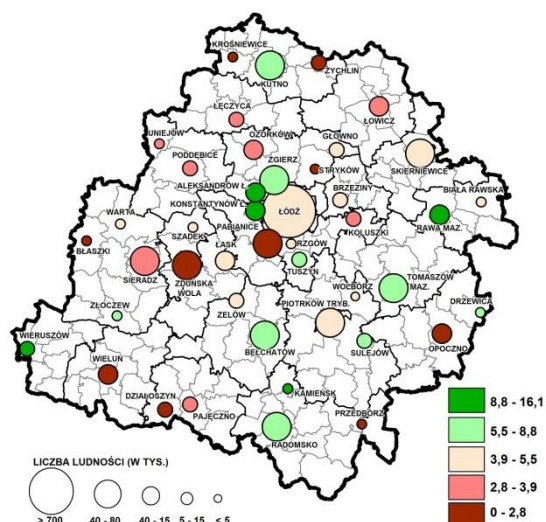

Rys. 37. Dynamika zmian udziału liczby mieszkań wyposażonych w łazienkę w liczbie mieszkań ogółem w latach 2004-2014 r. (%)

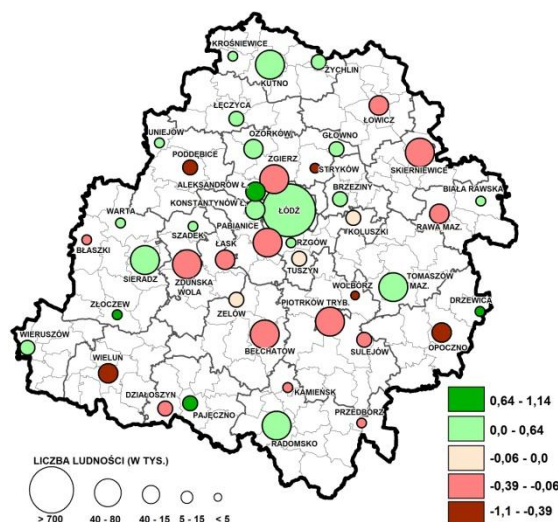
Źródło: opracowanie własne BDL (GUS)

Rys. 38. Liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców w 2014 r. (mieszk./1000 os.)

Źródło: opracowanie własne BDL (GUS)

Rys. 39. Dynamika zmian liczby mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców w latach 2004-2014 r. (mieszk./1000 os.)

3.2.2. Waloryzacja miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika poziomu warunków mieszkaniowych

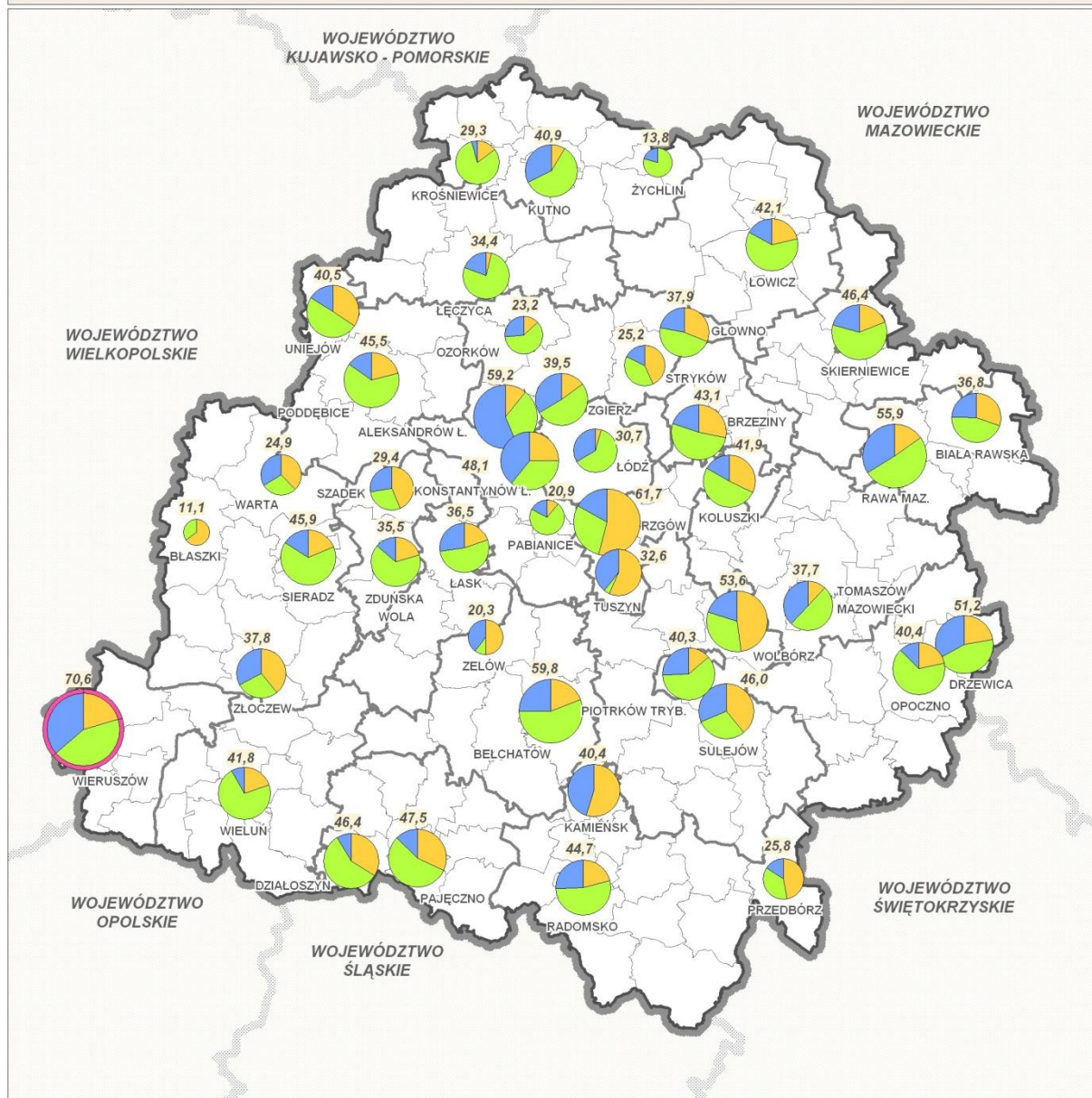
Syntetyczna miara warunków mieszkaniowych w 2014 r. stanowiła sumę trzech wyżej opisanych wskaźników diagnostycznych, unormowaną w przedziale od 0 do 100 punktów. Do miast charakteryzujących się wysokim poziomem warunków mieszkaniowych zaliczono jedynie miasto Wieruszów, które jako jedyne osiągnęło wartość wskaźnika syntetycznego, powyżej 66,7 pkt. Wysoka ocena miasta wynikała przede wszystkim z wysokiego poziomu wyposażenia mieszkań w łazienki (96% mieszkań w mieście, 2. miejsce wśród miast województwa) oraz liczby mieszkań oddanych do użytku (12 mieszk. /1000 os., 2. pozycja wśród miast województwa łódzkiego).

Grupę ośrodków miejskich o średnim poziomie warunków mieszkaniowych w 2014 r., wyróżnioną na podstawie wartości wskaźnika syntetycznego z przedziału 33,3 – 66,7 pkt, tworzyło 31 miast. Biorąc pod uwagę strukturę oceny trzech miast o relatywnie najlepszych warunkach mieszkaniowych, należy zauważyć, że o wartości miary syntetycznej warunków mieszkaniowych Rzgowa decydowała największa powierzchnia mieszkań przypadająca na jednego mieszkańca (108,2 m kw. /1 os.). Kolejnym miastem o przeważającym udziale powierzchni mieszkań w wartości wskaźnika syntetycznego był Kamieńsk (udział wartości wskaźnika większy od 50%). W przypadku Bełchatowa, wartość miary syntetycznej warunków mieszkaniowych w mieście wynikała z najwyższego wśród miast województwa, wyposażenia mieszkań w łazienkę (97,8% mieszkań). Do grupy miast o wysokim znaczeniu warunków sanitarnych, poza Bełchatowem należało 18 miast, przy czym w przypadku Łęczycy i Wielunia, poziom wyposażenia w łazienki stanowił ponad 70% wartości miary warunków mieszkaniowych. Ocena warunków mieszkaniowych Aleksandrowa Łódzkiego była w większości determinowana najwyższą wśród miast województwa łódzkiego liczbą mieszkań oddanych do użytku w przeliczeniu na 1 mieszkańca (16 mieszk./1000 osób).

Niski poziom warunków mieszkaniowych charakteryzował 12 miast, wśród których najwyższy poziom wskaźnika syntetycznego (powyżej 30 pkt) osiągnął Tuszyn i Łódź. W przypadku Łodzi, Pabianic, Ozorkowa, Żychlina i Króśniewic ponad 60% wartości oceny warunków mieszkaniowych stanowił poziom warunków sanitarnych, określonych na podstawie wyposażenia mieszkań w łazienkę. Wysokim (ponad 50%) udziałem powierzchni mieszkań w przeliczeniu na 1 mieszkańca, cechowały się Błaszki, Tuszyn oraz Żelów. Należy podkreślić, że w grupie miast o niskim poziomie warunków miesz-

kaniowych żadne z miast nie wykazywało dominującego udziału liczby mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców, w ogólnej wartości wskaźnika syntetycznego.

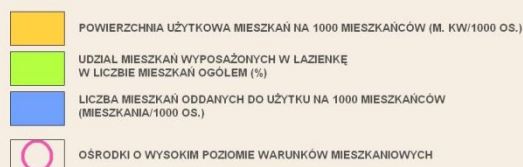
WARTOŚĆ I STRUKTURA WSKAŹNIKA SYNTETYCZNEGO WARUNKÓW MIESZKANIOWYCH W 2014 ROKU

WARTOŚĆ WSKAŹNIKA SYNTETYCZNEGO

SKŁADOWE WSKAŹNIKA SYNTETYCZNEGO W 2014 ROKU

Źródło: opracowanie własne BDL (GUS)

3.3. Waloryzacja miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika jakości życia

Syntetyczną ocenę jakości życia przeprowadzono na podstawie miary agregatowej. Na wartości miary składały się dwa komponenty: (1) dostępność do infrastruktury społecznej (obejmującej instytucje ochrony zdrowia i opieki społecznej, edukacji i szkolnictwa oraz kultury) oraz (2) warunki mieszkaniowe. Wartości miary syntetycznej stanu (na 2014 r.) i tendencja zmian (2004-2014 r.) jakości życia zawierają zostały unormowane w przedziale 0-100, gdzie wartość maksymalna oznaczałaby najwyższe oceny dla wszystkich, dwóch składowych, charakteryzujących miasto o wzorcowym poziomie jakości życia. Oceny zróżnicowania miast, dokonano w trzech grupach, wyznaczonych na podstawie wartości wskaźnika syntetycznego oraz według dominującego komponentu miary syntetycznej.

Najwyższym poziomem jakości życia w 2014 r. charakteryzował się Uniejów (69,62 pkt) oraz Łęczyca (69,60 pkt). Elementem decydującym o pozycji miast była wysoka dostępność infrastruktury społecznej.

Do grupy miast o średnim poziomie jakości życia, wyznaczonej na podstawie wartości wskaźnika syntetycznego z przedziału 33,3 - 66,7, należało 28 miast, wśród których dominował Wieruszów (66,21 pkt), Rawa Mazowiecka (65,43 pkt), Łowicz (64,47 pkt), Działoszyn (62,72 pkt), Bełchatów (62,40 pkt), Przedbórz (62,21 pkt) oraz Drzewica (61,61 pkt). Biorąc pod uwagę strukturę wskaźnika syntetycznego, poziom dostępności infrastruktury społecznej w wyróżnionej grupie dominował w ocenie jakości życia 8 miast: Przedborza (80%), Strykowa (65%), Warty (60%), jak i Łodzi (60%), Łowicza, Tomaszowa Mazowieckiego (54%), Działoszyna (53%) oraz Piotrkowa Trybunalskiego (51%). Jednakowym udziałem dostępności infrastruktury społecznej i warunków mieszkaniowych wyróżniało się Głowno. Ocena warunków mieszkaniowych wpływa na jakość życia w największym stopniu w 14 miastach. W Aleksandrowie Łódzkim (100%), Rzgowie (80%), Pajęcznie (80%) Wieruszowie (76%) wskaźnik warunków mieszkaniowych stanowił co najmniej 3/4 oceny jakości życia. Dominacja warunków mieszkaniowych w ocenie jakości życia Aleksandrowa Łódzkiego stanowiła wynik największej aktywności inwestycyjnej w zakresie budownictwa mieszkaniowego. W przypadku Rzgowa o wysokim poziomie warunków mieszkaniowych decydowała największa powierzchnia użytkowa mieszkań przypadająca na 1 osobę. Na poziom warunków mieszkaniowych Wieruszowa miał wpływ zarówno wysoki udział mieszkań wyposażonych w łazienki (96%), jak i liczba mieszkań oddanych do użytku w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (12 mieszkań/1000, 2. miejsce pod względem wartości wskaźnika, po Aleksandrowie Łódzkim). Udział mieszkań wyposażonych w łazienkę, stanowił główny czynnik wpływający na poziom warunków mieszkaniowych w Bełchatowie (97,8% mieszkań wyposażonych w łazienkę), Skierniewicach (94,5% mieszkań wyposażonych w łazienkę) oraz Drzewicy (91,4% mieszkań wyposażonych w łazienkę). W przypadku Konstantynowa Łódzkiego, na dominację warunków mieszkaniowych wpływał zarówno poziom wyposażenia mieszkań w łazienkę, jak i liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców.

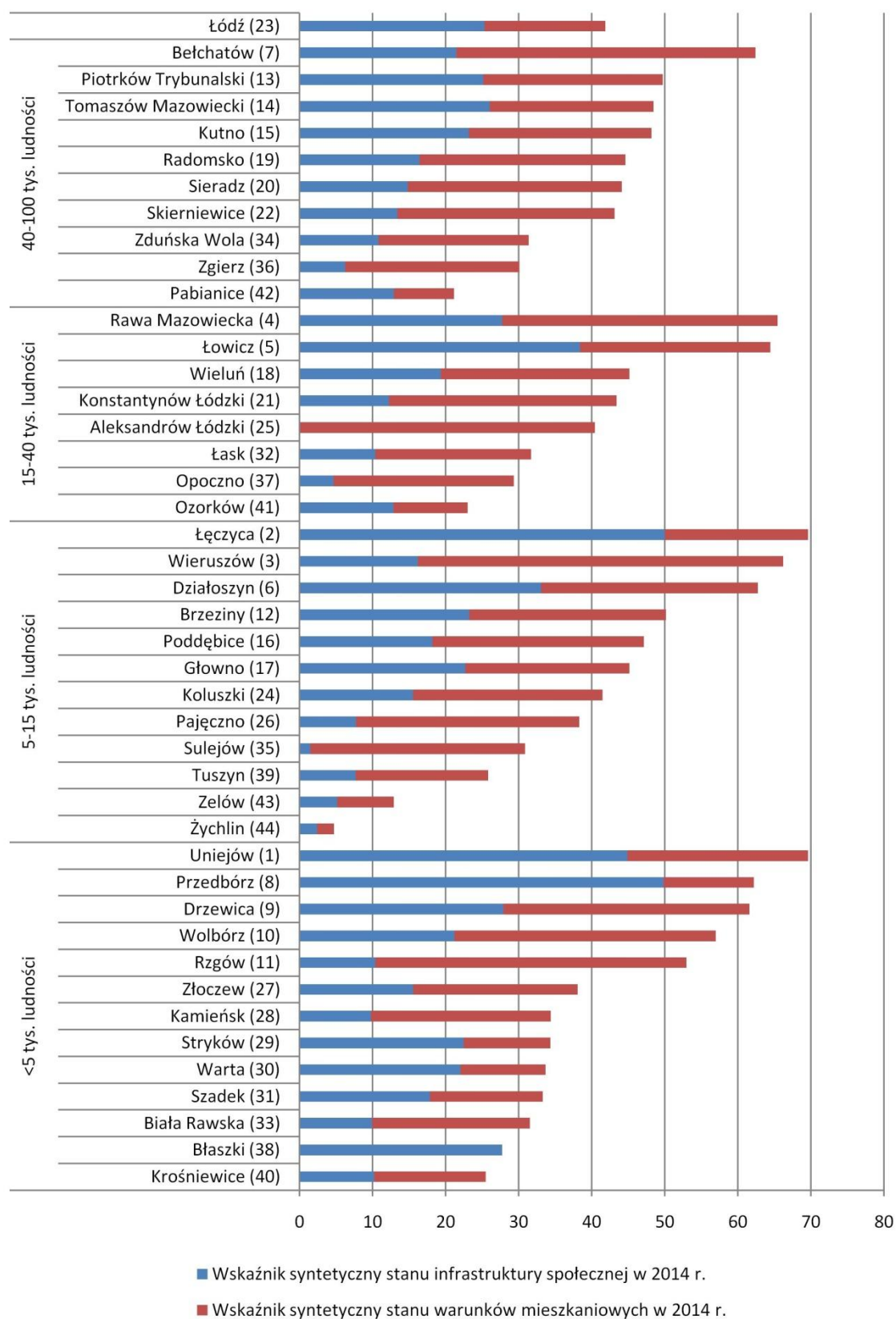
Do grupy miast o niskim poziomie jakości życia w 2014 r. zaliczono 14 miast. Najniższym poziomem jakości życia charakteryzował się Żychlin, który osiągnął zaledwie 3,39 pkt. Wartość oceny miasta była determinowana największą liczbą niskich lub najniższych wartości wskaźników diagnostycznych w odniesieniu do wartości notowanych przez pozostałe miasta województwa. Analizując strukturę wartości miary syntetycznej miast o niskim poziomie jakości życia, dominującym (powyżej 50% wartości wskaźnika syntetycznego jakości życia) czynnikiem kształtującym jakość życia mieszkańców Błaszek, Pabianic, Ozorkowa, Szadku oraz Żychlina była dostępność do infrastruktury społecznej.

Porównując miasta pod względem różnic w strukturze wskaźnika jakości życia według trzech komponentów, należy wskazać na odwrotną zależność pomiędzy wielkością wyposażenia w infrastrukturę społeczną a warunkami mieszkaniowymi. Prawidłowość ta była szczególnie widoczna w przypadku miast należących do grupy ośrodków o niskim poziomie jakości życia. Przykład stanowi Aleksandrów Łódzki charakteryzujący się relatywnie najwyższym poziomem warunków mieszkaniowych oraz niskim udziałem wyposażenia w infrastrukturę społeczną oraz Błaszki wyróżniające się najwyższym w grupie poziomem wyposażeniem infrastruktury społecznej przy najniższym poziomie warunków mieszkaniowych.

Najwyższą dynamiką wzrostu jakości życia charakteryzował się Rzgów (67,1 pkt) oraz Przedbórz (63,6 pkt). W przypadku pierwszego miasta, 75% wartości wskaźnika stanowiła dynamika zmian pod względem warunków mieszkaniowych, co było związane z wysokim tempem wzrostu udziału mieszkań wyposażonych w łazienki (o 14 mieszkań na 1000 rocznie). O wysokiej ocenie dynamiki zmian poziomu warunków życia w Przedborzu zdecydowały pozytywne tendencje związane z dostępnością do infrastruktury społecznej.

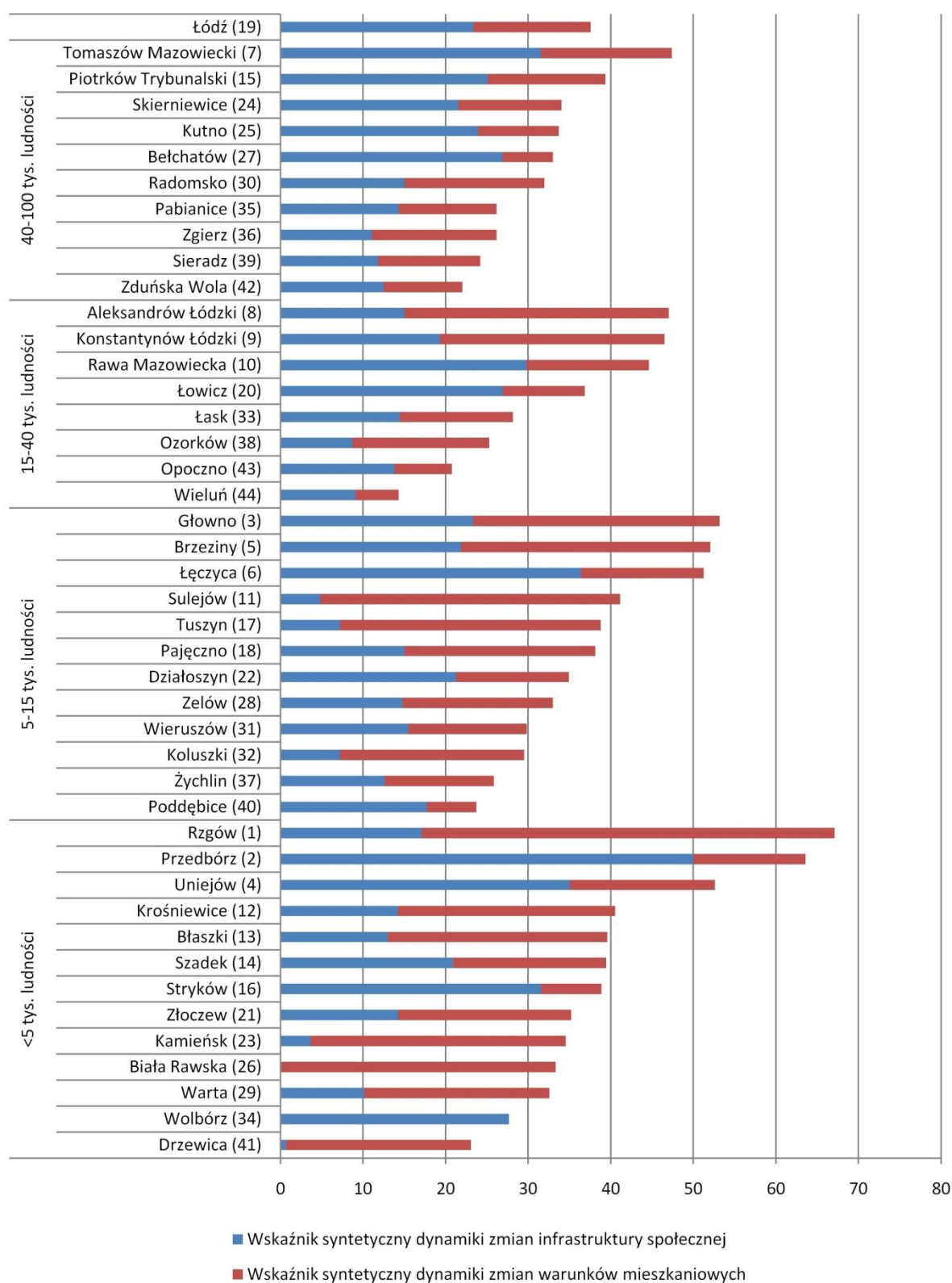
Rozkład miast województwa łódzkiego według wartości syntetycznej miary tendencji zmian jakości życia, wskazuje na występowanie odwrotnej zależności w odniesieniu do wielkości miast. Oznacza to, że mniejsze miasta charakteryzowały się relatywnie lepszymi tendencjami zmian jakości życia, niż miasta większe. Zależność ta świadczy o pozytywnych procesach związanych ze zdolnością mniejszych miast do nadrobienia zapóźnień rozwojowych w zakresie jakości życia. Jednocześnie rozkład miast według wartości syntetycznej miary tendencji zmian oraz stanu jakości życia w 2014 r. wskazuje na występowanie procesu akumulacji jej czynników. Oznacza to, że miasta charakteryzujące się wyższym poziomem jakości życia, w analizowanym okresie wykazywały również korzystniejszymi tendencjami zmian.

Rys. 41. Wartości wskaźnika syntetycznego wg stanu jakości życia w miastach województwa łódzkiego w 2014 r.
(zakres wartości wskaźnika 0-100)

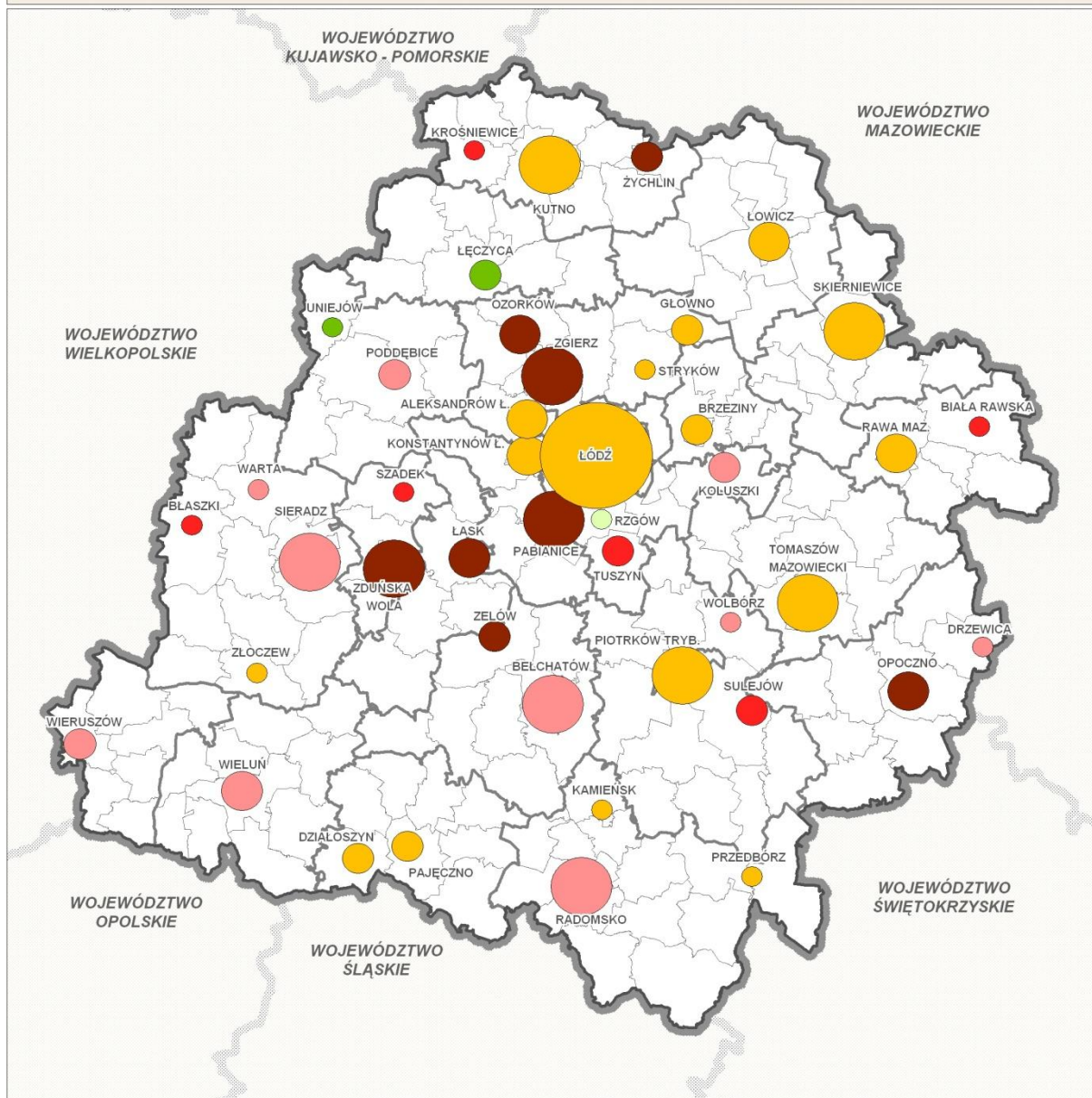
Źródło: opracowanie własne BDL (GUS)

Rys. 42. Wartości wskaźnika syntetycznego tendencji zmian jakości życia w miastach województwa łódzkiego w latach 2004-2014 (zakres wartości wskaźnika 0-100).

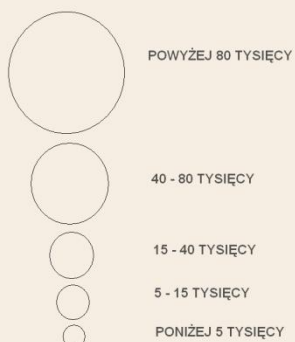

Źródło: opracowanie własne BDL (GUS)

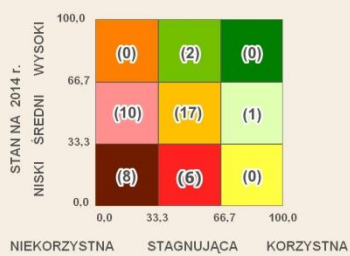
STAN I TENDENCJA ZMIAN JAKOŚCI ŻYCIA

LICZBA LUDNOŚCI W 2014 ROKU

STAN I TENDENCJA ZMIAN JAKOŚCI ŻYCIA (PKT.)

W nawiasach zamieszczono liczbę miast należących do klasy.

Źródło: opracowanie własne BDL (GUS).

Typologia miast województwa łódzkiego wg stanu i tendencji zmian jakości życia liczy 9 klas teoretycznych. Na podstawie przeprowadzonych analiz, wykazano brak miast charakteryzujących się wysokim stanem rozwoju oraz korzystną tendencją zmian jakości życia (klasa A), wysokim stanem oraz niekorzystną tendencją zmian (klasa D) oraz niskim stanem i korzystną tendencją zmian (klasa F).

Klasę B stanowiły miasta o wysokim potencjale wzrostu jakości życia, które charakteryzowały się wysokim stanem rozwoju oraz stabilną (stałą) tendencją zmian. Do wyróżnionej klasy należały dwa miasta: Uniejów i Łęczyca.

Klasa C wyróżniała miasta o wysokim potencjale wzrostu jakości życia: o średnim poziomie jakości życia i korzystnej tendencji zmian. Klasa tworzyła zbiór jednoelementowy, do którego należał Rzgów.

Klasę E tworzyły miasta o średnim potencjale wzrostu jakości życia, cechujące się średnim stanem oraz stabilną tendencją zmian czynników jakości życia. Do wskazanej klasy należało 17 miast: Rawa Mazowiecka, Łowicz, Działoszyn, Przedbórz, Brzeziny, Piotrków Trybunalski, Tomaszów Mazowiecki, Kutno, Głowno, Konstantynów Łódzki, Skierniewice, Łódź, Aleksandrów Łódzki, Pajęczno, Złoczew, Kamieńsk oraz Stryków.

Klasa G charakteryzowała się niskim potencjałem wzrostu jakości życia, na co miał wpływ jej średni poziom oraz niekorzystna tendencja zmian. Grupę tworzyło 10 miast: Wieruszów, Bełchatów, Drzewica, Wolbórz, Poddębice, Wieluń, Radomsko, Sieradz, Koluszki oraz Warta.

Klasa H skupiała 6 miast o niskim potencjale wzrostu jakości życia, charakteryzujących się niskim poziomem oraz stagnacyjną tendencją zmian. W wyróżnionej grupie znalazły się miasta: Szadek, Biała Rawska, Sulejów, Błaszki, Tuszyn oraz Krośnice.

W **klasie I** koncentrowały się miasta o niskim potencjale wzrostu jakości życia, cechujące się zarówno niskim stanem jak niekorzystną tendencją jakości życia. Do klasy zaliczono 8 miast: Łask, Zduńską Wolę, Zgierz, Opoczno, Ozorków, Pabianice, Żelów oraz Żychlin.

4. Ład przestrzenny

4.1. Ład przestrzenny w roku 2014

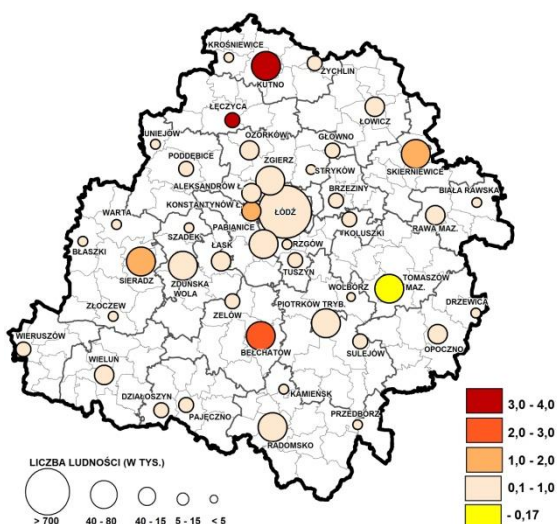
4.1.1. Podstawowe wskaźniki ładu przestrzennego

Przystępując do oceny zróżnicowania miast pod względem poziomu ładu przestrzennego, przyjęto założenie, że charakterystykami określającymi w pośredni sposób jakość przestrzeni, będą wielkości wskazujące na aktywność władz samorządowych w stanowieniu aktów prawa miejscowego, będącego podstawowym narzędziem w utrzymywaniu ładu przestrzennego lub prowadzeniu działań zmierzających do rewitalizacji zdegradowanych obszarów miast.

Analizę zróżnicowania miast pod względem poziomu ładu przestrzennego przeprowadzono w oparciu o dwa wskaźniki diagnostyczne

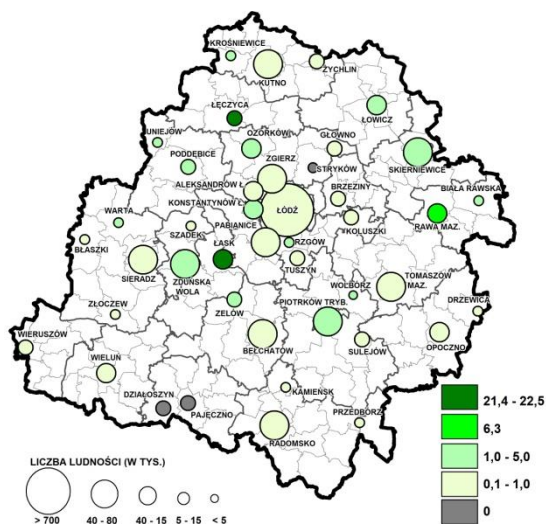
- 1) Udział powierzchni miast objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego; Założono, że wartości wskaźnika świadczą o poziomie zabezpieczenia planowaniem przestrzennym obszaru miasta. Wskaźnik stanowi o poziomie ładu przestrzennego w aspekcie stanowionego prawa.
- 2) Udział powierzchni zrewitalizowanej i w trakcie rewitalizacji w ogólnej powierzchni miasta; Mając na uwadze wielkość interpretacji wskaźnika zarówno w charakterze stymulanty jak i destymulanty poziomu ładu przestrzennego, założono, że udział powierzchni zrewitalizowanej lub będącej w trakcie rewitalizacji stanowi efekt świadomych działań władz samorządowych, mające na celu nadanie nowych funkcji zdegradowanym terenom miast.

Rys. 44. Udział powierzchni miasta objętej MPZP w 2014 r. (%)

Źródło: opracowanie własne BPPWŁ

Rys. 45. Udział powierzchni zrewitalizowanej i w trakcie rewitalizacji w ogólnej powierzchni miasta w 2014 r. (%)

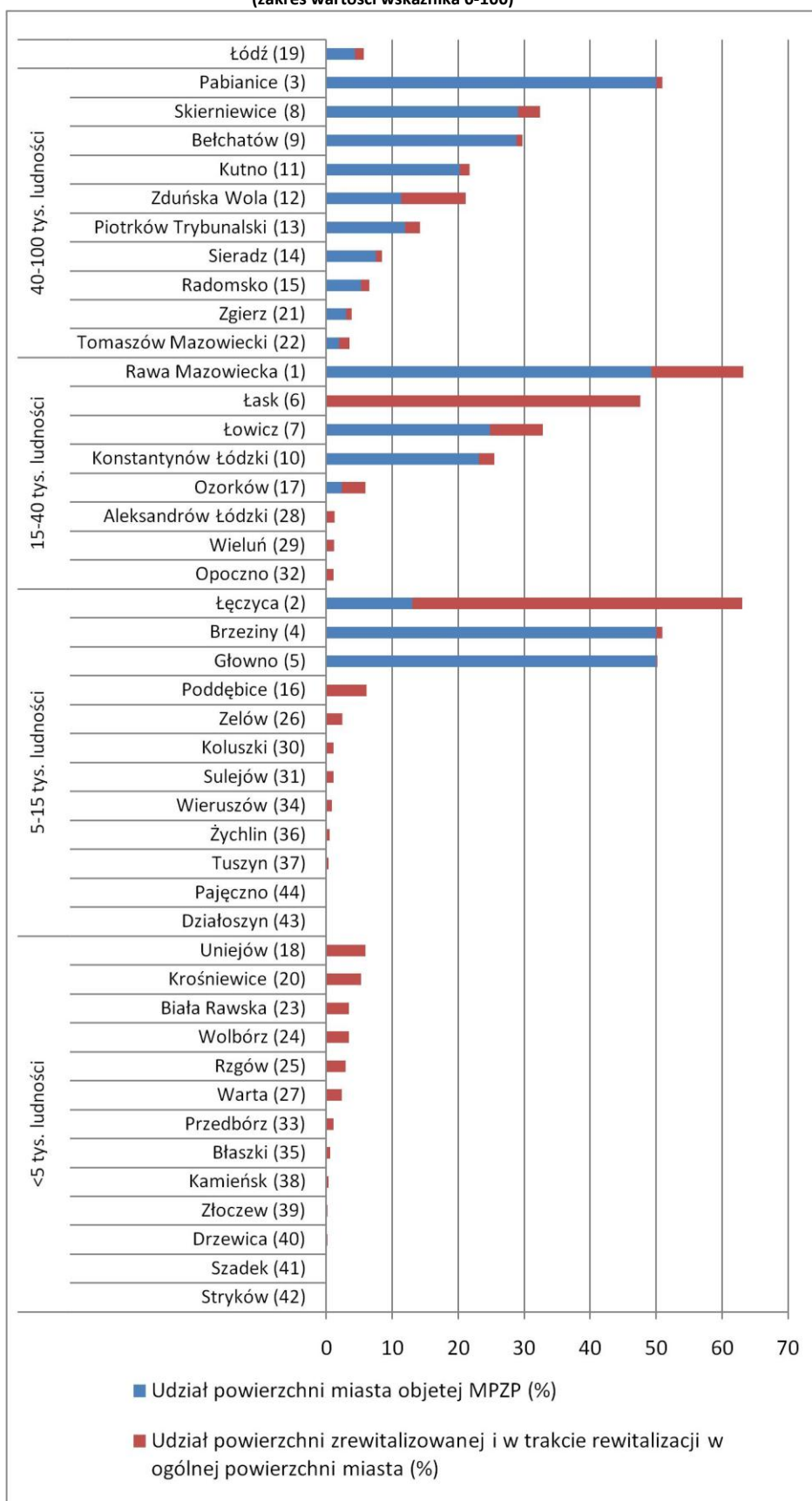
4.1.2. Waloryzacja miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika ładu przestrzennego

Ocena ładu przestrzennego miast w 2014 r. kształtowała się od 63,22 pkt w przypadku Rawy Mazowieckiej do 0 pkt w Działoszynie, Strykowie i Pajęcznie. Do grupy miast o średnim poziomie rozwoju, poza Rawą Mazowiecką, należało 5 ośrodków: Łęczyca (63,05 pkt), Pabianice (50,98 pkt), Brzeziny (50,96 pkt), Głowno (50,17 pkt) oraz Łask (47,60 pkt). Dominacja Rawy Mazowieckiej wynikała z 3. miejsca pod względem udziału powierzchni zrewitalizowanej lub będącej w rewitalizacji (6,27%) oraz 4. pozycji pod względem udziału obszaru objętego miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego (98,60%). Wysoka ocena ładu przestrzennego Łęczycy i Łasku wynikała z najwyższego udziału powierzchni zrewitalizowanej lub w trakcie rewitalizacji w powierzchni miasta – odpowiednio na poziomie 22,51% oraz 21,43%. W przypadku Pabianic, Brzezin i Głowna, największy udział w kształtowaniu miary syntetycznej posiadał udział powierzchni miasta objętej miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, który dla wskazanych ośrodków wyniósł 100%.

Niskim poziomem oceny ładu przestrzennego charakteryzowało się 38 miast, z czego jedynie 7 ośrodków przekroczyło wartość 10 punktów: Łowicz (32,84 pkt), Skierniewice (32,38 pkt), Bełchatów (29,71 pkt), Konstantynów Łódzki (25,45 pkt), Kutno (21,69 pkt), Zduńska Wola (21,15 pkt) oraz Piotrków Trybunalski (14,19 pkt).

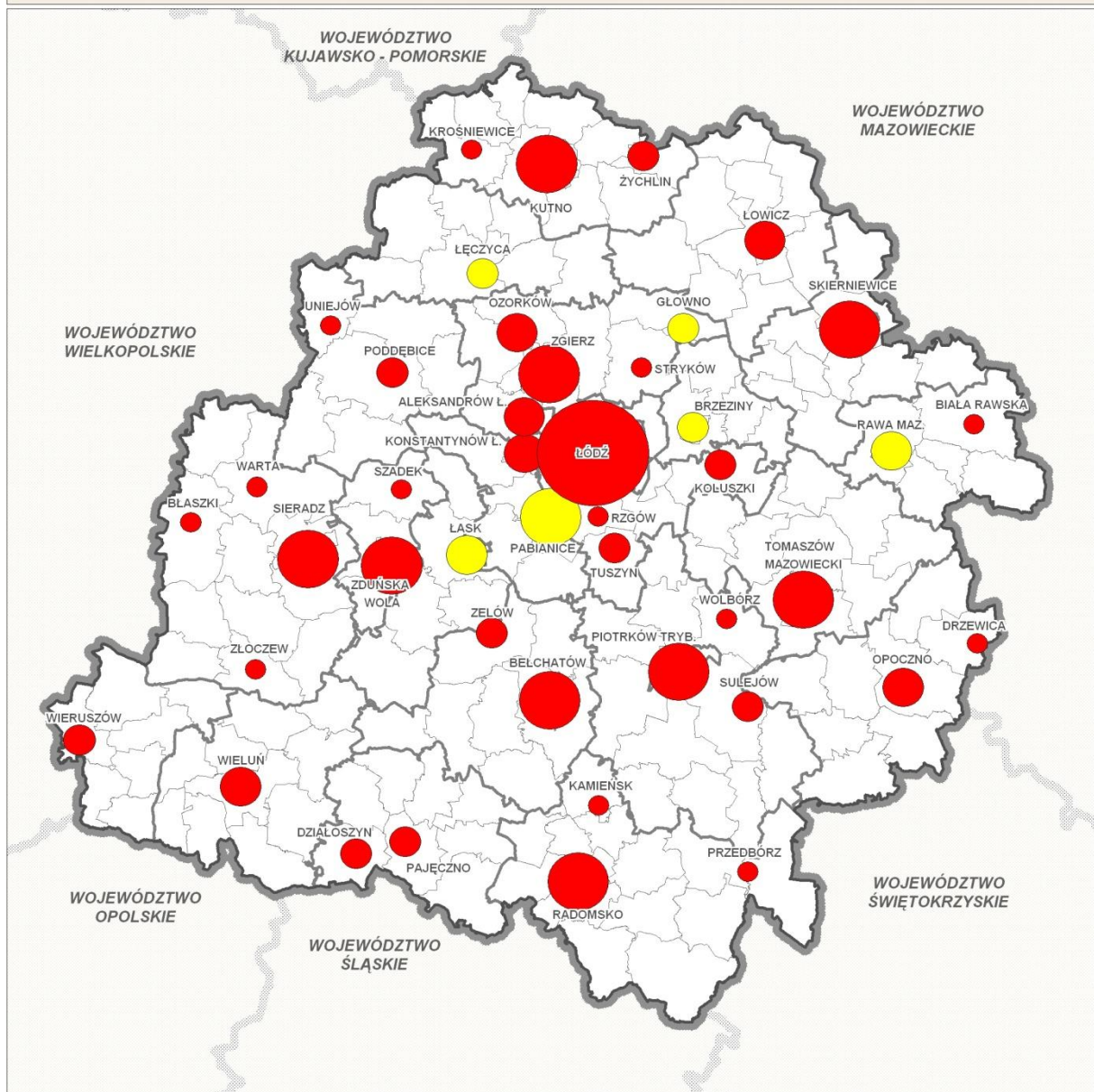
Przedstawione zróżnicowanie miast pod względem wartości wskaźnika, stanowi o dużych dysproporcjach w poziomie ładu przestrzennego. Analizując strukturę wartości wskaźnika syntetycznego, należy wskazać na wysoki udział w ogólnej ocenie ładu przestrzennego powierzchni miasta objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w Łodzi, we wszystkich miastach dużych liczących od 40 do 100 tys. mieszkańców oraz dwóch miastach średnich (15-40 tys. mieszkańców) tj. Konstantynowie Łódzkim, Rawie Mazowieckiej oraz Łowiczu. Dominacja udziału powierzchni zrewitalizowanej w powierzchni miasta charakteryzowała przede wszystkim miasta małe (poza Łaskiem, Aleksandrowem Łódzkim, Wieluniem oraz Opocznem – miast średnich), liczące od 5 do 15 tys. oraz bardzo małe. Wskazana zależność stanowi o wpływie wielkości miast na możliwość objęcia przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi względnie większej powierzchni miasta. Trudno ocenić, na ile zrealizowane lub prowadzone działania odpowiadają na potrzeby miast.

Rys. 46. Wartości wskaźnika syntetycznego wg stanu ładu przestrzennego w miastach województwa łódzkiego w 2014 r. (zakres wartości wskaźnika 0-100)

Źródło: opracowanie własne BDL (GUS).

STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO

Źródło: opracowanie własne BDL (GUS).

5. Zależności między ładem przestrzennym a jakością życia mieszkańców

Przystępując do analizy, poczyniono założenie o wpływie ładu przestrzennego na poziom jakości życia. Rozproszenie wartości wskaźników syntetycznych w zakresie obu obszarów wskazuje na występowanie słabej dodatniej zależności, co oznacza, że w miastach województwa łódzkiego wyższy poziom ładu przestrzennego wiązał się również z wyższą oceną poziomu jakości życia. Wynikiem analizy zależności, pomiędzy poziomem ładu przestrzennego oraz jakości życia, jest typologia miast województwa łódzkiego według stanu ośrodków miejskich w zakresie wymienionych obszarów na 2014 r., obejmująca 9 klas teoretycznych. Na podstawie przeprowadzonych analiz, wykazano brak miast charakteryzujących się wysokim stanem ładu przestrzennego (klas A, C, F).

W **klasie B** koncentrowały się miasta o średnim poziomie ładu przestrzennego i wysokiej jakości życia. Klasa tworzyła zbiór jednoelementowy, do którego zaliczono Łęczycę.

Klasę D charakteryzowała wysoka jakość życia przy niskim poziomie ładu przestrzennego. Do klasy należało jedno miasto – Uniejów.

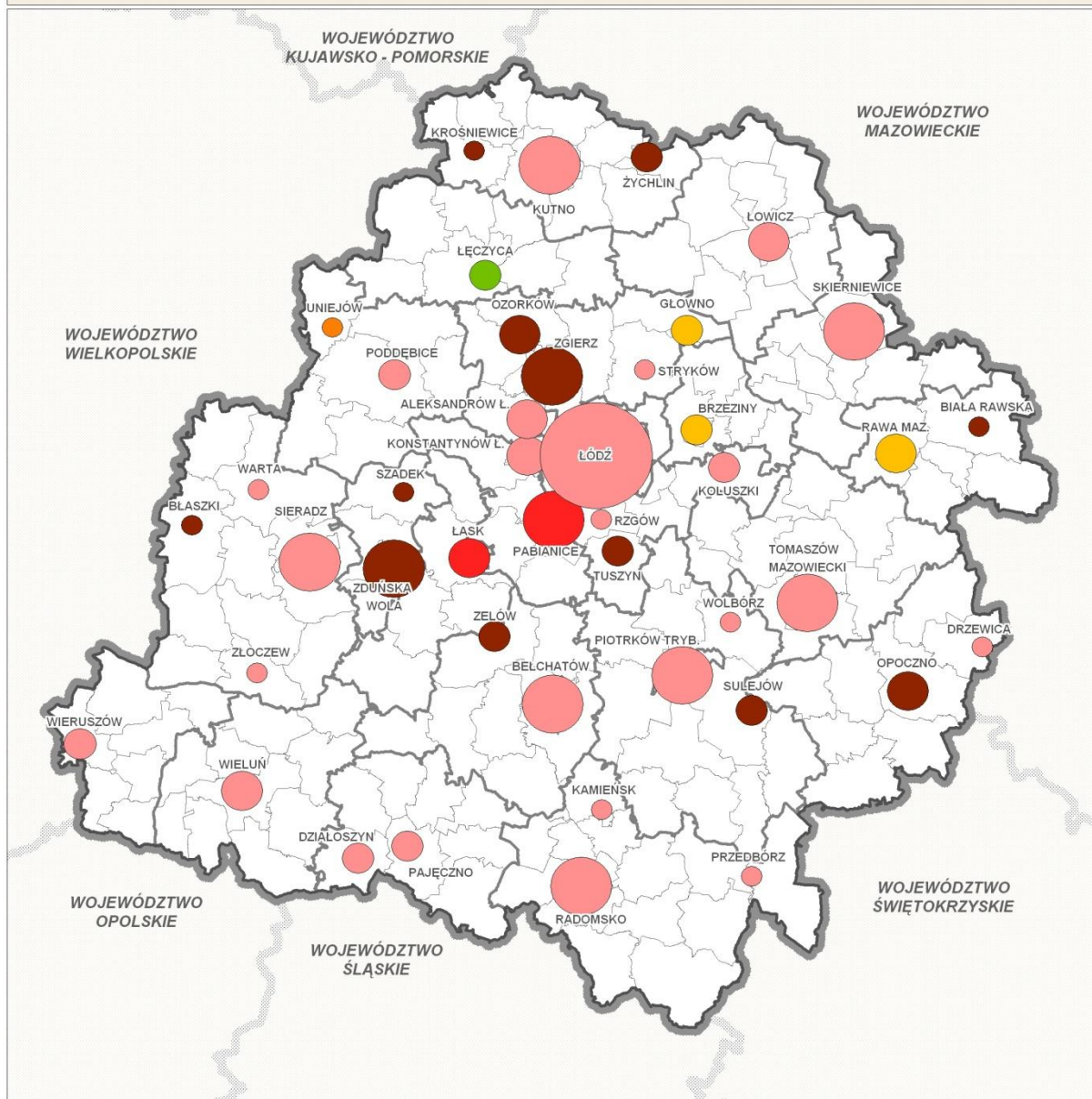
Klasę E tworzyły 3 miasta o średnim poziomie jakości życia i ładu przestrzennego, do których należał: Głowno, Brzeziny oraz Rawa Mazowiecka.

Klasa G skupiała 25 miast o średnim poziomie jakości życia oraz niskim poziomie ładu przestrzennego. Do wyróżnionej grupy należały: Koluszki, Rzgów, Konstantynów Łódzki, Aleksandrów Łódzki, Stryków, Łódź, Bełchatów, Drzewica, Wolbórz, Radomsko, Kamieńsk, Przedbórz, Tomaszów Mazowiecki, Piotrków Trybunalski, Działoszyn, Pajęczno, Poddębice, Sieradz, Warta, Złoczew, Wieluń, Wieruszów, Kutno, Łowicz oraz Skierniewice.

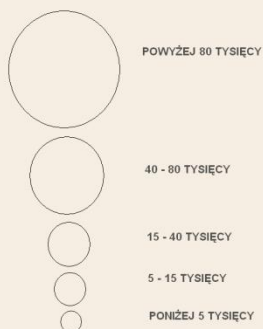
Kasa H wyróżniała miasta o średnim poziomie ładu przestrzennego oraz niskiej jakości życia, które cechowały Pabianice oraz Łask.

Klasa I charakteryzowała się zarówno niskim poziomem jakości życia, jak i ładu przestrzennego. Do grupy należało 12 miast: Tuszyń, Ozorków, Zgierz, Żelów, Opoczno, Sulejów, Błaszki, Zduńska Wola, Szadek, Krośnice, Żychlin oraz Biała Rawska

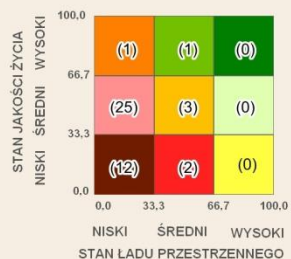
STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I JAKOŚCI ŻYCIA

LICZBA LUDNOŚCI W 2014 ROKU

STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I JAKOŚCI ŻYCIA W 2014 R.

Źródło: opracowanie własne BDL (GUS).

6. Czynniki rozwoju gospodarczego

Czynniki rozwoju gospodarczego rozpatrywano jako czynniki lokalizacji działalności gospodarczej. Czynniki te dzieli się na „miękkie”, trudnomierzalne i mające pośrednie znaczenie dla lokalizacji przedsiębiorstw oraz „twarde”, czyli łatwomierzalne i wpływające bezpośrednio na decyzje lokalizacyjne. Spośród czynników „miękkich” do analizy wybrano poziom rozwoju społecznego, który potraktowano wąsko, jako kapitał ludzki i społeczny. Tak rozumiany rozwój społeczny pozwala określić jakość miejscowych zasobów pracy oraz cechy społeczne, sprzyjające przedsiębiorczości, a zwłaszcza rozwojowi gospodarki sieciowej i opartej na wiedzy. Przyjęte czynniki „twarde” można natomiast określić jako wyposażenie inwestycyjne. Do składników tego wyposażenia należą instytucje wspomagające przedsiębiorczość, tereny inwestycyjne i dostępność transportowa. Instytucje wspomagające przedsiębiorczość ułatwiają rozpoczynanie i prowadzenie działalności gospodarczej, w tym działalność innowacyjną i opartą na wiedzy. Oferta terenów inwestycyjnych sprzyja lokalizacji dużych i średnich przedsiębiorstw terenochłonnych, reprezentujących przemysł, działalność magazynową, handel wielkopowierzchniowy i logistykę. Dostępność transportowa warunkuje natomiast przestrzenne możliwości zaopatrzenia przedsiębiorstw i zbytu ich wyrobów, w skali krajowej i międzynarodowej.

6.1. Poziom rozwoju społeczeństwa

6.1.1. Podstawowe wskaźniki poziomu rozwoju społeczeństwa

Charakterystyka miast pod względem poziomu rozwoju społeczeństwa uwzględniała dwa typy kapitału określające ilość i jakość zasobów ludzkich. Analiza poziomu **kapitału ludzkiego** została oparta na wskaźnikach dotyczących:

- 1) Liczby nowozarejestrowanych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 100 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w latach 2009-2014 (osoby/100 osób); wartości wskaźnika stanowią o poziomie aktywności gospodarczej mieszkańców, wynikającej z ich przedsiębiorczości. Zmiany wartości wskaźnika oraz średnia tendencja zmian w badanym okresie, jest uzależniona od poziomów koniunktury gospodarczej. Wysoki udział nowozarejestrowanych osób fizycznych w liczbie prowadzących działalność gospodarczą może świadczyć, z jednej strony o niskiej stabilności ekonomicznej istniejących przedsiębiorstw, jak i polepszeniu perspektyw rozwoju ekonomicznego przedsiębiorstw, co wpływa na podejmowanie decyzji o rozpoczynaniu działalności gospodarczej.
- 2) Średniej liczby punktów uzyskanych przez maturzystę na egzaminie maturalnym z przedmiotów podstawowych (pkt) w 2014 r.¹¹ Zróżnicowanie wyników matur określa poziom wiedzy absolwentów szkół ponadgimnazjalnych podchodzących do egzaminu dojrzałości, jak również stanowi o jakości ich kształcenia.

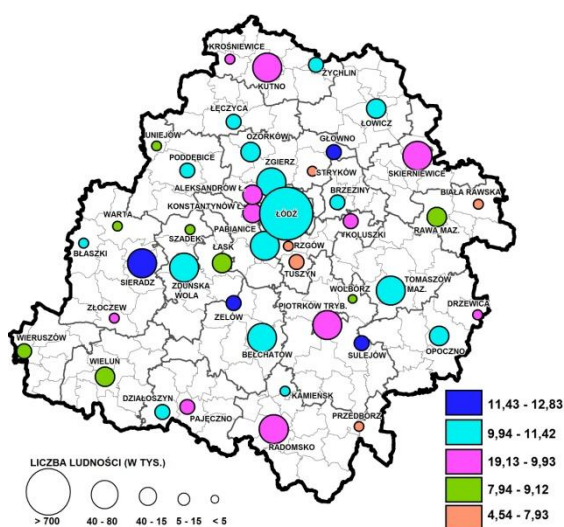
Do charakterystyk opisujących poziom **kapitału społecznego** zaliczono:

- 1) Frekwencję w wyborach samorządowych (%) w latach 2006, 2010 oraz 2014; wielkość udziału pełnoletnich mieszkańców miast w wyborach samorządowych określa poziom samorządności, aktywności w stanowieniu władz lokalnych, co stanowi element oceny poziomu rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

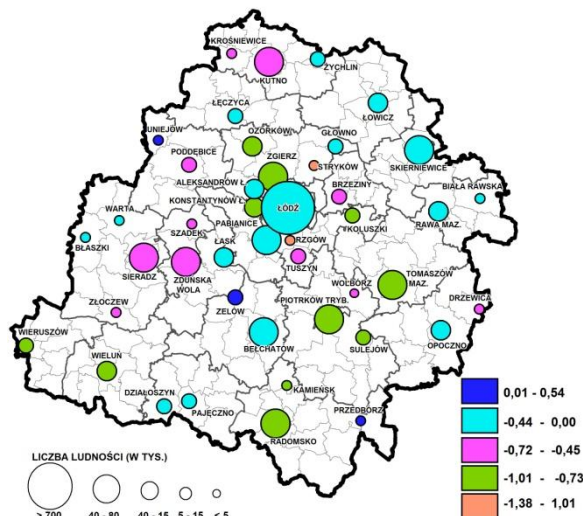
¹¹ Źródło: dane pozyskane przez DELTA Partner na potrzeby ekspertyzy pt. *Kluczowe zagadnienia rozwojowe miast województwa łódzkiego w zakresie kapitału ludzkiego i społecznego*, zleconej przez Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi, 2015 r.

- 2) Wartość środków przekazanych z odpisów 1% na organizacje pożytku publicznego (OPP) na 1 mieszkańca gminy w latach 2008-2014 r. (zł); wartości wskaźnika charakteryzują poziom zaangażowania płatników podatku dochodowego od osób fizycznych w pomoc finansową świadczoną na rzecz organizacji lokalnych.
- 3) Liczbę organizacji pozarządowych (fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych - NGO's) na 10 tys. mieszkańców w latach 2005-2014 (podmiot/10 tys. osób); charakterystyka wskazuje na poziom zaangażowania mieszkańców miast w działalność na rzecz społeczności lokalnych.

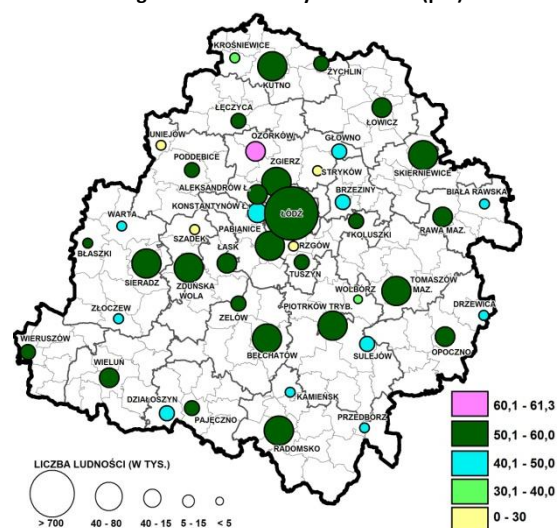
Rys. 49. Liczba nowozarejestrowanych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w 2014 r. (osoby/100 osób)

Rys. 50. Dynamika zmian liczby nowozarejestrowanych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w latach 2009-2014 r. (osoby/100 osób)

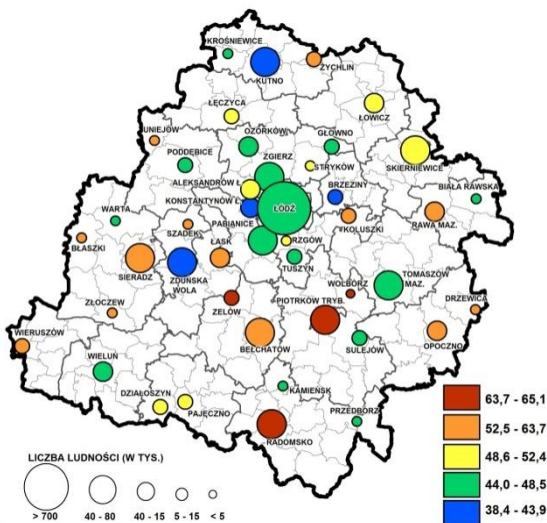

Rys. 51. Średnia liczba punktów uzyskanych przez maturzystę na egzaminie maturalnym w 2014 r. (pkt)

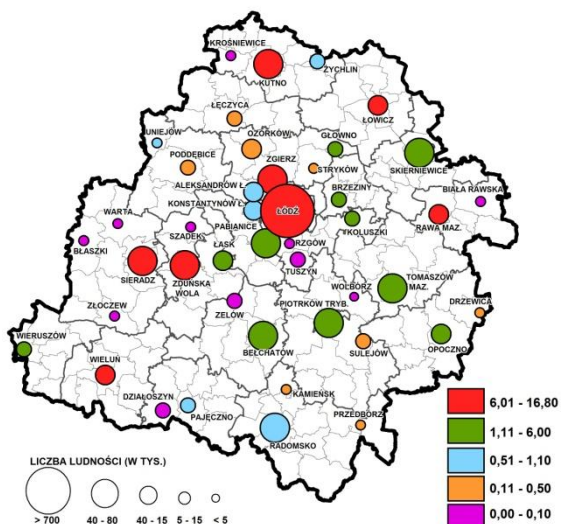

Źródło: opracowanie własnych na podstawie danych GUS (BDL).

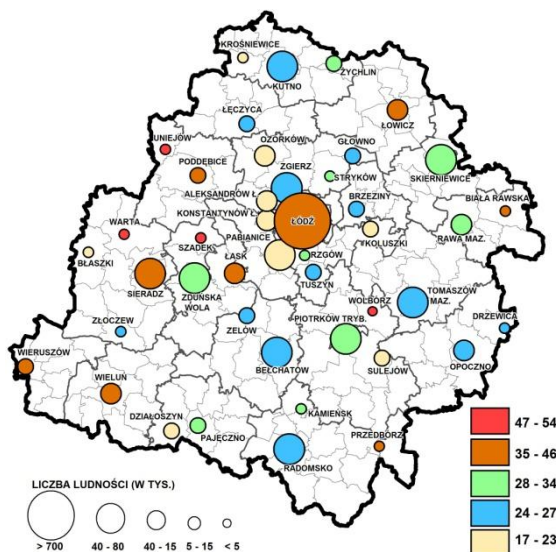
Rys. 52. Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 r. (%)

Rys. 54. Wartość środków przekazanych z odpisów 1% na OPP na 1 mieszkańca gminy w 2014 r. (zł)

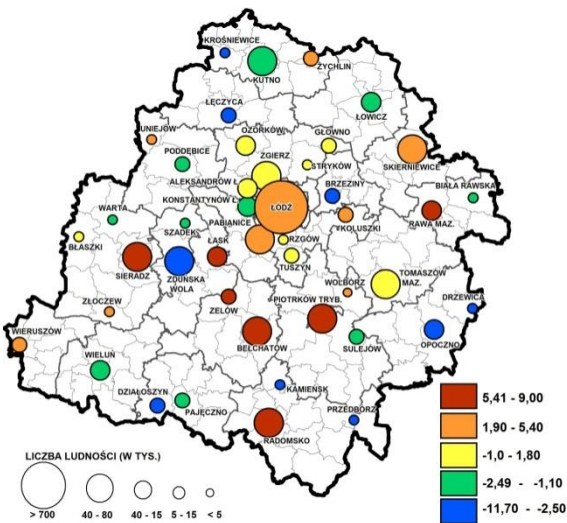

Rys. 56. Liczba organizacji pozarządowych (NGO's) na 10 tys. mieszkańców w 2014 r. (podmiot/10 tys. osób)

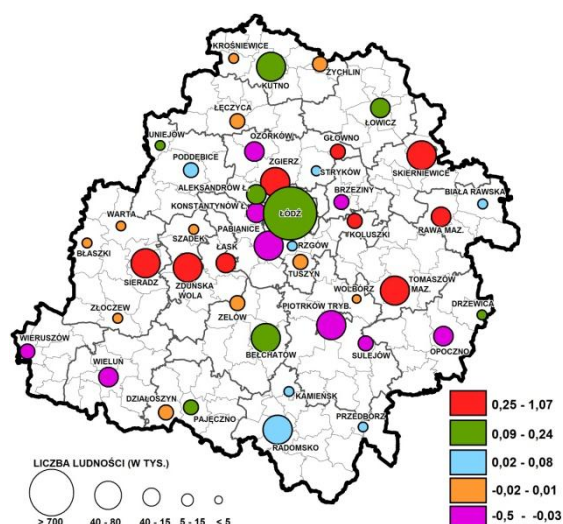

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL (GUS)

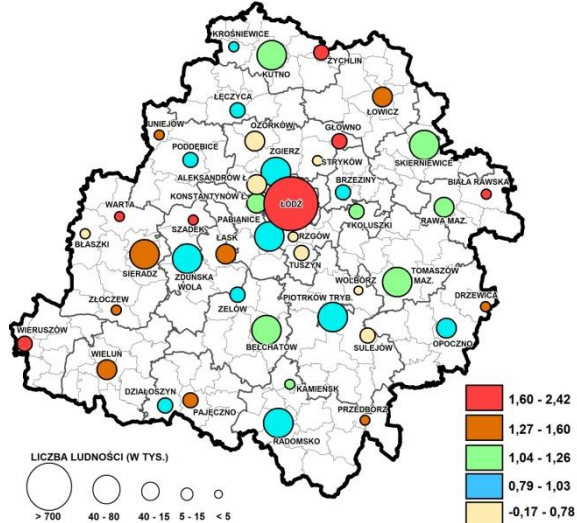
Rys. 53. Średnia zmiana poziomu frekwencji w wyborach samorządowych w latach 2006, 2010, 2014 r. (%)

Rys. 55. Dynamika zmiany wartości środków przekazanych z odpisów 1% na OPP na 1 mieszkańca gminy w latach 2008-2014 (zł)

Dynamika zmian liczby organizacji pozarządowych (NGO's) na 10 tys. mieszkańców w latach 2005-2014 (podmiot/10 tys. osób)

6.1.2. Waloryzacja miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika rozwoju społeczeństwa

W celu dokonania syntetycznej oceny wyposażenia społecznego miast, obliczono wartości miary agregatywnej rozwoju społeczeństwa, składającej się z dwóch komponentów - wskaźnika syntetycznego kapitału ludzkiego oraz wskaźnika syntetycznego kapitału społecznego, skonstruowanych na podstawie wyżej wymienionych miar diagnostycznych. Wartości miary syntetycznej poziomu wyposażenia zawierają się w przedziale 0-100, gdzie wartość 100 oznacza poziom wyposażenia wzorcowego, charakteryzującego się najwyższymi wartościami wskaźników syntetycznych.

Zróznicowanie miast pod względem wielkości i struktury rozwoju społeczeństwa miast przedstawiono na kartodiagramie kołowym. Do miast o wysokim poziomie wyposażenia społecznego, dla których wartości wskaźnika syntetycznego mieściły się w przedziale 66,7-100,0 pkt zaliczono 9 miast: Sieradz (99,8 pkt), Łódź (95,3 pkt), Łowicz (78,9 pkt), Łask (76,2), Żelów (75,6 pkt) Piotrków Trybunalski (73,6 pkt), Rawę Mazowiecką (71,2 pkt), Opoczno (68,9 pkt) oraz Radomsko (67,8 pkt). Dwa pierwsze miasta charakteryzowały się zrównoważoną strukturą rozwoju społeczeństwa, przy czym najwyższy poziom wyposażenia w kapitał ludzki odnotowano w Sieradzu (3 miejsce pod względem nowopowstałych podmiotów gospodarczych należących do osób fizycznych - 12 na 100 podmiotów prowadzących działalność), natomiast Łódź wyróżniała się najwyższym poziomem kapitału społecznego (najwyższa wartość środków przekazanych na OPP w przeliczeniu na 1 mieszkańca). Dominującym udziałem kapitału ludzkiego w kształtowaniu wartości wskaźnika rozwoju społeczeństwa charakteryzowało się 6 miast, jednak największy wpływ na ocenę rozwoju społeczeństwa odnotowało Opoczno i Żelów, w których wartość udziału wskaźnika syntetycznego kapitału ludzkiego przekraczała 60% wartości miary syntetycznej. Wartości te wynikały z wysokich pozycji miast pod względem aktywności ekonomicznej mieszkańców (Żelów - 2. Opoczno - 5. miejsce wśród miast pod względem liczby nowopowstałych podmiotów gospodarczych należących do osób fizycznych).

Do grupy miast o średnim poziomie rozwoju społeczeństwa, dla których wskaźnik syntetyczny przyjmował wartości z przedziału 33,3-66,7 pkt zaklasyfikowano 31 miast. Najlepszą sytuacją pod wśród miast należących do grupy, wyróżniał się Wolbórz (64,5 pkt), który wśród miast o średnim poziomie rozwoju społeczeństwa, charakteryzował się najwyższym poziomem kapitału społecznego. Pozycja miasta, pod względem jakości kapitału społecznego, wynikała przede wszystkim z największej frekwencji mieszkańców miasta w wyborach samorządowych w 2014 r., w których udział wzięło 65,06% uprawnionych do głosowania. Znaczna przewaga kapitału społecznego nad kapitałem ludzkim pod względem kształtowania oceny poziomu rozwoju społeczeństwa została odnotowana w Szadku, Warcie (miasta o najwyższej liczbie organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców - 54 podmioty) i Uniejowie (4. miejsce pod względem liczby organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców - 46 podmiotów). W pozostałych miastach, największy wpływ na wartości syntetycznej miary wyposażenia społecznego posiadała ocena jakości kapitału ludzkiego. W grupie miast o najniższym poziomie rozwoju społeczeństwa, znalazły się 4 miasta: Stryków (27,2 pkt), Konstantynów Łódzki (23,2 pkt), Krośnice (21,5 pkt) oraz Rzgów (17,1 pkt), dla których wartości syntetycznej miary wyposażenia społecznego były mniejsze od 33,3 pkt. O najniższej pozycji Konstantynowa Łódzkiego pod względem oceny poziomu kapitału społecznego zdecydowała jedna z najniższych frekwencji w wyborach samorządowych w 2014 r. (40,7% uprawnionych do głosowania, 41. pozycja wśród miast województwa), oraz liczby organizacji pozarządowych (19 na 10 tys. mieszkańców, 42. miejsce wśród miast województwa). W przypadku Rzgowa, o najgorszej ocenie wyposażenia społecznego zdecydowała minimalna wartość wskaźnika kapitału ludzkiego, która wynikała z najmniejszego

udziału nowozarejestrowanych osób fizycznych prowadzącą działalność gospodarczą w przeliczeniu na 100 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (4,54%).

Wyniki powyższych analiz częściowo pokrywają się z wnioskami ekspertyzy, wykonanej na podstawie badań na próbie 3100 respondentów z 44 miast. W grupie miast o wysokim poziomie kapitału ludzkiego znalazło się 7 ośrodków w większości należących do zbioru o wysokiej liczbie ludności. W grupie tej znalazła się Łódź, a także Piotrków Trybunalski i Łowicz. Zbiór miast o umiarkowanym poziomie kapitału ludzkiego tworzyło 6 jednostek o zróżnicowanej strukturze pod względem liczby mieszkańców. W ostatniej o bardzo niskim poziomie kapitału ludzkiego są 4 miasta i obie grupy miast o najmniejszych w województwie liczbach mieszkańców¹².

Tab. 2. Typologia miast pod względem miernika stanu kapitału ludzkiego

Stan kapitału ludzkiego	Wartość miernika ¹³	Miasto
Wysoki	Powyżej 0,47292	Bełchatów, Koluszki, Łowicz, Łódź, Opoczno, Piotrków Trybunalski, Wieluń
Umiarkowany	[0,4729 - 0,4438]	Brzeziny, Łęczyca, Ozorków, Pabianice, Radomsko, Skierniewice
Niski	[-0,4438 -0,3625)	Kutno, Rawa Mazowiecka, Sieradz, Tomaszów Mazowiecki, Zduńska Wola, Zgierz
Bardzo niski	Poniżej 0,3625	Aleksandrów Łódzki, Głowno, Grupa miast 0-5 tys., Grupa miast 5-10 tys., Konstantynów Łódzki, Łask

Źródło: wyniki ekspertyzy wykonanej przez DELTA Partner, pt. *Kluczowe zagadnienia rozwojowe miast województwa łódzkiego w zakresie kapitału ludzkiego i społecznego*, na zlecenie Biura Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi, 2015 r., s. 418.

Tab. 3. Typologia miast pod względem miernika stanu kapitału społecznego

Stan kapitału społecznego	Wartość miernika	Miasto
Wysoki	Powyżej 0,5299	Bełchatów, Piotrków Trybunalski, Tomaszów Mazowiecki, Opoczno, Wieluń, Grupa miast 0-5 tys., Grupa miast 5-10 tys.
Umiarkowany	[0,5299 - 0,5109]	Łódź, Pabianice, Kutno, Aleksandrów Łódzki, Koluszki, Łęczyca
Niski	[0,5109 - 0,4385]	Skierniewice, Łowicz, Ozorków, Łask, Rawa Mazowiecka
Bardzo niski	Poniżej 0,4385	Zgierz, Radomsko, Sieradz, Zduńska Wola, Konstantynów Łódzki, Głowno

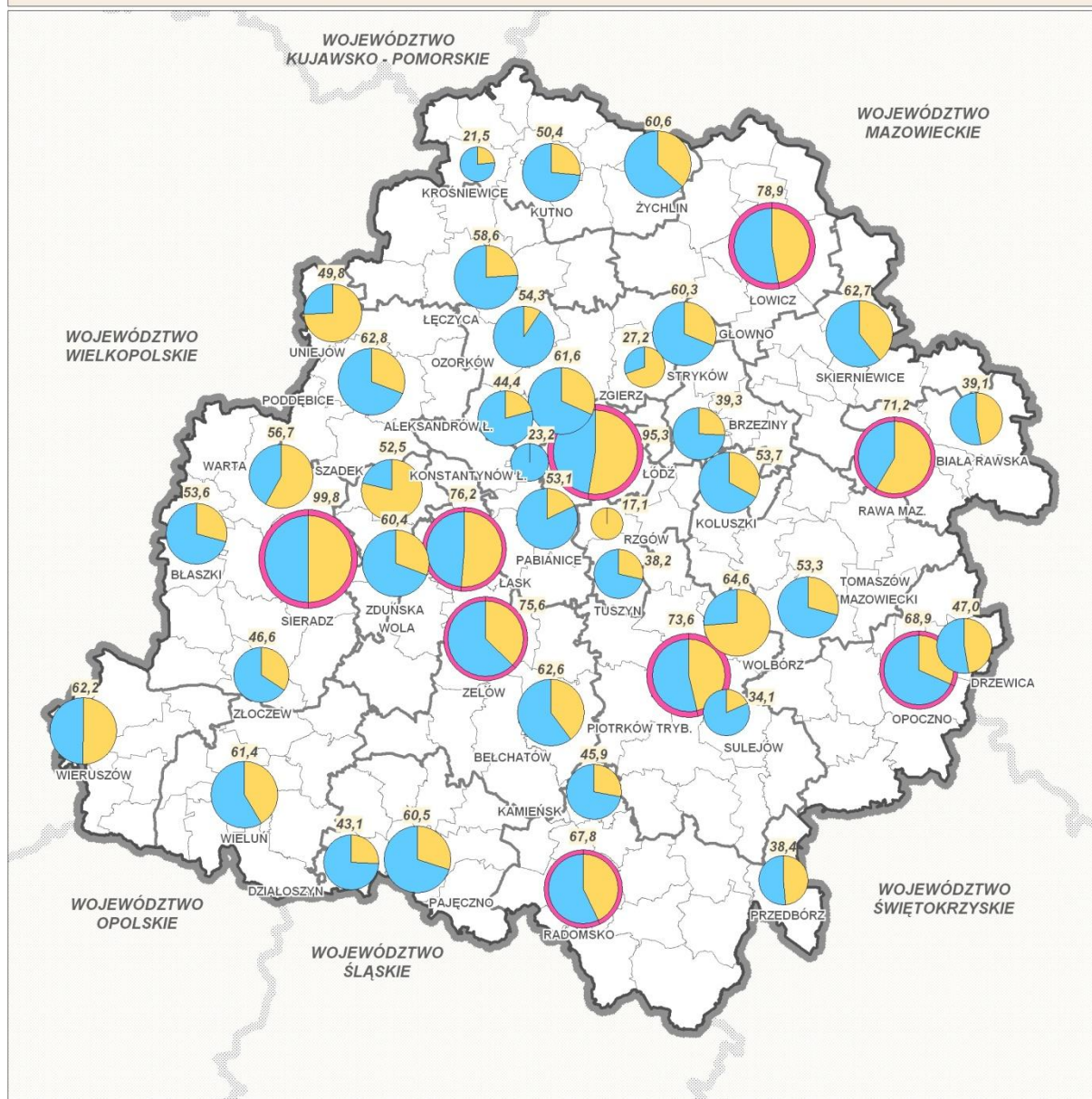
Źródło: wyniki ekspertyzy wykonanej przez DELTA Partner, pt. *Kluczowe zagadnienia rozwojowe miast województwa łódzkiego w zakresie kapitału ludzkiego i społecznego*, na zlecenie Biura Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi, 2015 r., s. 420.

Według wyników badania, do miast wyróżniających się wysokim poziomem kapitału ludzkiego i społecznego należy Bełchatów, Piotrków Trybunalski, Opoczno oraz Wieluń. Najgorsza sytuacja pod względem poziomu wyposażenia społecznego charakteryzowała Głowno. Miasto cechowało się bardzo niskim poziomem kapitału ludzkiego i społecznego.

¹² Por. wyniki ekspertyzy wykonanej przez DELTA Partner, pt. „Kluczowe zagadnienia rozwojowe miast województwa łódzkiego w zakresie kapitału ludzkiego i społecznego”, na zlecenie Biura Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi, 2015 r., s. 418.

¹³ Przedziały klasowe wyznaczono na podstawie podziału kwartylowego wartości wskaźnika syntetycznego stanu kapitału ludzkiego i społecznego

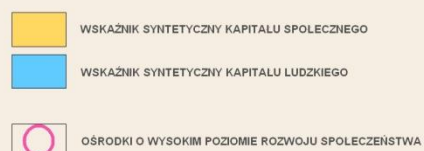
WARTOŚĆ I STRUKTURA WSKAŹNIKA SYNTETYCZNEGO POZIOMU ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA W 2014 ROKU

WARTOŚĆ WSKAŹNIKA SYNTETYCZNEGO

SKŁADOWE WSKAŹNIKA SYNTETYCZNEGO W 2014 ROKU

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL (GUS)

6.2. Wyposażenie inwestycyjne w roku 2014

6.2.1. Podstawowe wskaźniki wyposażenia inwestycyjnego

Wyposażenie inwestycyjne miast województwa analizowano na podstawie trzech grup czynników lokalizacji działalności gospodarczej.

1) Instytucje wspomagające przedsiębiorczość.

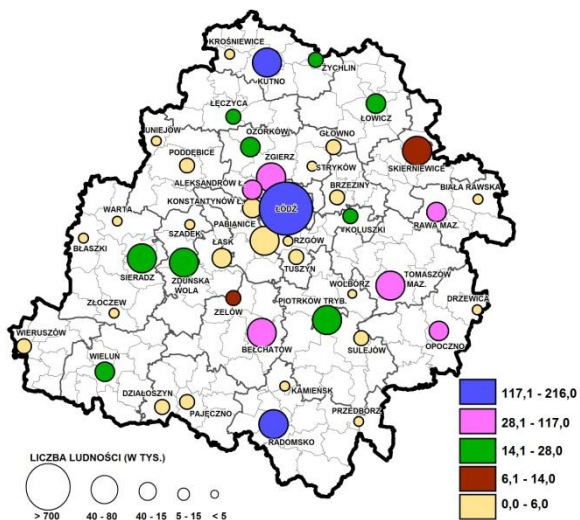
- a) Liczba instytucji otoczenia biznesu (IOB) jest stymulantą, wskazującą na możliwość wspomagania rozpoczynania i rozwoju działalności gospodarczej. Założono ponadto, że IOB-y przyczyniają się do rozwoju gospodarki sieciowej i opartej na wiedzy. Miernika nie zrelatywizowano pomimo, że liczba tych instytucji zależy m.in. od liczby mieszkańców lub podmiotów gospodarczych. Zamiana miernika na wskaźnik natężenia spłaszczyłaby rozkład statystyczny i nie ukazała rzeczywistego zróżnicowania miast w analizowanym.
- b) Liczba jednostek badawczo-rozwojowych (JBR) jest stymulantą, wskazującą na rozwój sektora B+R oraz możliwość rozwoju gospodarki innowacyjnej i opartej na wiedzy, w tym przemysłów i usług wysokich technologii. Miernika tego nie zrelatywizowano z takich samych powodów, jak w przypadku instytucji otoczenia biznesu.

2) Tereny inwestycyjne

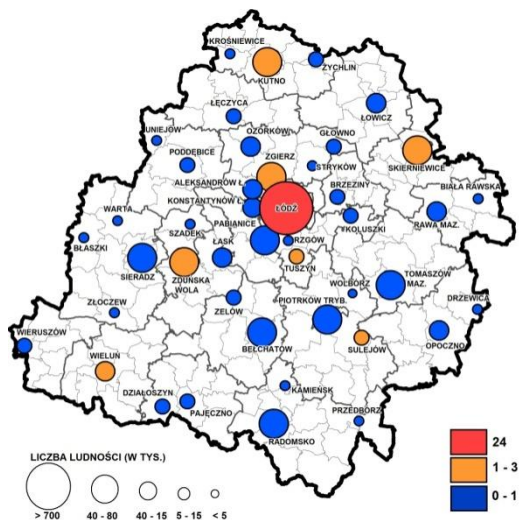
- a) Powierzchnia podstref Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (ŁSSE), zlokalizowanych w miastach województwa jest stymulantą, wskazującą na istotną atrakcyjność lokalizacyjną. Miernika tego nie zrelatywizowano, ponieważ powierzchnia podstref ŁSSE nie zależy od wielkości miasta albo od jego powierzchni. Przyjęto całą powierzchnię podstrefy, ponieważ uznano, że tereny wolne stanowią potencjalny czynnik lokalizacji, a tereny zainwestowane, poprzez ulgi podatkowe, czynnie oddziałują na decyzje lokalizacyjne. Podmioty zlokalizowane w podstrefie kształtują ponadto potencjał gospodarczy miasta i wywołują efekty synergii.
- b) Udział powierzchni dostępnych terenów inwestycyjnych w powierzchni miast jest stymulantą określającą przestrzenne możliwości rozwoju działalności gospodarczej w mieście, zwłaszcza średnich i dużych przedsiębiorstwach. Przyjęto, że uzbrojone tereny inwestycyjne wzmacniają atrakcyjność inwestycyjną miast.

3) Dostępność transportowa reprezentowana jedynie przez czas dojazdu z miasta do najbliższego terminala multimodalnego w Kutnie, Radomsku lub Łodzi. Wskaźnik ten jest stymulantą określającą możliwości transportowe w skali krajowej i międzynarodowej dla wielkoskalowego przewozu towarów. Założono, że dostępność transportowa znacznie zwiększa atrakcyjność inwestycyjną miasta, z powodu łatwiejszego transportu surowców i wyrobów gotowych oraz możliwość rozwoju funkcji logistyczno-magazynowej. Dobra dostępność transportowa przyczynia się również do kształtowania gospodarki sieciowej.

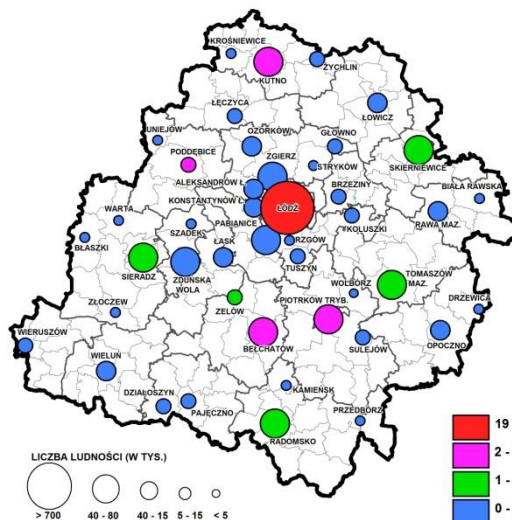
Rys. 58. Powierzchnia podstref ŁSSE w miastach województwa łódzkiego w 2014 r. (ha)

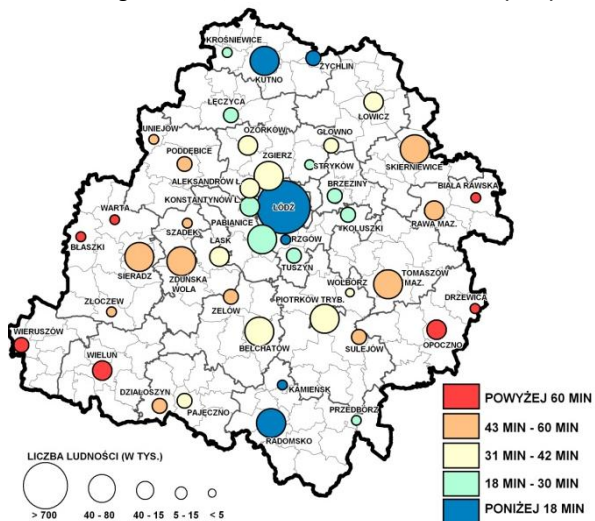
Rys. 59. Liczba jednostek badawczo-rozwojowych w miastach województwa łódzkiego w 2014 r. (jedn.)

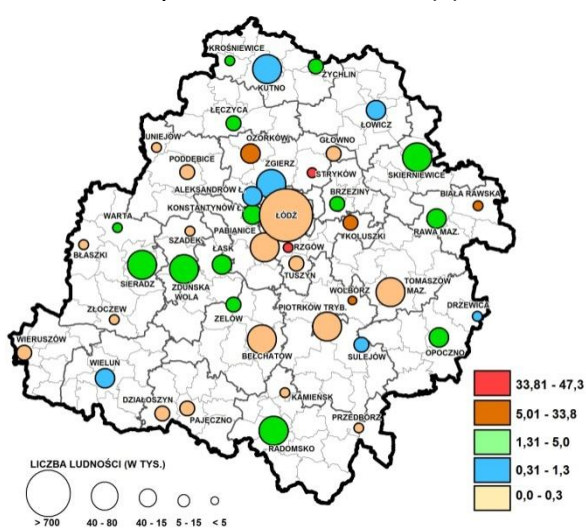
Rys. 60. Liczba instytucji otoczenia biznesu w miastach województwa łódzkiego w 2014 r.

Rys. 61. Czas dojazdu z miasta do najbliższego terminala multimodalnego w Kutnie, Łodzi lub Radomsku w 2014 r. (min.)

Rys. 62. Udział powierzchni dostępnych terenów inwestycyjnych w powierzchni miasta w 2014 r. (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).

6.2.1. Waloryzacja miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika wyposażenia inwestycyjnego

Zdefiniowane powyżej wyposażenie inwestycyjne w znacznym stopniu różnicowało miasta województwa łódzkiego. Przy średniej wartości syntetycznego wskaźnika tego wyposażenia 23,34 pkt, jego wysoką wartość obserwowano tylko w Łodzi i wynosiła ona 100,00 pkt. W pozostałych miastach, jedynie w Rzgowie, Radomsku, Kutnie i Strykowie wskaźnik przyjmował wartości średnie, odpowiednio od 61,13 pkt do 46,04 pkt. W pozostałych miastach poziom wyposażenia inwestycyjnego był niski, a wartości wskaźnika wahały się od 30,11 pkt w Żychlinie do 0,35 pkt w Drzewicy. Bardzo niskie wartości omawianego wskaźnika, poniżej 10,00 pkt, obserwowano w Wieruszowie (0,89 pkt), Błaszach (6,22 pkt), Warcie (7,64 pkt), Wieluniu (7,60 pkt) i Żłoczewie (8,89 pkt).

Poziom wyposażenia inwestycyjnego był w średnim stopniu zależny od wielkości miast. Co prawda największy poziom tego wyposażenia obserwowano w Łodzi, a najniższy w miastach bardzo małych i małych, ale większość miast bardzo małych, małych i średnich oraz wszystkie miasta duże charakteryzowały się średnimi wartościami omawianego wskaźnika. Wartości wskaźnika dla większości miast dużych i średnich wahały się przy tym od 26,27 pkt w Aleksandrowie Łódzkim do 15,96 pkt w Skierniewicach, a dla większość miast małych i bardzo małych przyjmowała wartości skrajne.

Duże zróżnicowanie poszczególnych grup wielkościowych miast pod względem poziomu wyposażenia inwestycyjnego wynika z dużego zróżnicowania przestrzennego poszczególnych elementów tego wyposażenia. Najważniejszym elementem wyposażenia inwestycyjnego, dominującym w strukturze jego wskaźnika syntetycznego, była dostępność do terminala multimodalnego. Wartość wskaźnika wynosiła średnio 16,91 pkt czyli około 66% ogólnej wartości syntetycznego wskaźnika wyposażenia inwestycyjnego. Drugorzędne znaczenie miała dostępność terenów inwestycyjnych. Której średnia wartość wynosiła 5,25 pkt (ok. 23% struktury), a lokalizacja instytucji wspomagających przedsiębiorczość miała znaczenie dodatkowe. Średnia wartość tego elementu wynosiła 1,14 pkt, czyli ok. 5% w całej strukturze wskaźnika syntetycznego.

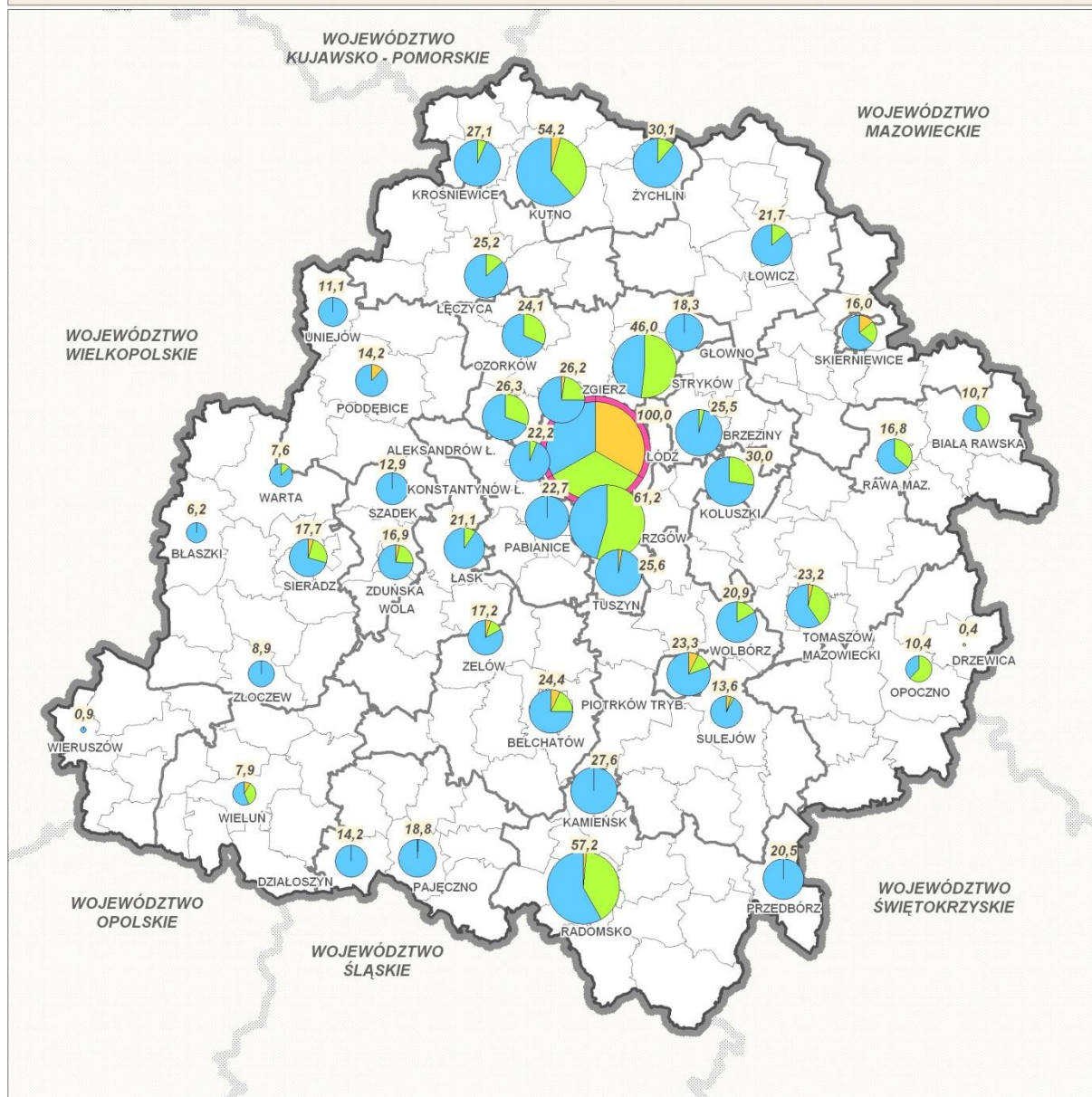
Ponieważ terminale multimodalne zlokalizowane są zaledwie w trzech miastach: Łodzi, Radomsku i Kutnie, czas dojazdu do nich miał zasadniczy wpływ na wartość wskaźnika syntetycznego. Czynniki ten zdecydował o stosunkowo wysokim poziomie wyposażenia inwestycyjnego w Kutnie i Radomsku oraz wzmocnił bardzo wysoki poziom wyposażenia instytucjonalnego w Łodzi i bardzo niski poziom wyposażenia w miastach położonych najdalej od wymienionych wyżej terminali, głównie na zachodnich, południowo-zachodnich i południowo-wschodnich krańcach województwa. Stosunkowo zbliżony czas dojazdu do terminali z większości miast województwa skutkował relatywnie wyrównanymi wartościami wskaźnika syntetycznego w przypadku większości tych miast.

W tereny inwestycyjne wyposażone była większość, gdyż 36 miast, a w Wieruszowie, Błaszach, Żłoczewie, Szadku, Poddębicach, Działoszynie, Tuszynie i Kamieńsku takie tereny nie występowały. Ich dostępność była jednak zróżnicowana. Największe powierzchnie były zlokalizowane w Łodzi i Rzgowie, a wartości odpowiednich wskaźników syntetycznych były maksymalne lub prawie maksymalne (33,33 i 33,23 pkt). Stosunkowo wysokie wartości wskaźników wyposażenia w tereny inwestycyjne charakteryzowały również Stryków (23,82 pkt), Radomsko (23,00 pkt) i Kutno (18,45 pkt). W pozostałych 31 miastach wyposażenie w tereny inwestycyjne było bardzo niskie (wartości odpowiednich wskaźników niższe od 10,00 pkt). Powierzchnia terenów inwestycyjnych przyczyniała się zatem wyraźnie do kształtowania wartości syntetycznego wskaźnika wyposażenia inwestycyjnego, a czas dojazdu do terminala multimodalnego niwelował skutki niskiego poziomu wyposażenia miast w te tereny.

Lokalizacja instytucji wspomagających przedsiębiorczość jest bardzo zróżnicowana i zależna od wielkości miast. Instytucje takie zlokalizowane są w Łodzi i większości miast dużych, z wyjątkiem Pabianic, w Wieluniu, spośród miast średnich oraz w Tuszynie, Sulejowie, Żelowie i Poddębicach spośród miast bardzo małych. Brak jest natomiast takich instytucji w miastach bardzo małych. W lokalizacji omawianych instytucji dominuje Łódź. W pozostałych miastach zlokalizowanych jest od jednej do dwóch, a w Skierniewicach i Kutnie po trzy instytucje, jak instytucje otoczenia biznesu (IOB) lub jednostki badawczo-rozwojowe (JBR). Instytucje wspomagające przedsiębiorczość wzmocniły zatem dominującą pozycję Łodzi w zakresie wyposażenia instytucjonalnego i w niewielkim stopniu pozycję Kutna, ale nie wpłynęły znacząco na poziom tego wyposażenia w innych miastach województwa.

W strukturze przestrzennej systemu osadniczego województwa obserwuje się stosunkowo niski poziom wyposażenia inwestycyjnego w miastach południowo-wschodniej, południowo-zachodniej i zachodniej części województwa. Stosunkowo wysokim poziomem tego wyposażenia charakteryzuje się natomiast aglomeracja łódzka i miasta w północnej części województwa. Miasta położone w północno-wschodniej części województwa oraz na południe od aglomeracji łódzkiej wykazują natomiast poziom pośredni.

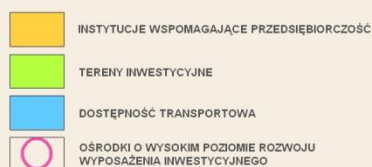
WARTOŚĆ I STRUKTURA WSKAŹNIKA SYNTETYCZNEGO POZIOMU ROZWOJU WYPOSAŻENIA INWESTYCYJNEGO W 2014 ROKU

WARTOŚĆ WSKAŹNIKA SYNTETYCZNEGO

SKŁADOWE WSKAŹNIKA SYNTETYCZNEGO W 2014 ROKU

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL (GUS).

6.3. Waloryzacja miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika poziomu czynników rozwoju gospodarczego

Według wartości syntetycznego wskaźnika czynników rozwoju gospodarczego, tylko Łódź miała w 2014 roku, wysoki, prawie maksymalny, poziom tych czynników (92,22 pkt.) na co składał się maksymalny poziom wyposażenia inwestycyjnego i prawie maksymalny poziom wyposażenia społecznego. Spośród pozostałych miast, 23 charakteryzowały się średnim poziomem czynników rozwoju gospodarczego, a wartości wskaźnika syntetycznego wahała się w tej grupie od 59,41 pkt w Radomsku i 58,68 pkt w Sieradzu do 33,64 pkt w Pabianicach i 33,83 pkt w Tomaszowie Mazowieckim. Kolejne 20 miast województwa charakteryzowało się niskim poziomem czynników rozwoju gospodarczego, a wartości wskaźnika syntetycznego wahały się w tej grupie od 31,52 pkt w Kamieńsku do 15,26 w Konstancynie Łódzkiej. Stosunkowo wysokie wartości wskaźników w tej grupie (powyżej 30,00 pkt) obserwowano ponadto w Wieluniu, Rzgowie i Aleksandrowie Łódzkim (w Strykowie 29,11 pkt), a niskie (poniżej 20,00 pkt) Białej Rawskiej, Drzewicy, Sulejowie i Krośniewicach.

W rozkładzie wartości omawianego wskaźnika syntetycznego można zaobserwować wyraźną, wprost proporcjonalną zależność z wielkością miast. W grupie miast o najniższych wartościach wskaźnika syntetycznego znajduje się 17 miast małych i bardzo małych, a tylko 3 miasta średnie, czyli wspomniane wyżej Konstancyna Łódzka, Aleksandrów Łódzki i Wieluń. Pozostałe miasta średnie i wszystkie miasta duże charakteryzowały się średnimi, ale zróżnicowanymi wartościami syntetycznego wskaźnika poziomu czynników rozwoju gospodarczego. Piotrków Trybunalski, Łask, Kutno, Łowicz, a także wspomniane już Radomsko i Sieradz znajdują się, tuż za Łodzią. W grupie miast o średniej wartości wskaźnika syntetycznego znajduje się jednak, również 7 miast małych i jedno bardzo małe – Wolbórz.

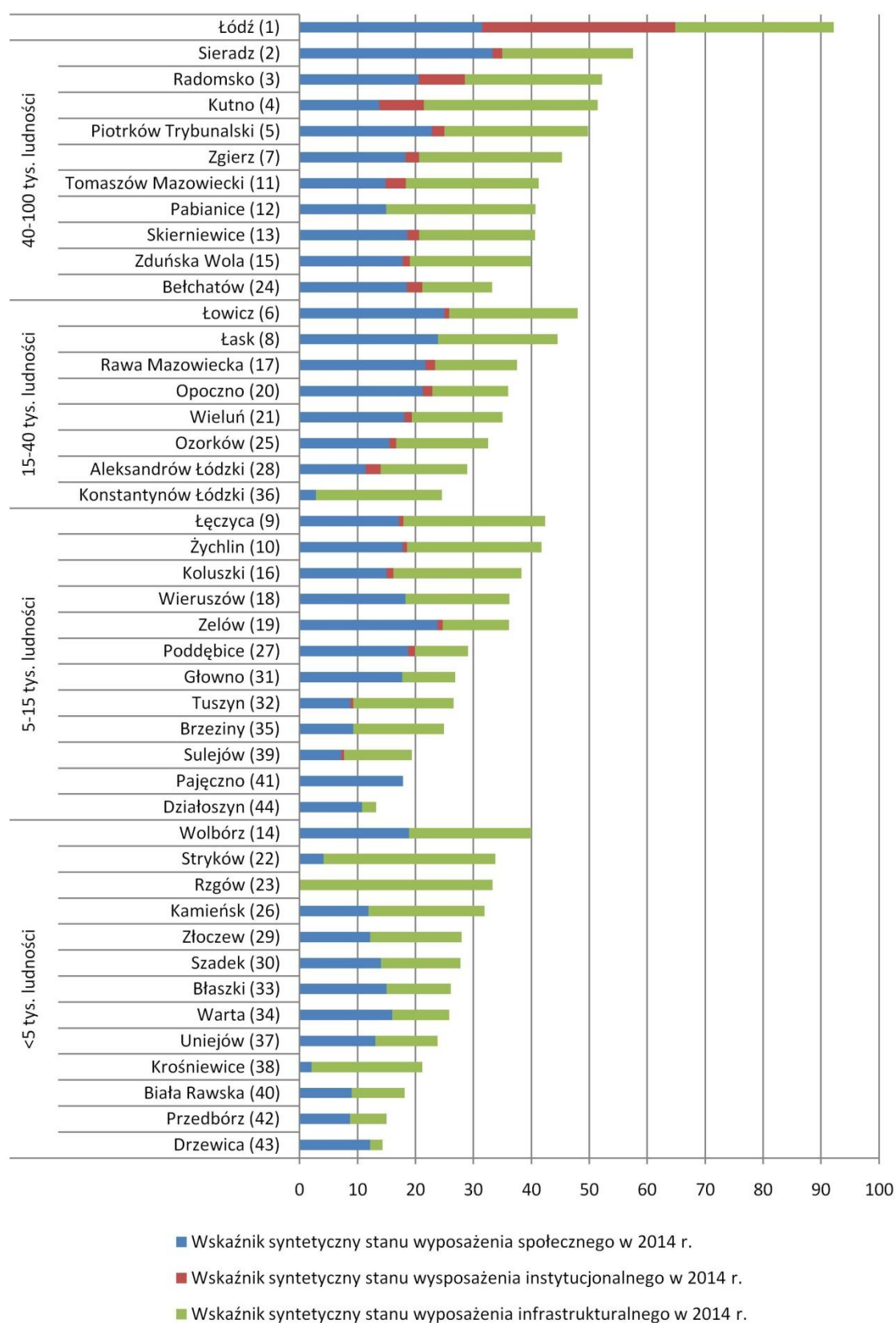
Wartości syntetycznego wskaźnika czynników rozwoju gospodarczego zależą przede wszystkim od poziomu rozwoju społeczeństwa (średnio 66,91% udziałów w wartości wskaźnika syntetycznego). W większości miast nie są zlokalizowane instytucje wspomagające przedsiębiorczość, powierzchnie dostępnych terenów inwestycyjnych są niewielkie, a czasy dojazdu do terminala multimodalnego są średnie i mało zróżnicowane, dlatego składnik wyposażenia inwestycyjnego odgrywa mniejszą rolę w kształtowaniu ogólnej wartości wskaźnika syntetycznego.

Wyjątkiem są Łódź, Kutno i Radomsko, w których czynniki rozwoju gospodarczego są w istotny sposób wzbogacone przez elementy wyposażenia inwestycyjnego oraz Rzgów i Stryków, dla których czynniki rozwoju gospodarczego ograniczają się w zasadzie jedynie do wyposażenia inwestycyjnego. Poziom i struktura czynników rozwoju gospodarczego w Rzgowie i Strykowie, przy wysokim poziomie potencjału gospodarczego tych miast sugeruje, że ich rozwój gospodarczy oparty jest na mało innowacyjnych działach gospodarki, nie wymagających wysokich kwalifikacji pracowników. Działalności bardziej innowacyjne oparte są natomiast na kapitale ludzkim i społecznym Łodzi.

W 20 miastach różnej wielkości obserwuje się deficyty wyposażenia inwestycyjnego. Do grupy tej należy 10 miast małych i bardzo małych oraz miasta duże – Skierniewice, Sieradz i Zduńska Wola oraz miasta średnie – Opoczno, Rawa Mazowiecka i Wieluń. Większość z tych miast charakteryzuje się jednak średnimi wartościami wskaźnika syntetycznego, ze względu na stosunkowo wysoki poziom rozwoju społecznego.

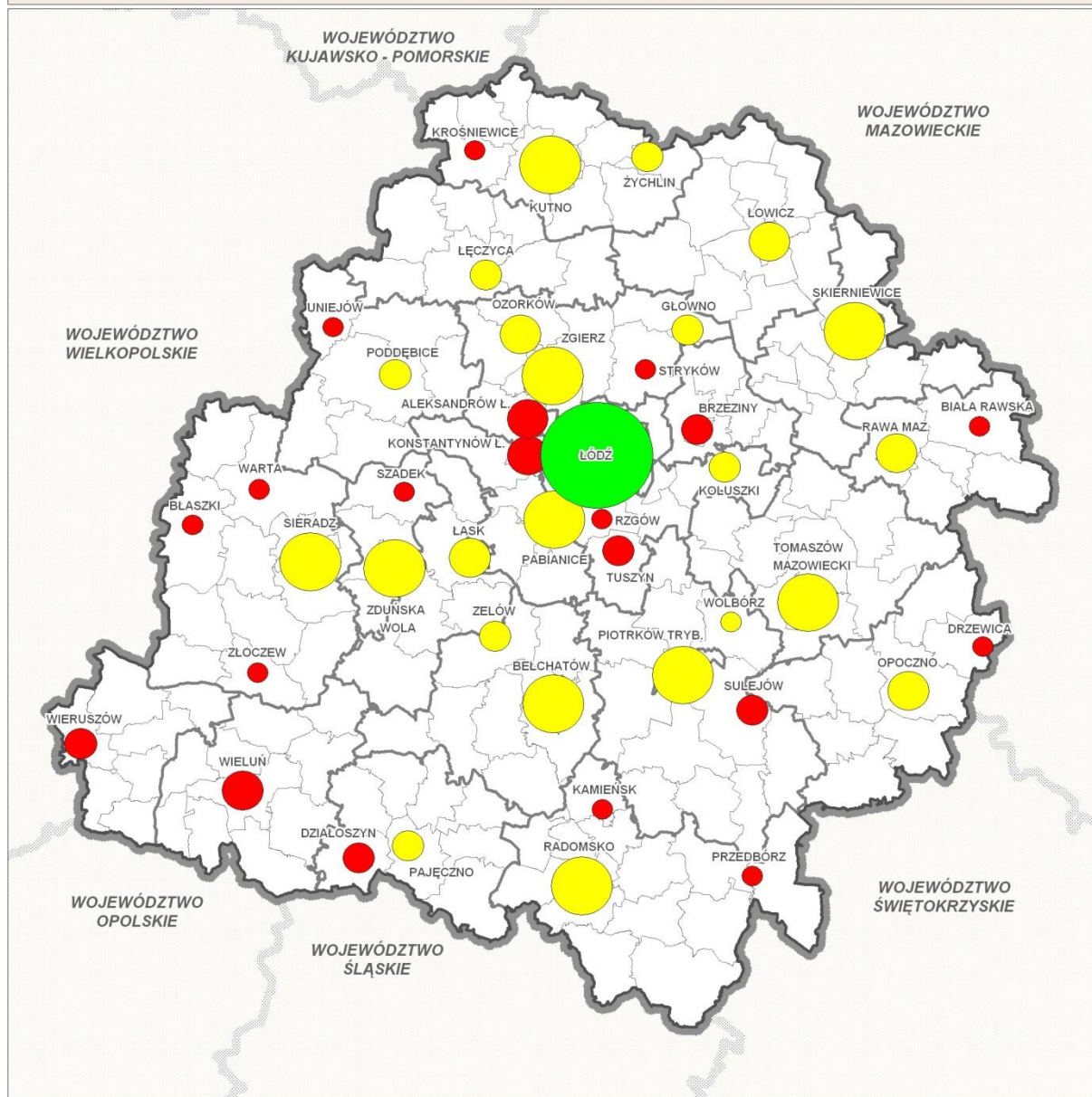
W strukturze przestrzennej systemu miast województwa, pod względem czynników rozwoju gospodarczego, oprócz Łodzi, obserwuje się wyraźnie lepszą sytuację miast w północnej i północno-wschodniej części województwa oraz w dużych i średnich miastach na zachód i południe od Łodzi; Niekorzystną sytuacją charakteryzują się natomiast małe miasta na zachodnim i południowo-wschodnim pograniczu oraz małe i średnie miasta aglomeracji łódzkiej.

Rys. 64. Stan czynników rozwoju gospodarczego w miastach województwa łódzkiego w 2014 r. według wartości wskaźnika syntetycznego

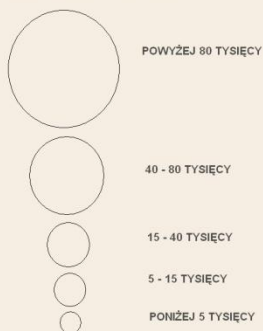

Źródło: opracowanie własne BDL (GUS).

STAN CZYNNIKÓW ROZWOJU GOSPODARCZEGO W 2014 ROKU

LICZBA LUDNOŚCI W 2014 ROKU

STAN CZYNNIKÓW ROZWOJOWYCH

Źródło: opracowanie własne BDL (GUS).

7. Potencjał gospodarczy

Potencjał gospodarczy rozpatrywano w trzech aspektach. Pierwszy z nich, wielkość gospodarki, koncentrował się na określeniu wielkości analizowanego potencjału pod względem liczby podmiotów gospodarczych i ich dochodowości. W drugim aspekcie, którym była innowacyjność gospodarki, zwrócono uwagę na jej wybrane cechy strukturalne. Założono, że we współczesnej gospodarce najistotniejszą rolę odgrywają przedsiębiorstwa najbardziej innowacyjne i oparte na wiedzy. Przedsiębiorstwa te charakteryzują się największą konkurencyjnością i adaptacyjnością wobec zmian warunków gospodarowania, a zatem wraz ze wzrostem ich udziału w strukturze gospodarczej miasta, wzrasta konkurencyjność i adaptacyjność całej jego gospodarki. Przedsiębiorstwa tego sektora wywołują również największe, gospodarcze efekty mnożnikowe, polegające m. in. na rozprzestrzenianiu wiedzy i innowacji oraz podnoszeniu jakości kapitału ludzkiego. Trzecim aspektem analizy był rynek pracy. Uznano, że stan i struktura rynku pracy pozostaje w silnej i wzajemnej zależności przyczynowo-skutkowej z wielkością i jakością gospodarki.

7.1. Wielkość gospodarki w latach 2004-2014

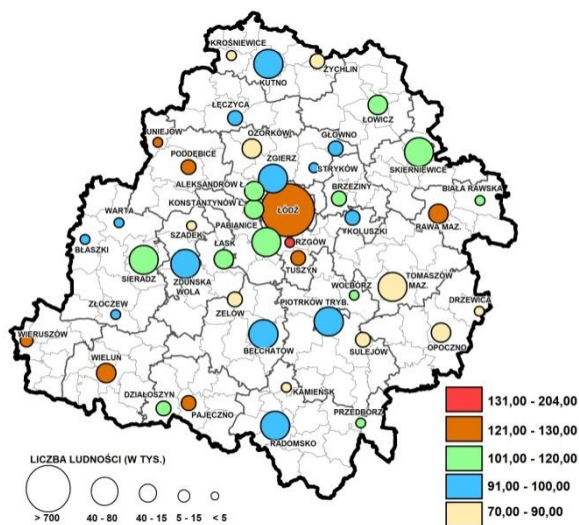
7.1.1. Podstawowe wskaźniki rozwoju gospodarczego

Analizę wielkości gospodarki miast województwa oparto na trzech wskaźnikach diagnostycznych.

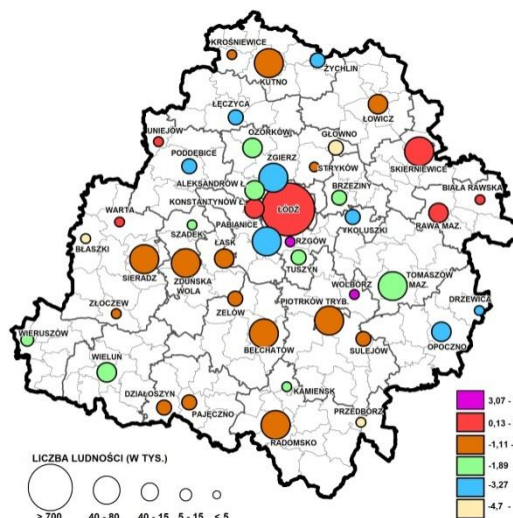
- 1) Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców jest stymulantą, wskazującą bezpośrednio na wielkość potencjału gospodarczego, relatywnie do liczby mieszkańców miasta. Należy bowiem założyć, że wraz ze wzrostem liczby mieszkańców wzrasta liczba podmiotów gospodarczych. Przy tej samej liczbie mieszkańców, wyższy poziom rozwoju gospodarczego wykazuje w którym zlokalizowana jest większa liczba podmiotów gospodarczych.
- 2) Wartość dochodów własnych gminy z podatku CIT na 1 podmiot gospodarczy jest stymulantą, wskazującą na dochodowość podmiotów gospodarczych. Wraz ze wzrostem wskaźnika można wnioskować o większej dochodowości, a pośrednio o większej konkurencyjności gospodarki miasta.
- 3) Wartość dochodów własnych gminy na 1 mieszkańca jest stymulantą, wskazującą na poziom rozwoju społeczno-gospodarczego miasta. Poziom ten wynika z wzrostu liczby przedsiębiorstw gospodarczych, dochodów mieszkańców i opłat oraz podatków lokalnych. Jednocześnie większe dochody miasta, odniesione do liczby jego mieszkańców, pozwalają na relokację większych środków na podnoszenie standardów życia i rozwój czynników sprzyjających lokalizacji działalności gospodarczej.

Powyższe wskaźniki zostały zebrane dla lat 2004-2014 i po zunitaryzowaniu oraz unormowaniu (w przedziale od 0 do 100) posłużyły do skonstruowania syntetycznych wskaźników wielkości gospodarki dla roku 2014 oraz jej dynamiki w latach 2004-2014.

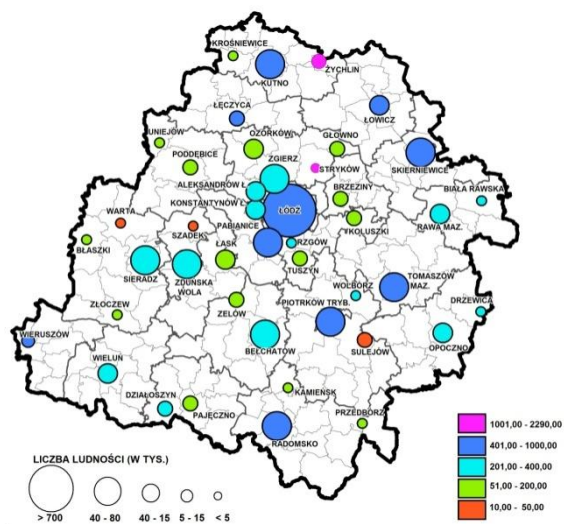
Rys. 66. Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2014 r.

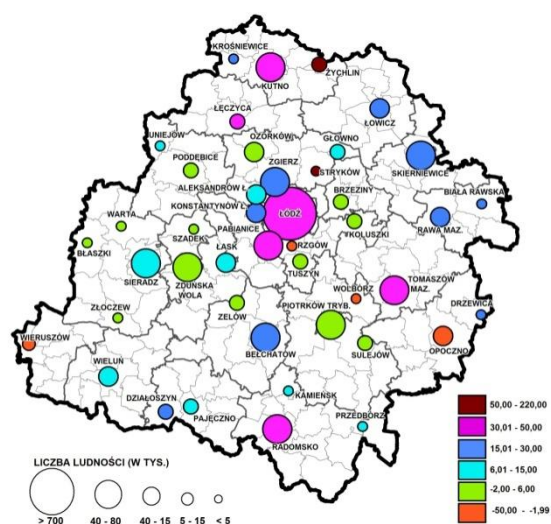
Rys. 67. Dynamika zmian liczby podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2004-2014

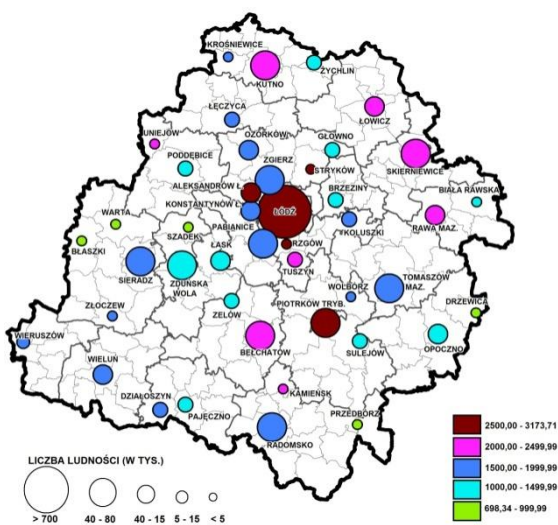
Rys. 68. Wartość dochodów gmin z tytułu udziału w podatku CIT w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2014 r.

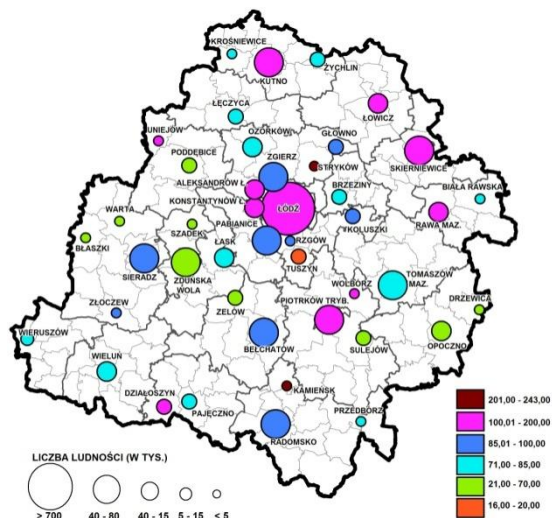
Rys. 69. Dynamika zmian wartości dochodów gmin z tytułu udziału w podatku CIT w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2004 - 2014

Rys. 70. Wartość dochodów własnych gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2014 r.

Rys. 71. Dynamika zmian wartości dochodów własnych gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2004-2014

7.1.2. Waloryzacja miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika wielkości gospodarki

W większości miast województwa wartość wskaźnika syntetycznego wielkości gospodarki była znacznie mniejsza od wzorcowej (100,00 pkt). Zaledwie w dwóch miastach: Strykowie i Rzgowie, wartości te określono jako wysokie, odpowiednio 73,56 pkt i 67,35 pkt. Stosunkowo wysoką wartość wskaźnika, ale kwalifikowaną do wartości średnich, obserwowano w Łodzi (56,80 pkt). Oprócz Łodzi, jeszcze 9 miast charakteryzowało się wartościami wskaźnika syntetycznego, określanymi jako średnie, które były znacznie niższe niż w Łodzi i wahały się od 39,47 pkt, w Aleksandrowie Łódzkim do 34,23 pkt w Pabianicach. W pozostałych 32 miastach, wartości wskaźnika syntetycznego wielkości gospodarki były niskie i wahały się od 32,53 pkt w Wieluniu do 6,15 pkt w Drzewicy, przy czym oprócz Drzewicy, jeszcze w 5 miastach: Warcie, Szadku, Sulejowie, Błazkach i Zelowie, wartości omawianego wskaźnika były bardzo niskie, tzn. mniejsze od 10 pkt.

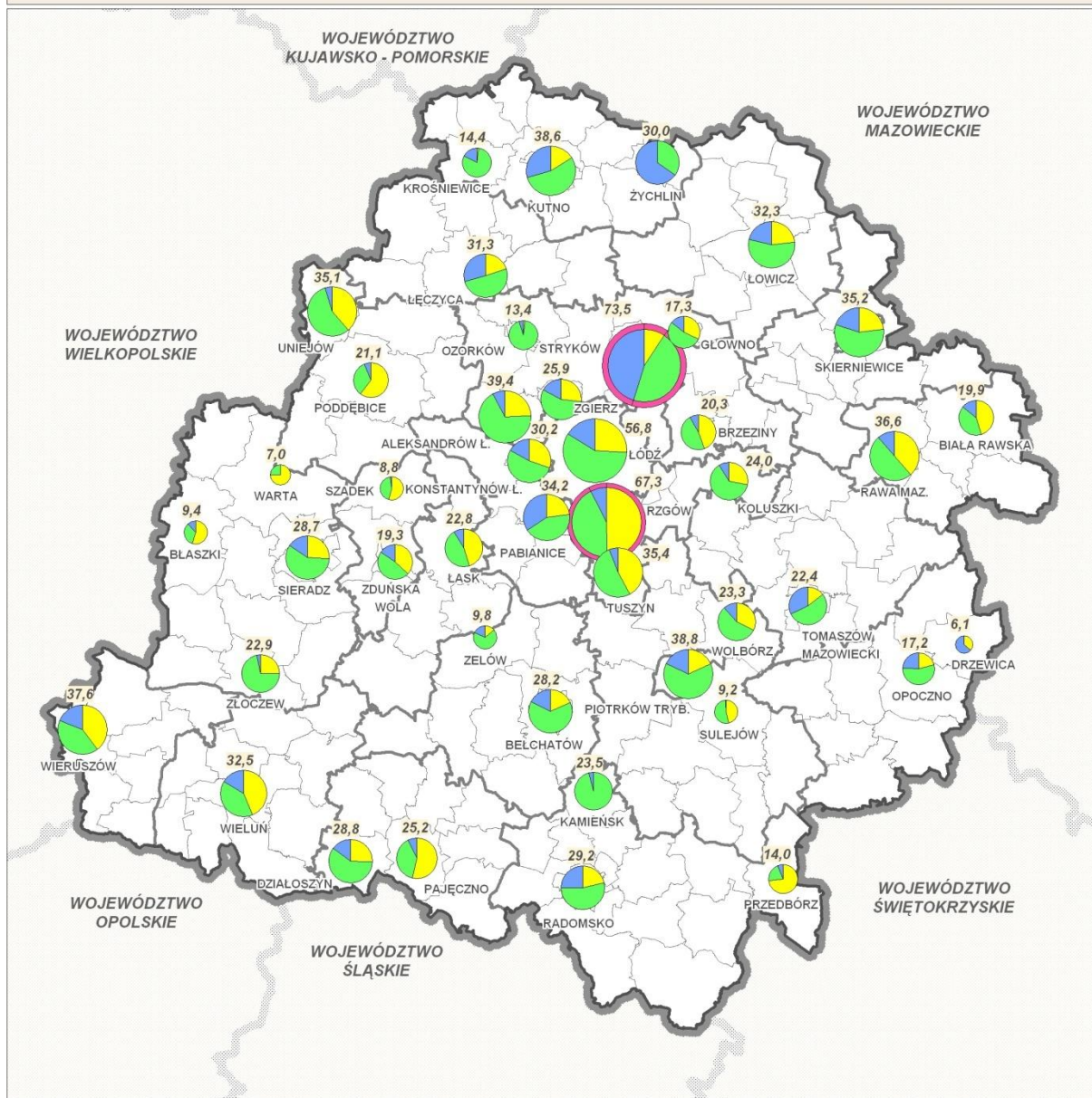
Wielkość gospodarki jest w średnim stopniu zależna od wielkości miast. Co prawda wśród miast o średniej wielkości gospodarki, połowę stanowią miasta duże, ale poziom wysoki charakteryzuje dwa miasta bardzo małe. Średnią wielkością gospodarki cechowało się ponadto jedno miasto bardzo małe – Uniejów (36,17 pkt), dwa miasta małe – Tuszyń (35,45 pkt) i Wieruszów (37,63 pkt) oraz dwa miasta średniej wielkości Rawa Mazowiecka (36,66 pkt) i Aleksandrów Łódzki (39,47 pkt). Można jednak zauważyć, że wraz z wielkością miast, zmniejsza się wartość wskaźnika syntetycznego wielkości gospodarki. Większość miast małych i bardzo małych charakteryzuje się niskimi wartościami tego wskaźnika, a wśród 22 miast o wartościach omawianego wskaźnika poniżej mediany (25,58 pkt) znajdują się zaledwie dwa miasta duże – Tomaszów Mazowiecki (22,49 pkt) i Zduńska Wola (19,37 pkt) oraz trzy miasta średnie – Łask (22,85 pkt), Opoczno (17,28 pkt) i Ozorków (13,47 pkt).

W strukturze wartości syntetycznego wskaźnika wielkości gospodarki, największy udział miały dochody własne gmin na 1 mieszkańca (51,66%), a w drugiej kolejności, liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców (31,41%). Dochody gmin z podatku CIT na 1 podmiot gospodarczy miały natomiast średnio tylko 16,93% udziału w strukturze wskaźnika syntetycznego. Dane te świadczą o większym wpływie, na wielkość gospodarki, dochodów mieszkańców i majątku gminy, niż podmiotów gospodarczych. Zamożność mieszkańców, czyli ich dochody, były natomiast często skutkiem wyjazdów do pracy w innych miejscowościach. Dwukrotnie większy udział podmiotów gospodarczych w strukturze wskaźnika syntetycznego, niż dochodów z podatku CIT, świadczy ponadto o stosunkowo niskiej dochodowości i produktywności podmiotów gospodarczych zlokalizowanych w miastach województwa, a pośrednio o niskim poziomie ich konkurencyjności i innowacyjności. Może być to wynikiem dużego udziału w strukturze gospodarczej miast tradycyjnych usług o niskim zapotrzebowaniu na wiedzę, np. handlu.

Wyraźne odstępstwa od powyższego wzorca obserwowano w miastach o największej, relatywnej wielkości gospodarki. Przy dużym znaczeniu dochodów własnych gmin Stryków charakteryzował się bardzo wysoką dochodowością małej liczby podmiotów gospodarczych, a Rzgów małą dochodowością, wyjątkowo dużej liczby podmiotów.

Miastami o znaczącej dochodowości podmiotów gospodarczych, przy niezbyt dużej ich liczbie były ponadto: Kutno, Pabianice, Tomaszów Mazowiecki, Żychlin i Drzewica. W dwóch ostatnich miastach bardzo niskie są natomiast dochody własne gmin, co świadczy m.in. o niskich dochodach i niskim poziomie życia mieszkańców.

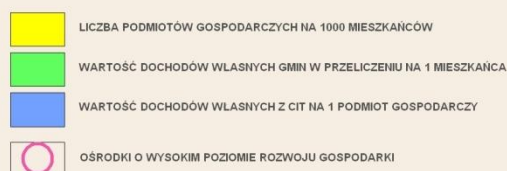
**MIASTA WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO WG WARTOŚCI I STRUKTURY
SYNTETYCZNEGO WSKAŹNIKA WIELKOŚCI GOSPODARKI W 2014 ROKU**

WARTOŚĆ WSKAŹNIKA SYNTETYCZNEGO

SKŁADOWE WSKAŹNIKA SYNTETYCZNEGO W 2014 ROKU

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Zwiększony udział podmiotów gospodarczych o stosunkowo niskiej dochodowości obserwowano natomiast w Warcie, Przedborzu, Poddębicach i Pajęcznie, które charakteryzowały się również stosunkowo niskimi dochodami własnymi. Może to świadczyć o niskich zarobkach mieszkańców albo podwyższonym poziomie bezrobocia. Stosunkowo duża liczba, podmiotów gospodarczych o niskiej dochodowości, zlokalizowana jest również w Złoczewie, Tuszynie, Łasku i Aleksandrowie Łódzkim, ale dochody gmin są w tych miastach zbliżone bądź równe od wartości wzorcowej.

Duże udziały dochodów własnych gmin w strukturze wskaźnika syntetycznego miały miejsce również w Krośniewicach, Kamieńsku, Żelowie, Koliszkach, Ozorkowie, Bełchatowie i Piotrkowie Trybunalskim. Sytuacja taka, przy stosunkowo niewielkich dochodach z podatku CIT, a zwłaszcza przy niewielkiej liczbie podmiotów sugeruje znaczny poziom wyjazdów mieszkańców do pracy w innych ośrodkach.

W Łodzi i w większości miast dużych i średnich struktura wskaźnika syntetycznego jest zbliżona do średniej. Świadczy to o przeciętnym poziomie dochodowości gospodarki oraz względnie wysokim poziomie majątku gmin i zamożności mieszkańców. Wyższe dochody mieszkańców mogą być w tym wypadku skutkiem istotną rolę usług opartych na wiedzy w strukturze gospodarczej.

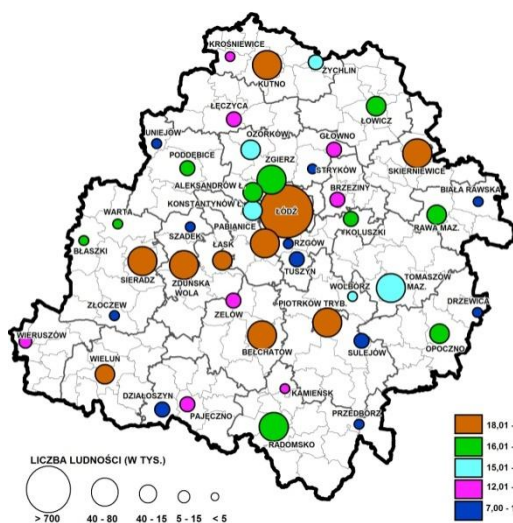
7.2. Innowacyjność gospodarki w latach 2009-2014

7.2.1. Podstawowe wskaźniki innowacyjności gospodarki

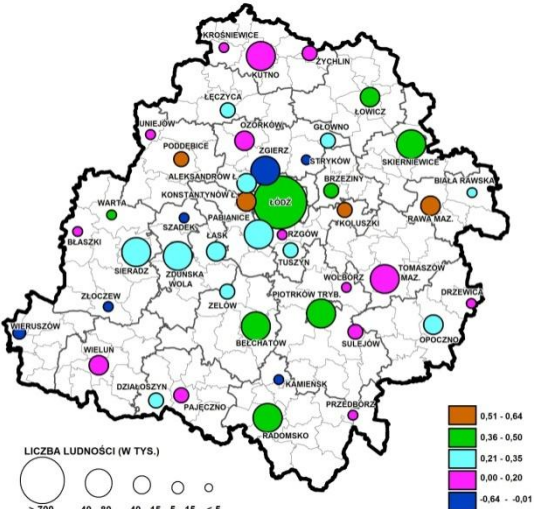
Analizę innowacyjności miast województwa oparto na trzech wskaźnikach diagnostycznych.

- 1) Udział przemysłu wysokiej i średniowysokiej techniki w liczbie podmiotów przemysłowych ogółem jest stymulantą wskazującą na poziom innowacyjności przemysłu. Założono bowiem, że przedsiębiorstwa reprezentujące ten sektor gospodarki charakteryzują się wysokim poziomem innowacyjności.
- 2) Udział podmiotów usług wysokiej techniki i usług rynkowych oraz usług finansowych i opartych na wiedzy w liczbie podmiotów usługowych ogółem jest stymulantą opartą na tych samych założeniach jak wskaźnik poprzedni. Usługi objęte wskaźnikiem uchodzą ponadto za najważniejsze działy gospodarki, pobudzające efekty mnożnikowe, poprzez wpływ na dynamikę wzrostu gospodarczego, kształtowanie atrakcyjnego inwestycyjnie wizerunku gospodarki oraz wyposażenia instytucjonalnego miast.
- 3) Udział spółek prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego w ogólnej liczbie spółek prawa handlowego jest stymulantą wskazującą na umiędzynarodowienie działalności gospodarczej miasta. Założono, że wraz z poziomem umiędzynarodowienia wzrasta, co najmniej potencjalnie, intensywność procesu dyfuzji innowacji.

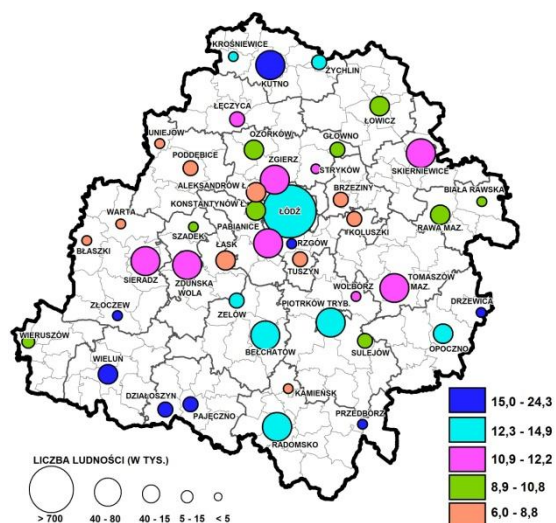
Rys. 73. Udział podmiotów należących do sektora usług wysokiej techniki i usług rynkowych i finansowych opartych na wiedzy w liczbie podmiotów usługowych w 2014 r. (%)

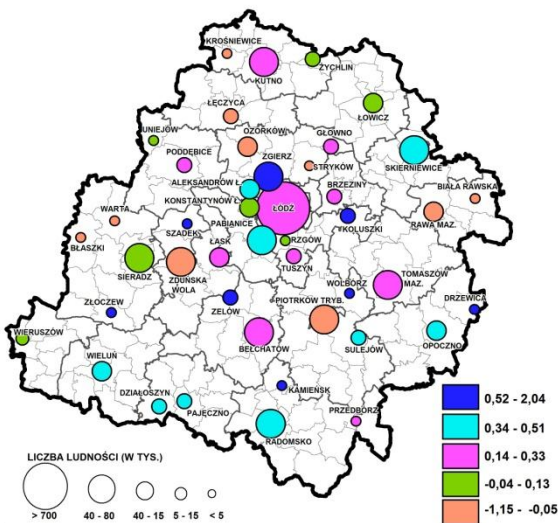
Rys. 74. Dynamika zmian udziału podmiotów należących do sektora usług wysokiej techniki i usług rynkowych i finansowych opartych na wiedzy w liczbie podmiotów usługowych w latach 2004-2014 (%)

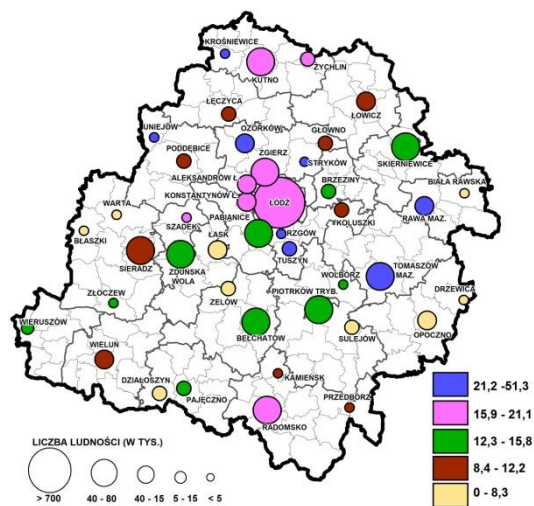
Rys. 75. Udział podmiotów należących do sektora przemysłu wysokiej i średniej techniki w liczbie podmiotów przemysłowych w 2014 r. (%)

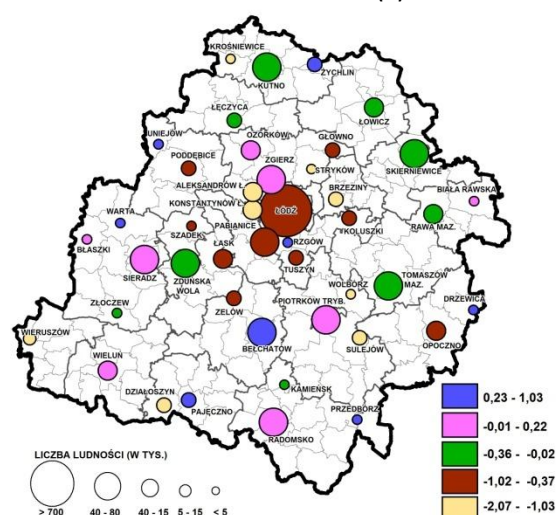
Rys. 76. Dynamika zmian udziału podmiotów należących do sektora przemysłu wysokiej i średniej techniki w liczbie podmiotów przemysłowych w latach 2004-2014

Rys. 77. Udział spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego w liczbie spółek prawa handlowego ogółem w 2014 r. (%)

Rys. 78. Dynamika zmian udziału spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego w liczbie spółek prawa handlowego ogółem w latach 2004-2014 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL (GUS).

7.2.2. Waloryzacja miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika innowacyjności gospodarki.

W wszystkich miastach województwa wartości syntetycznego wskaźnika innowacyjności gospodarki były znacznie mniejsze od wzorcowej wartości (100,00 pkt) i w żadnym z miast nie osiągnęły poziomu uznanego za wysoki (pow. 66,66 pkt). W 28 miastach poziom innowacyjności gospodarki można określić jako średni, z wartościami wskaźnika syntetycznego wahającymi się od 61,73 pkt w Kutnie i 57,70 pkt w Łodzi do 33,91 pkt Łasku. W pozostałych 16 miastach wartości wskaźnika syntetycznego były niskie i wahały się od 30,78 pkt w Strykowie do 14,26 pkt w Sulejowie. Wyjątkowo niski poziom innowacyjności, oprócz Sulejowa, zaobserwowano jeszcze w Białej Rawskiej, w której wartość wskaźnika syntetycznego wynosiła 18,09 pkt.

Poziom innowacyjności gospodarki jest wyraźnie zależny od wielkości miast i wraz z ich wielkością wzrasta na ogół wartość wskaźnika syntetycznego. Wszystkie miasta duże i Łódź znajdują się w grupie 17 miast o relatywnie najwyższych wartościach wskaźnika syntetycznego (powyżej 40,00 pkt), a najmniejszą wartość wskaźnika syntetycznego wśród miast dużych. obserwowano w Tomaszowie Mazowieckim i Sieradzu (41,08 pkt). Wszystkie miasta średniej wielkości charakteryzują się wartościami wskaźnika syntetycznego powyżej 33,33 pkt, czyli średnim poziomem innowacyjności gospodarki. W grupie 22 miast o wartościach wskaźnika syntetycznego powyżej mediany (35,48 pkt) znajdują się ponadto: Łódź, wszystkie dziesięć miast dużych, cztery miasta średnie i zaledwie 7 miast małych i bardzo małych.

W strukturze wartości wskaźnika syntetycznego innowacyjności gospodarki największe znaczenie miał udział usług wysokiej techniki i usług rynkowych oraz usług finansowych i opartych na wiedzy w liczbie podmiotów usługowych ogółem (45,08%), a znaczenie drugorzędne posiadał udział przemysłu wysokiej i średniowysokiej techniki w liczbie podmiotów przemysłowych ogółem (29,13%) oraz udział spółek prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego w ogólnej liczbie spółek prawa handlowego ogółem (25,79%). Taka struktura wskaźnika syntetycznego oraz wartości tego wskaźnika pozwalają sądzić, że w strukturze gospodarczej miast województwa innowacyjny sektor wysokich technologii i oparty na wiedzy odgrywa coraz większą rolę, ale w strukturze sektory tradycyjne są nadal dominujące.

Na podstawie struktury syntetycznego wskaźnika innowacyjności gospodarki można również wnioskować o pozytywnym procesie rozwoju usług rynkowych wysokiej techniki i usług opartych na wiedzy. Wskazuje to na wzrastającą konkurencyjność i adaptacyjność gospodarki miast województwa oraz jej wzrastające możliwości generowania efektów mnożnikowych w postaci przyciągania nowych inwestycji. Niewielkie znaczenie udziału spółek z kapitałem zagranicznych w ogólnej liczbie spółek prawa handlowego wskazuje na stosunkowo małe umiędzynarodowienie gospodarki miast województwa, a zatem na utrzymującą się, małą atrakcyjność tych miast dla zagranicznych inwestorów.

Powyższa struktura syntetycznego wskaźnika innowacyjności gospodarki, którą można uznać za wzorcową, charakteryzuje w zasadzie wszystkie miasta duże z wyjątkiem Kutna, Sieradza i Tomaszowa Mazowieckiego. W przypadku Kutna, wyraźnie większe znaczenie przemysłu wysokiej i średnio-wysokiej techniki zapewnia temu miastu najwyższy wśród miast województwa poziom innowacyjności gospodarki. W Sieradzu, innowacyjne usługi rozwinięte są kosztem działalności przemysłowej, a w Tomaszowie Mazowieckim większe niż wzorcowe jest natomiast znaczenie spółek z kapitałem zagranicznym. Ten fakt nie przyczynia się jednak do wysokiego poziomu innowacyjności przemysłu i handlu w tym mieście.

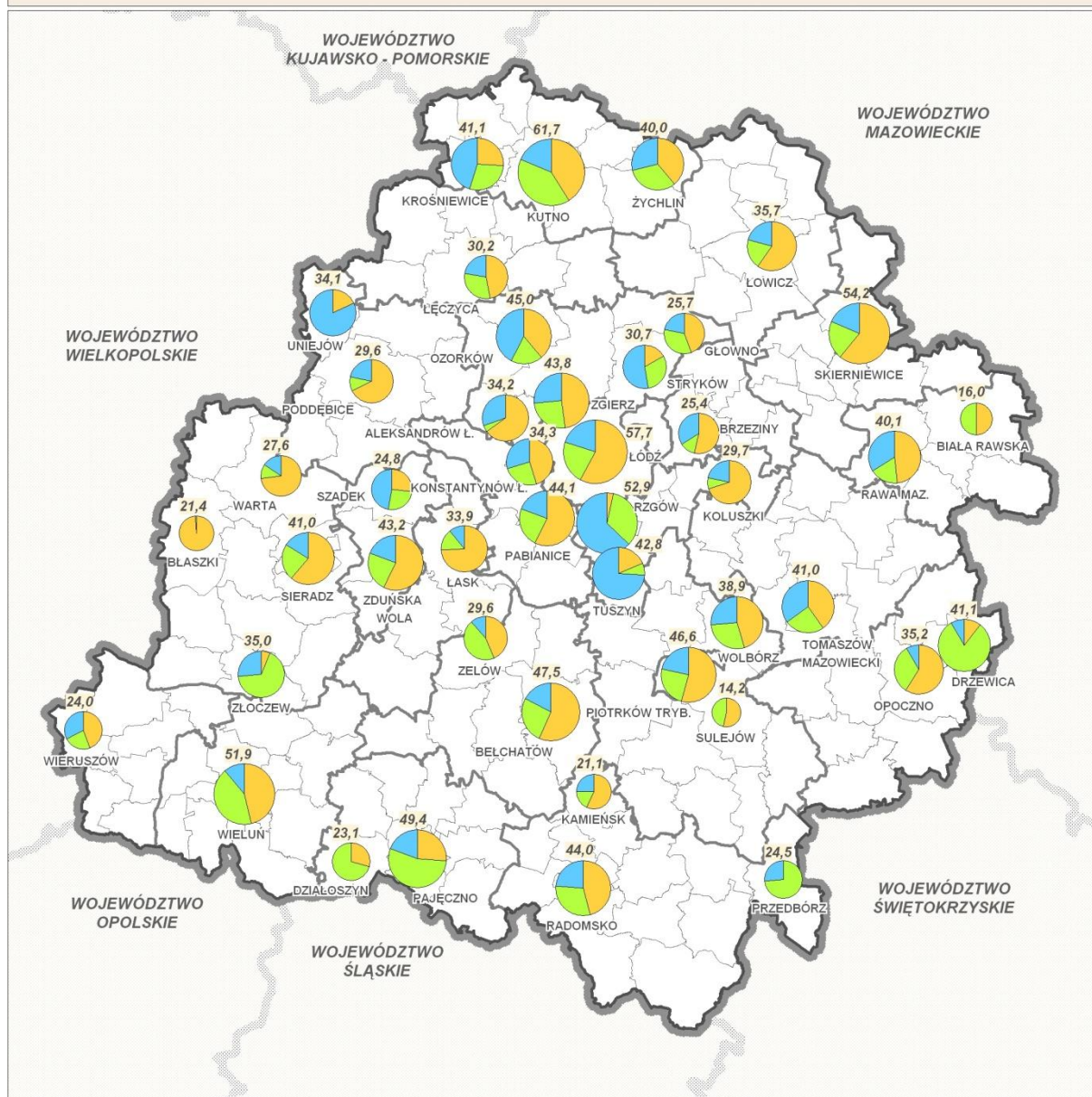
Niezbyt wyraźne odstępstwa od wzorcowej struktury omawianego wskaźnika obserwuje się również w miastach średnich. Jedynie w Aleksandrowie Łódzkim wyraźnie większy jest udział innowa-

cyjnych usług, w Wieluniu innowacyjnego przemysłu, a w Ozorkowie spółek z udziałem kapitału zagranicznego. Zbliżone do wzorcowych, udziały innowacyjnych usług w Wieluniu oraz innowacyjnych przemysłu i usług w Ozorkowie wpływają na stosunkowo wysoki poziom innowacyjności w tych miastach. W Aleksandrowie Łódzkim wyraźnie zubożony jest natomiast udział innowacyjnego przemysłu.

Częstsze odstępstwa od wzorca charakteryzują natomiast struktury syntetycznych wskaźników innowacyjności gospodarki w miastach małych i bardzo małych. Wzrost udziałów przemysłu wysokiej i średnio-wysokiej techniki obserwuje się w Przedborzu, Złoczewie, Drzewicy, Sulejowie, Działoszynie, Żelowie i Pajęcznie, natomiast udziałów rynkowych usług wysokiej techniki i usługi oparte na wiedzy, w Błaszczach, Warcie, Poddębicach i Koluszkach, a udziałów spółek zagranicznych w Szadku, Strykowie, Uniejowie Krośniewicach, Rzgowie i Tuszynie.

Wysokie wartości wskaźników udziału spółek z kapitałem zagranicznych nie zapewniają jednak rozwoju innowacyjnego przemysłu i usług. W Rzgowie, Uniejowie, Tuszynie obserwuje się wręcz niskie wartości odsetków tych działów gospodarki.

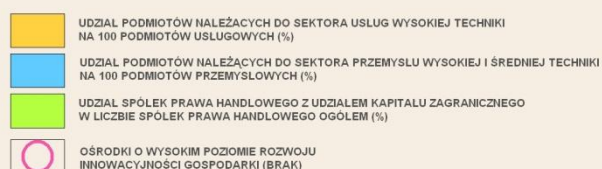
WARTOŚĆ I STRUKTURA WSKAŹNIKA SYNTETYCZNEGO INOWACYJNOŚCI GOSPODARKI W 2014 ROKU

WARTOŚĆ WSKAŹNIKA SYNTETYCZNEGO

SKŁADOWE WSKAŹNIKA SYNTETYCZNEGO W 2014 ROKU

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL (GUS).

7.3. Rynek pracy w latach 2004-2014

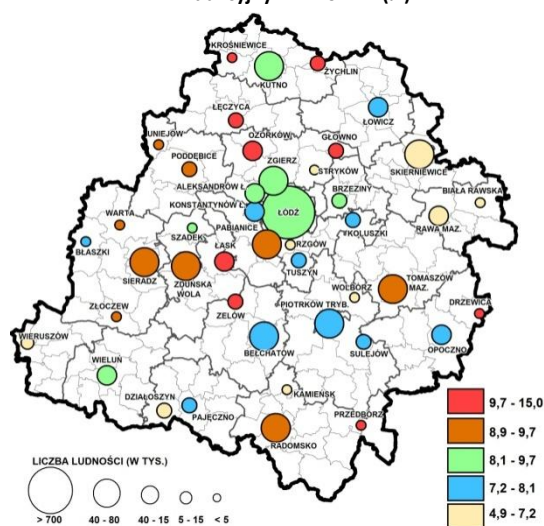
7.3.1. Podstawowe wskaźniki innowacyjności gospodarki

Różnicowanie miast pod względem stanu na rynku pracy zostało scharakteryzowane na podstawie trzech wskaźników:

- 1) Wskaźnika bezrobocia – liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w przeliczeniu na liczbę osób w wieku produkcyjnym dla lat 2004-2014 r. (%); wskaźnik posiada charakter destymulacyjny, określającej poziom nierównowagi na rynku pracy, wynikającej z nadwyżki zasobów pracy nad wielkością popytu na pracę zgłaszanego przez podmioty gospodarcze.
- 2) Udziału pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym dla lat 2004-2014 (%); wskaźnik stanowi podstawową miarę poziomu aktywności ekonomicznej ludności. Liczba pracujących odnosi się do miejsca wykonywanej pracy, natomiast liczba osób w wieku produkcyjnym notowana jest według miejsca zamieszkania pracujących. Wskazane różnice wpływają w szczególności na rozbieżności w ocenie poziomu zatrudnienia na obszarach emigracji pracowniczej, charakteryzujących się relatywnie niską liczbą pracujących w porównaniu do miast koncentracji aktywności gospodarczej (imigracji pracowniczych).
- 3) Udziału liczby dojeżdżających do pracy do miasta w ogólnej liczbie dojeżdżających do pracy w miastach województwa [%] (2006, 2011); wysokie wartości wskaźnika charakteryzują ośrodki miejskie o wysokim potencjale polaryzacji zatrudnienia, charakteryzujące się najwyższym poziomem imigracji pracowniczych.

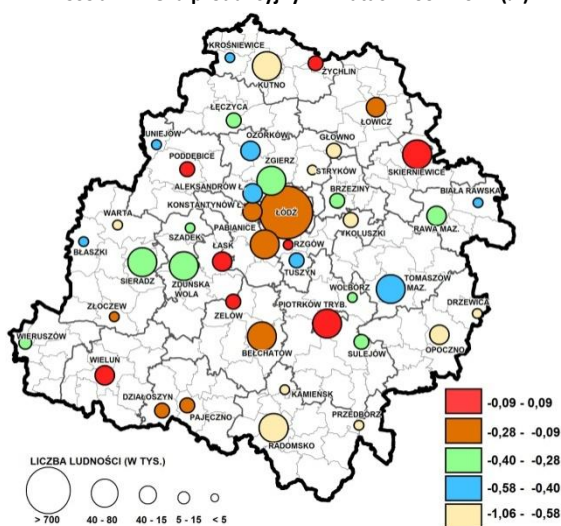
Wartości wskaźników diagnostycznych oraz dynamikę zmian przedstawiono na poniższych kartodiagramach kołowych.

Rys. 80. Wartości wskaźnika bezrobocia – liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w przeliczeniu na liczbę osób w wieku produkcyjnym w 2014 r. (%)

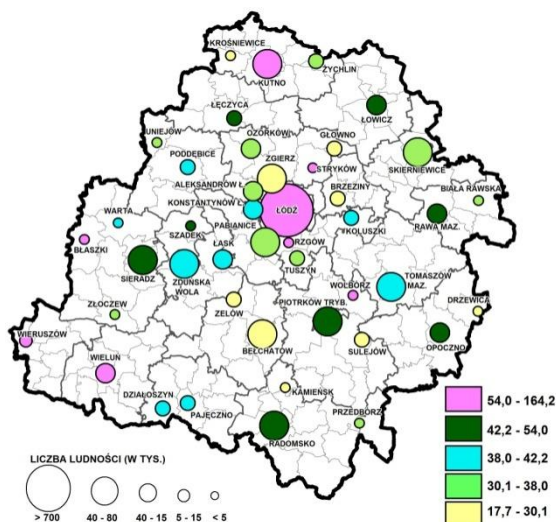

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL (GUS)

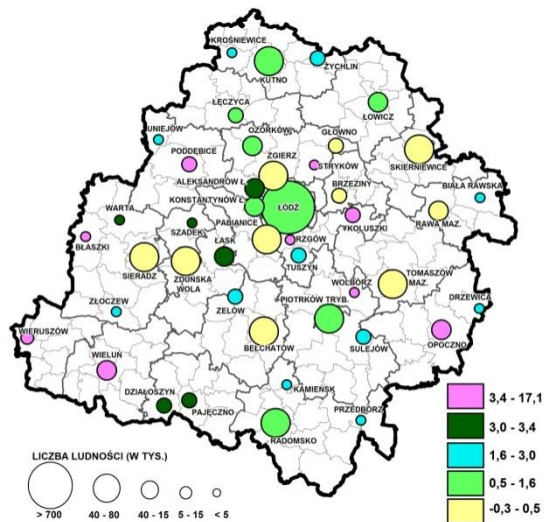
Rys. 81. Dynamika zmian wartości wskaźnika bezrobocia – liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w przeliczeniu na liczbę osób w wieku produkcyjnym w latach 2004-2014 (%)

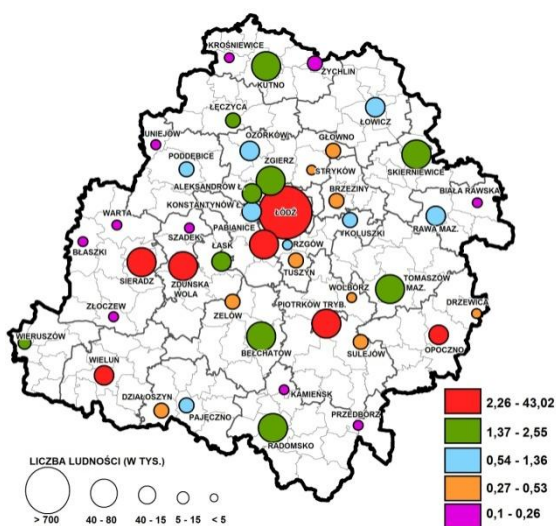
Rys. 82. Wartości udziału osób pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym w 2014 r. (%)

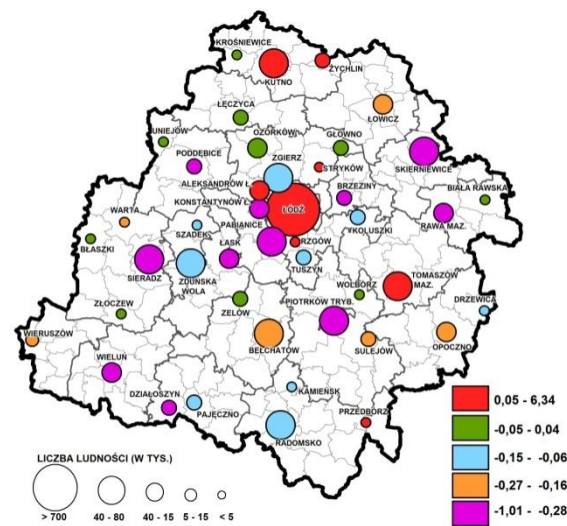
Rys. 83. Dynamika zmian wartości udziału osób pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym w latach 2004-2014 (%)

Rys. 84. Wartości udziału liczby dojeżdżających do pracy do miasta w ogólnej liczbie dojeżdżających do pracy w miastach województwa w 2011 r. (%)

Rys. 85. Zmiana wartości udziału liczby dojeżdżających do pracy do miasta w ogólnej liczbie dojeżdżających do pracy w miastach województwa w 2011 r. względem 2006 r. (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL (GUS)

7.3.2. Waloryzacja miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika stanu rynku pracy.

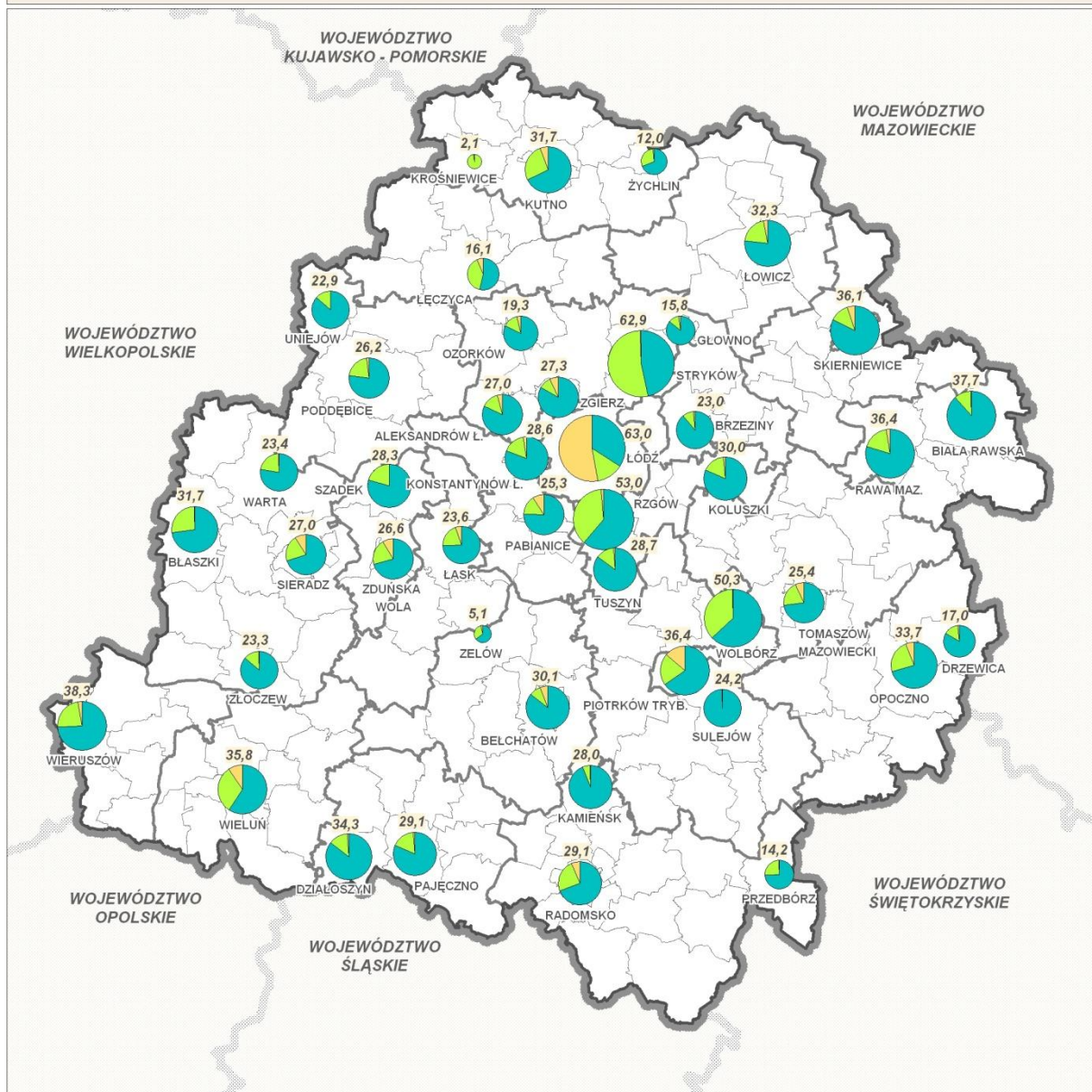
Ocena zróżnicowania miast według stanu na rynku pracy została przeprowadzona na podstawie wskaźnika syntetycznego skonstruowanego w oparciu o wyżej wymienione wskaźniki diagnostyczne. Wartość miary syntetycznej została unormowana w przedziale 0-100 punktów, gdzie wartość 100 określa miasto o wzorcowym stanie rynku pracy, charakteryzujące się najniższą wartością wskaźnika bezrobocia, najwyższym poziomem zatrudnienia oraz udziałem dojeżdżających do pracy. Należy podkreślić, że maksymalna wartość miary syntetycznej stanu na rynku pracy, która została odnotowana dla Łodzi, wyniosła 64,0 pkt. Biorąc pod uwagę trójklasowy podział miast na ośrodki o niskim (0 – 33,3 pkt), średnim (33,3 – 66,7 pkt) oraz wysokim (66,7 – 100 pkt) poziomie rozwoju rynku pracy, należy zauważyć, że zarówno Łódź, jak i Stryków (62,9 pkt), Rzgów (53,0 pkt.), Wolbórz (50,3 pkt), Wieruszów (38,3 pkt), Biała Rawska (37,6 pkt), Rawa Mazowiecka (36,4 pkt), Piotrków Trybunalski (36,4 pkt), Skierniewice (36,1 pkt), Wieluń (35,8 pkt), Działoszyn (34,2 pkt) oraz Opoczno (33,7 pkt),

należały do miast cechujących się przeciętnym poziomem rozwoju rynku pracy. W większości miast (41 na 44 miasta) decydujący wpływ na kształtowanie wartości wskaźnika syntetycznego miała wartość wskaźnika bezrobocia. Największy wpływ na ocenę sytuacji na rynku pracy w Łodzi miała akumulacja imigracji pracowniczych. W 2011 r. do pracy w mieście dojeżdżało 43,01% wszystkich dojeżdżających do miast w województwie. Potencjał Łodzi pod względem rynku pracy przekładał się na stosunkowo niski udział osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym. W 2014 r. wartość wskaźnika bezrobocia dla Łodzi wyniosła 8,5%. Wysoka ocena stanu rynku pracy w Strykowie była determinowana najwyższą liczbą osób pracujących w przeliczeniu na mieszkańców w wieku produkcyjnym, która w 2014 roku osiągnęła wartość 164 osób. Wysoką chłonność lokalnego rynku pracy potwierdza jeden z najniższych udziałów osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym na poziomie 6,1% (6. miejsce wśród miast województwa). Analizując wielkości poziomu bezrobocia, należy wskazać na podażowy charakter rynku pracy Białej Rawskiej. Na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym przypadało jedynie 5 osób pozostających bez pracy oraz 36 osób pracujących. Rozbieżności te mogą wynikać z emigracji pracowniczych do województwa mazowieckiego oraz relatywnie wysokiego udziału osób pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych. Podobne rozbieżności wskazujące na niski poziom bezrobocia, przy jednoczesnym niskim poziomie zatrudnienia występowały w Skierniewicach, Działoszynie, Rawie Mazowieckiej oraz Kamieńsku.

Do grupy miast o niskim poziomie rozwoju rynku pracy zaliczono 32 miasta. Najgorszą sytuacją na rynku pracy charakteryzowały się Krośniewice oraz Żelów, dla których wartość syntetycznej miary sytuacji na rynku pracy wyniosła odpowiednio 2,2 pkt oraz 5,1 pkt. Ocena stanu rynku pracy w wymienionych miastach wynikała przede wszystkim z najwyższego poziomu bezrobocia. W Krośniewicach na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym przypadało 15 osób bezrobotnych, w Żelowie liczba ta była o jedną osobę mniejsza.

Oceniając zróżnicowanie miast pod względem poziomu rozwoju rynku pracy należy wnioskować, że największy wpływ na jego kształtowanie miał poziom bezrobocia. Ocena sytuacji na rynku pracy była skorelowana w nieznacznym stopniu z wielkością miast. Najniższe wartości wskaźnika rozwoju rynku pracy odnotowały w większości miasta liczące do 5 tys. mieszkańców za wyjątkiem Strykowa, Rzgowa, Wolborza i Białej Rawskiej.

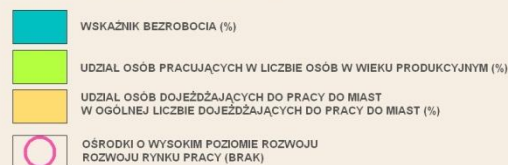
WARTOŚĆ I STRUKTURA WSKAŹNIKA SYNTETYCZNEGO RYNKU PRACY W 2014 ROKU

WARTOŚĆ WSKAŹNIKA SYNTETYCZNEGO

SKŁADOWE WSKAŹNIKA SYNTETYCZNEGO W 2014 ROKU

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL (GUS).

7.4. Waloryzacja miast według wartości i struktury syntetycznego wskaźnika potencjału gospodarczego

Wartości syntetycznego wskaźnika potencjału gospodarczego wahały się, w 2014 roku, od 88,88 pkt w Łodzi do 13,61 pkt w Sulejowie. Oprócz Łodzi, wysoki poziom potencjału gospodarczego (od 100,00 do 66,66 pkt) obserwowano w dwóch bardzo małych miastach aglomeracji łódzkiej, Rzgowie i Strykowie (odpowiednio 85,30 i 78,22 pkt). Niskim poziomem potencjału gospodarczego (od 33,33 do 0,00 pkt) charakteryzowało się, oprócz Sulejowa, 10 miast, dla których wartość wskaźnika syntetycznego wahała się od 14,25 pkt w Żelowie do 31,39 pkt w Poddębicach. Średni poziom potencjału gospodarczego (od 66,66 do 33,33 pkt) obserwowano natomiast aż w 30 miastach, a wartości wskaźnika syntetycznego wahały się od 65,56 i 31,02 pkt w Kutnie i Skierniewicach do 33,80 pkt w Łasku.

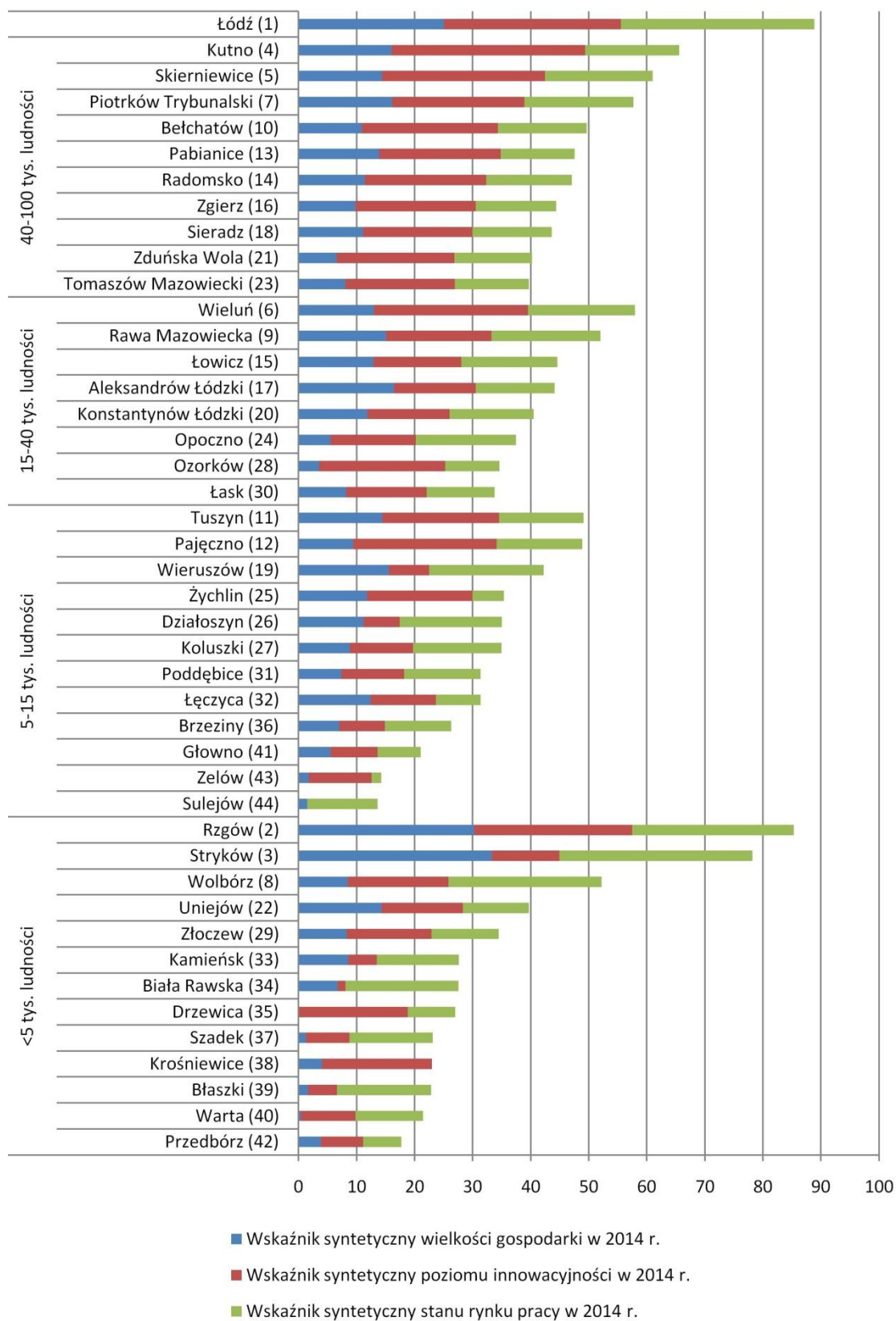
W zakresie poziomu potencjału gospodarczego obserwowano pewną zależność od wielkości miast. Wartość wskaźnika syntetycznego wzrastała na ogół wraz z wielkością miast, a wszystkie miasta o niskich wartościach tego wskaźnika należą do grupy miast małych i bardzo małych. Wśród 22 miast o wartości wskaźnika syntetycznego poniżej mediany (39,66 pkt) znajdowało się 18 miast małych i bardzo małych i trzy miasta średnie (Łask, Ozorków i Opoczno), ale również jedno miasto duże – Tomaszów Mazowiecki. Do miast o najwyższym poziomie potencjału gospodarczego należały ponadto, jak wspomniano wyżej, dwa miasta bardzo małe, Stryków i Rzgów.

Struktura omawianego wskaźnika była na ogół zrównoważona pod względem udziału poszczególnych składowych. Potencjał gospodarczy, czynniki rozwoju gospodarczego i rynek pracy przyjmowały średnio, odpowiednio 23,69%, 38,87% i 37,49%. Odstępstwa od tego wzorca występowały częściej i miały większą intensywność w grupie miast małych i bardzo małych, zwłaszcza charakteryzujących się najniższymi wartościami wskaźnika syntetycznego. W tej grupie miast, Sulejów, Warta, Błaszki, Szadek, Biała Rawska i Kamieńsk miały znacznie podwyższone udziały wskaźnika rynku pracy, a Żelów, Przedbórz, Krośnice i Drzewica, udziały wskaźnika innowacyjności gospodarki. W wypadku Warty, nadmiernie wysokie udziały charakteryzowały obydwa wymienione wskaźniki. W większości z tych miast obniżone były natomiast udziały wskaźnika wielkości gospodarki, przy czym w Warcie, Błaszczkach, Szadku i Drzewicy obniżenia te były znaczne.

Pośród miast małych i bardzo małych, zwiększone udziały wskaźnika rynku pracy obserwowano ponadto w Działoszynie, wskaźnika innowacyjności gospodarki w Żychlinie i Pajęcznie, a wskaźnika wielkości gospodarki w Rzgowie i Tuszynie, ale odstępstwa od wzorca nie były w tych miastach tak znaczne, jak w przypadkach opisanych powyżej. Znaczne podniesienie udziałów poszczególnych składowych syntetycznego wskaźnika potencjału gospodarczego, w przypadku małych i bardzo małych miast było najczęściej spowodowane niewielką liczbą podmiotów lub mieszkańców, czyli licznika wskaźników diagnostycznych. Rola danego czynnika w gospodarce miast może zatem być pozorna i w każdym przypadku wymaga szczegółowej analizy. Uwaga powyższa nie dotyczy Rzgowa i Strykowa, dla których wartości wskaźników wielkości gospodarki odpowiadają sytuacji rzeczywistej.

W miastach średnich i dużych struktura wskaźnika syntetycznego była bardziej zrównoważona i zbliżona do wzorca. Jedynie w przypadku Ozorkowa, Zduńskiej Woli i Kutna nieco podwyższone były wskaźniki innowacyjności gospodarki. Odstępstwa od wzorca były jednak niezbyt duże i nie wpłynęły znacząco na zaburzenie całej struktury syntetycznego wskaźnika potencjału gospodarczego. Należy stwierdzić, że w zasadzie we wszystkich miastach o stosunkowo wysokich wartościach wskaźnika syntetycznego, jego struktura była zrównoważona i zbliżona do wzorcowej. Wyjątkiem był jedynie Rzgów i w niewielkim stopniu Kutno.

Rys. 87. Poziom potencjału gospodarczego w miastach województwa łódzkiego w 2014 r. wg wartości wskaźnika syntetycznego i wielkości miast

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Pod względem tendencji zmian potencjału gospodarczego miasta województwa były stosunkowo mało zróżnicowane. W zaledwie dwóch miastach, w Łodzi i Strykowie, tendencja ta była bardzo korzystna, a jej wskaźnik syntetyczny wynosił odpowiednio 70,66 pkt i 66,67 pkt. W czterech miastach, Wieruszowie, Błaszczach, Krośniewicach i Sulejowie syntetyczny wskaźnik tendencji był niekorzystny i wynosił odpowiednio od 26,97 pkt do 31,76 pkt. W pozostałych 36 miastach obserwowano raczej stabilizację potencjału gospodarczego, a wartości wskaźników wahały się od 33,46 pkt w Poddębicach do 59,73 pkt w Uniejowie.

Tendencje zmian potencjału gospodarczego nie były w zasadzie zależne od wielkości miast. Co prawda najbardziej korzystne tendencje obserwowano w Łodzi, ale następnymi, w kolejności wartości wskaźnika syntetycznego, było 5 miast małych i bardzo małych. Miasta z grupy małych i bardzo małych mają również najmniej korzystne wartości omawianego wskaźnika, przy wartości dla większości miast dużych i średnich oscylują wokół mediany (43,60 pkt).

Wśród 22 miast o wartościach wskaźnika syntetycznego poniżej mediany, znajduje się 13 miast bardzo małych i małych, a także Łask, Konstantynów Łódzki, Ozorków, Wieluń i Aleksandrów Łódzki spośród miast średnich oraz Pabianice, Zduńska Wola, Zgierz i Piotrków Trybunalski spośród miast dużych. Wartości wskaźnika syntetycznego powyżej mediany obserwuje się natomiast w 12 miastach bardzo małych i małych, a także w Łowiczu, Rawie Mazowieckiej i Opocznie spośród miast średnich oraz w Tomaszowie Mazowieckim, Sieradzu, Skierniewicach, Bełchatowie, Kutnie i Radomsku, spośród miast dużych oraz w Łodzi.

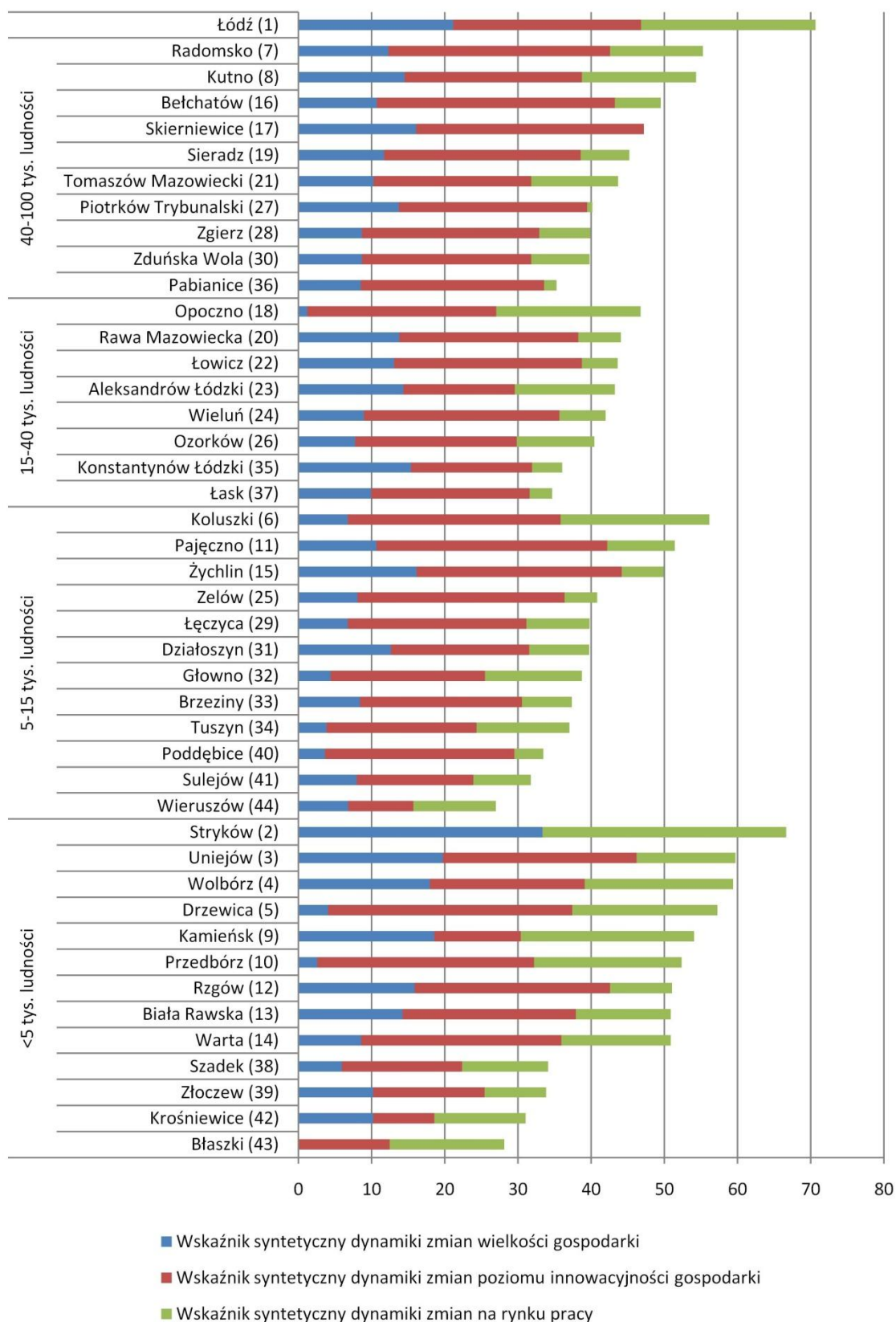
W strukturze syntetycznego wskaźnika tendencji zmian potencjału gospodarczego, dominujące znaczenie ma wskaźnik tendencji zmian innowacyjności gospodarki (średnio 51,65%), a wskaźnik tendencji zmian wielkości gospodarki (średnio 23,84%) i wskaźnik tendencji zmian na rynku pracy (średnio 24,50%) mają zbliżone, drugorzędne znaczenie. Wartości te świadczą, że gospodarka miast województwa najszybciej zmienia się pod względem strukturalnym, w kierunku wzrostu udziałów przemysłu wysokiej i średnio-wysokiej techniki oraz usług rynkowych wysokiej techniki i opartych na wiedzy. Za tymi zmianami nie nadąża przyrost podmiotów gospodarczych i zmiany na rynku pracy. Może być to skutkiem likwidacji wielu podmiotów tradycyjnych działów gospodarki, zwłaszcza w okresie kryzysu gospodarczego, której nie zrekomensował przyrost podmiotów w latach 2012-2014. Przemysł wysokiej i średnio-wysokiej techniki charakteryzują się ponadto mniejszą podażą miejsc pracy.

Wyraźnie odmienną od powyższego wzorca strukturą wskaźnika syntetycznego, charakteryzuje się 18 miast województwa. Liczba i skala tych różnic jest odwrotnie proporcjonalna do wielkości miast. W Strykowie, na przykład, najbardziej korzystne zmiany obserwowano w ilościowym aspekcie gospodarki i bardzo korzystne w aspekcie rynku pracy, a najbardziej niekorzystne w województwie w aspekcie gospodarki innowacyjnej. Stosunkowo korzystny wskaźnik zmian innowacyjności gospodarki miał natomiast największe udziały w dość korzystnych tendencjach zmian potencjału gospodarczego Poddębic i Pabianic.

Wyraźnie korzystniejsze, niż w większości miast, zmiany rynku pracy obserwowano w bardzo małych i małych miastach: Błaszczach, Krośniewicach, Kamieńsku i Wieruszowie, a ze średnich miast, w Opocznie. Większość tych miast charakteryzowała się stosunkowo niekorzystną tendencją zmian potencjału gospodarczego, ponieważ za rozwojem rynku pracy nie nadążał rozwój innowacyjności i liczby podmiotów gospodarczych. Podobne zjawisko obserwowano również w Przedborzu, Drzewicy, Tuszynie, Głownie i Koluszkach. W przypadku tych miast można założyć rozwój dużych podmiotów gospodarczych albo znaczne wyjazdy do pracy w innych ośrodkach. Wzrost wyjazdów do pracy objawiający się malejącą liczbą zatrudnionych odpowiada zapewne również za niekorzystną dynamikę

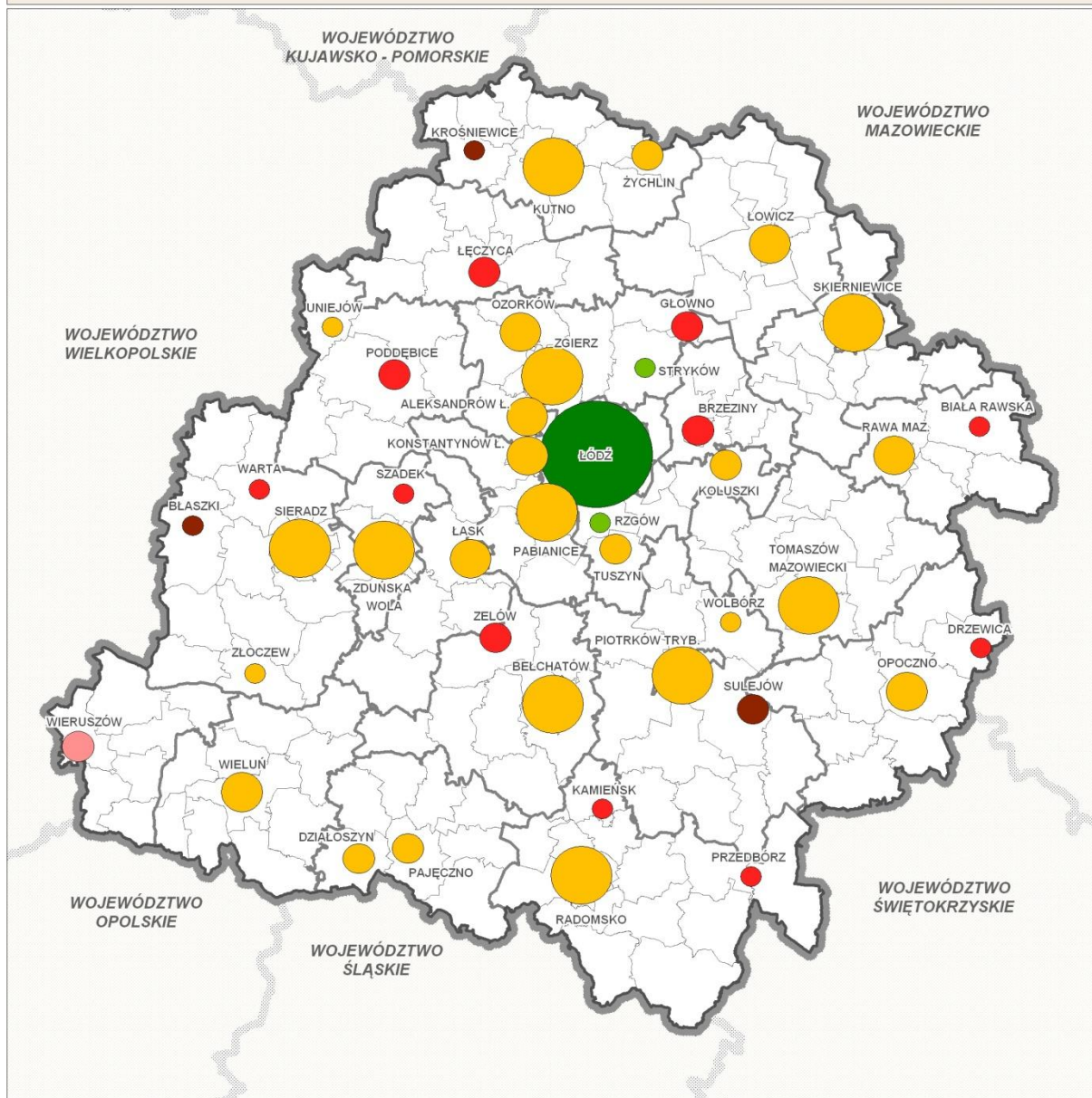
zmian w Bełchatowie, Skierniewicach, Pabianicach, Konstantynowie Łódzkim, Łasku, Żelowie i Żychlinie.

Rys. 88. Tendencje zmian potencjału gospodarczego w miastach województwa łódzkiego w latach 2004-2014, wg wartości wskaźnika syntetycznego i wielkości miast

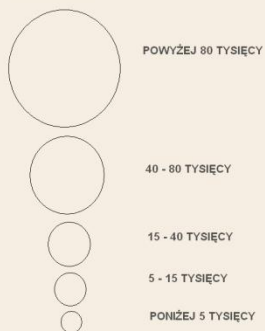

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL (GUS).

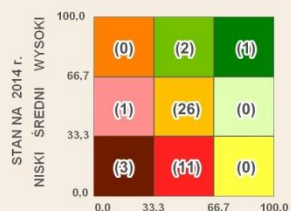
STAN I TENDENCJA ZMIAN POTENCJAŁU GOSPODARCZEGO

LICZBA LUDNOŚCI W 2014 ROKU

STAN I TENDENCJA ZMIAN POTENCJAŁU GOSPODARCZEGO (PKT.)

NIEKORZYSTNA STAGNUJĄCA KORZYSTNA

TENDENCJA ZMIAN W LATACH 2004-2014

W nawiasach zamieszczono liczbę miast należących do klasy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Typologia miast województwa łódzkiego wg stanu potencjału gospodarczego i tendencji jego zmian w latach 2004-2014 liczy 9 klas teoretycznych. Powyższe analizy wskazują, że trzy z tych klas są puste, a wśród miast województwa można wyróżnić 6 klas empirycznych.

Klasę A – o bardzo wysokim poziomie rozwoju gospodarki, charakteryzująca się wysokim stanem potencjału gospodarczego i korzystną tendencją jego zmian, do której należy tylko Łódź

Klasę B – o wysokim poziomie rozwoju gospodarczego, charakteryzująca się wysokim, ale stagnującym poziomem potencjału gospodarczego, do której należą dwa bardzo małe miasta – Stryków i Rzgów.

Klasę E – o średnim poziomie rozwoju gospodarczego, charakteryzująca się średnim i stagnującym poziomem potencjału gospodarczego, do której należy największa grupa, 26 miast różnej wielkości – Kutno, Łask, Żłoczew, Ozorków, Koluszki, Działoszyn, Żychlin, Opoczno, Tomaszów Mazowiecki, Uniejów, Zduńska Wola, Konstantynów Łódzki, Sieradz, Aleksandrów Łódzki, Zgierz, Łowicz, Radomsko, Pabianice, Pajęczno, Tuszyn, Bełchatów, Rawa Mazowiecka, Wolbórz, Piotrków Trybunalski, Wieluń i Skierniewice.

Klasę G – o niskim poziomie rozwoju gospodarczego, charakteryzujący się średnim stanem potencjału i niekorzystną tendencją jego zmian, do której należy tylko Wieruszów.

Klasę H – o niskim poziomie rozwoju gospodarczego, charakteryzującą się niskim i stagnującym stanem potencjału gospodarki, do której należy 11 bardzo małych i małych miast – Żelów, Przedbórz, Warta, Szadek, Drzewica, Biała Rawska, Kamieńsk, Poddębice, Głowno, Brzeziny i Łęczyca.

Klasę I – o bardzo niskim poziomie rozwoju gospodarczego, charakteryzującą się niskim stanem potencjału gospodarczego i niekorzystną tendencją jego zmian, do której należą 3 bardzo małe i małe miasta – Sulejów, Błaszki i Krośnice.

Do klas teoretycznych: C, o wysokim poziomie potencjału gospodarczego, ze względu na średni stan tego potencjału i wysoką dynamikę jego zmian, D o średnim poziomie potencjału gospodarczego ze względu na wysoki stan tego potencjału i niską dynamikę jego zmian oraz F, o średnim poziomie potencjału gospodarczego, ze względu na niski stan tego potencjału i wysoką dynamikę jego zmian, nie należy żadne miasto województwa.

W strukturze przestrzennej systemu osadniczego można zauważyć większy poziom rozwoju gospodarczego w miastach aglomeracji łódzkiej, z wyjątkiem Głowna i Brzeziny, a niski w miastach wschodniego i środkowo-zachodniego pogranicza. Miasta położone na północny-wschód, północ, południe i południowy zachód od Łodzi mają pośredni poziom potencjału gospodarczego.

8. Zależności między potencjałem gospodarczym miast, a poziomem ich czynników rozwoju gospodarczego

Analiza czynników rozwoju gospodarczego oraz potencjału gospodarczego wskazuje, że zjawiska te wykazują średni stopień zależności. W wielu przypadkach poziom potencjału gospodarczego jest znacznie wyższy niż wskazywałyby na to czynniki rozwoju gospodarczego, czyli czynniki lokalizacji działalności gospodarczej. Z tego powodu sporządzono typologię miast wg stanu czynników rozwoju i potencjału gospodarczego. Typologia ta może zawierać 9 klas teoretycznych, z których miasta województwa reprezentują 6 klas. Nie są reprezentowane: klasa B – o wysokim poziomie gospodarczym, charakteryzująca się wysokim potencjałem i średnim stanem czynników rozwoju gospodarki; klasa C – o wysokim poziomie gospodarczym, charakteryzująca się średnim potencjałem i wysokim stanem czynników rozwoju gospodarczego i klasa F – o niskim poziomie gospodarczym, charakteryzująca się niskim potencjałem i wysokim stanem czynników rozwoju gospodarczego.

Wśród miast województwa można natomiast wyróżnić następujące klasy:

Klasa A – o bardzo wysokim poziomie gospodarczym, charakteryzująca się wysokim stanem potencjału i czynników rozwoju gospodarczego. Do klasy tej należy tylko Łódź, która posiada najkorzystniejszą sytuację na rynku pracy i bardzo wysoki poziom przedsiębiorczości i innowacyjności gospodarki, a także najwyższy poziom wyposażenia inwestycyjnego i bardzo wysoki poziom rozwoju społecznego.

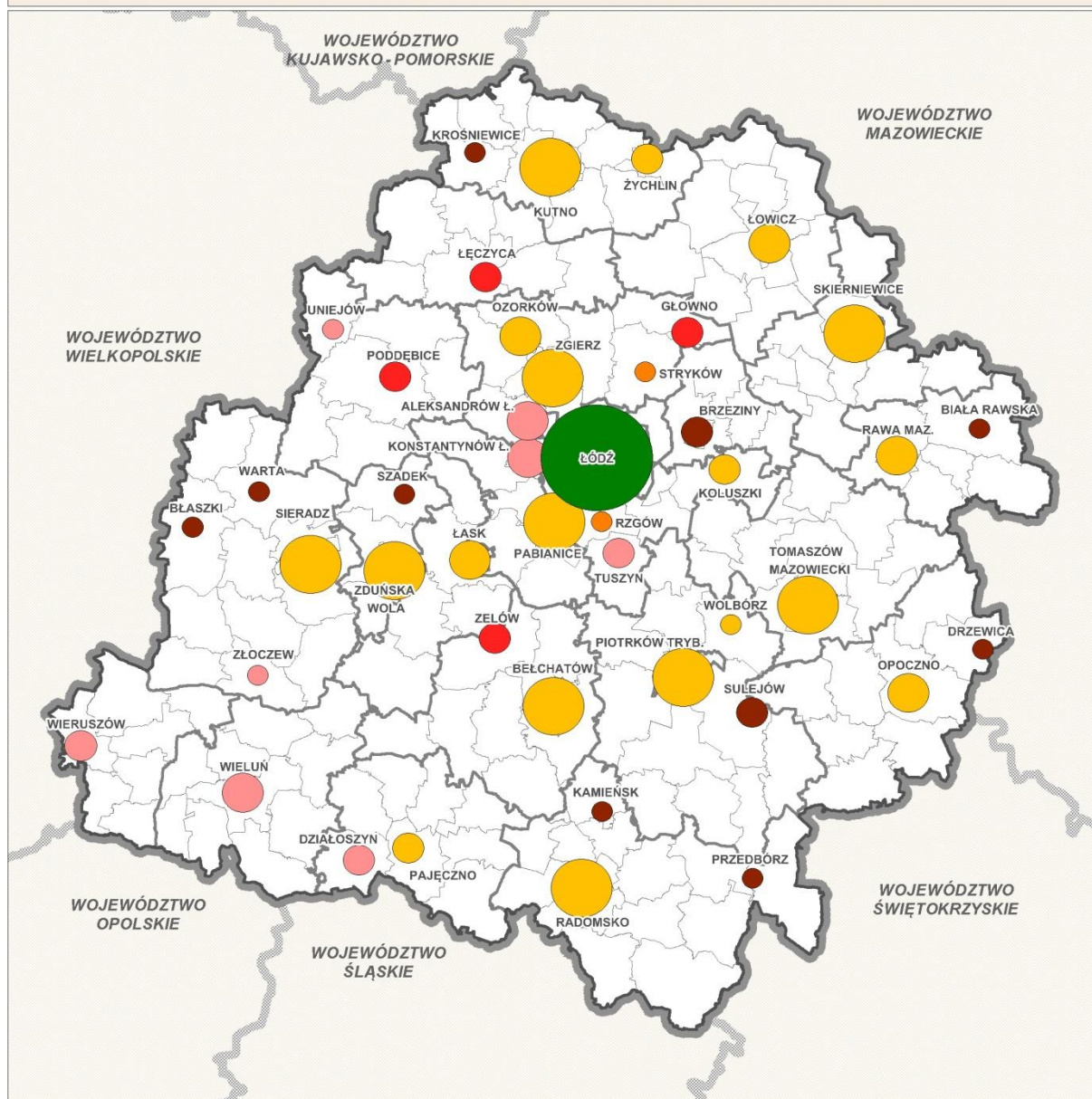
Klasa D – o średnim poziomie gospodarczym, charakteryzująca się wysokim stanem potencjału i niskim stanem czynników rozwoju gospodarczego. Klasę tę reprezentują tylko dwa małe miasta aglomeracji łódzkiej – Stryków i Rzgów, w których obserwuje się odpowiednio bardzo wysoki i wysoki poziom rozwoju przedsiębiorstw i rynku pracy, przy niskim i średnim poziomie innowacyjności gospodarki. Pod względem czynników lokalizacji gospodarki obydwie miasta charakteryzują się niskim poziomem rozwoju społecznego i średnim poziomem wyposażenia inwestycyjnego.

Klasa E – o średnim poziomie gospodarczym, charakteryzująca się średnim stanem potencjału i czynników rozwoju gospodarczego. Do klasy tej należy najwięcej, ponieważ 19 miast, w tym wszystkie miasta duże, natomiast spośród miast średnich Ozorków, Opoczno, Łask, Łowicz i Rawa Mazowiecka oraz małe i bardzo małe miasta: Koluszki, Pajęczno, Wolbórz i Żychlin. Miasta te charakteryzują się na ogół średnim poziomem rynku pracy i ilościowego rozwoju gospodarki, natomiast stosunkowo wysokim poziomem jej innowacyjności. Tą ostatnią cechą obserwuje się głównie w Bełchatowie, Kutnie, Ozorkowie, Piotrkowie Trybunalskim i Skierniewicach. W zakresie czynników rozwoju gospodarczego, w miastach omawianej klasy obserwowano wysoki i średni poziom rozwoju społecznego oraz niski poziom wyposażenia inwestycyjnego.

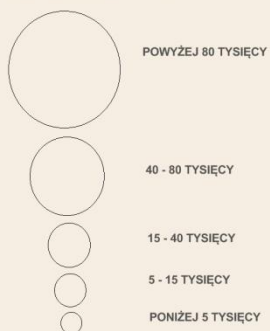
Klasa G – o niskim poziomie gospodarczym, charakteryzująca się średnim stanem potencjału i niskim stanem czynników rozwoju gospodarczego. Do klasy tej należy 8 miast, w tym miasta średnie: Aleksandrów Łódzki, Konstantynów Łódzki i Wieluń oraz miasta małe i bardzo małe: Tuszyn, Działoszyn, Uniejów, Złoczew i Wieruszów. W miastach tych obserwuje się średni poziom wszystkich elementów potencjału gospodarczego oraz niski i bardzo niski poziom wyposażenia inwestycyjnego, a także średni i niski, z wyjątkiem Wielunia, poziom rozwoju społecznego.

Klasa H – o niskim poziomie gospodarczym, charakteryzująca się niskim stanem potencjału i średnim stanem czynników rozwoju gospodarczego. W klasie tej znajdują się 4 miasta, średnie - Łęczyca i Główno oraz małe – Żelów i Poddębice, w których obserwuje się niski i bardzo niski poziom rozwoju ilościowych aspektów gospodarki i rynku pracy oraz średni i niski poziom gospodarki innowacyjnej, przy bardzo niskim poziomie wyposażenia inwestycyjnego, z wyjątkiem Łęczycy i średnim poziomie rozwoju społecznego.

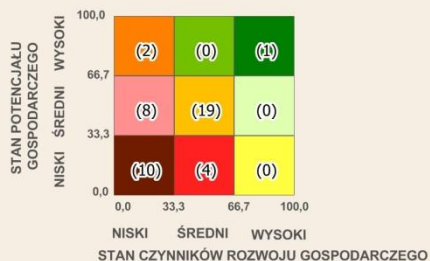
STAN I CZYNNIKI ROZWOJU POTENCJAŁU GOSPODARCZEGO

LICZBA LUDNOŚCI W 2014 ROKU

POZIOM ROZWOJU GOSPODARCZEGO W 2014 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Klasa I – o bardzo niskim poziomie gospodarczym, charakteryzująca się niskim poziomem stanu potencjału i czynników rozwoju gospodarczego. Klasa ta obejmuje 10 miast małych i bardzo małych: Brzeziny, Drzewicę, Sulejów, Kamieńsk, Przedbórz, Błaszki, Wartę, Szadek, Krośniewice i Białą Rawską. Miasta tej klasy charakteryzują się ponadto bardzo niskim poziomem rozwoju ilościowego gospodarki i jej innowacyjności oraz średnim i niskim poziomem rynku pracy, przy bardzo niskim poziomie wyposażenia inwestycyjnego i niskim oraz średnim poziomie rozwoju społecznego.

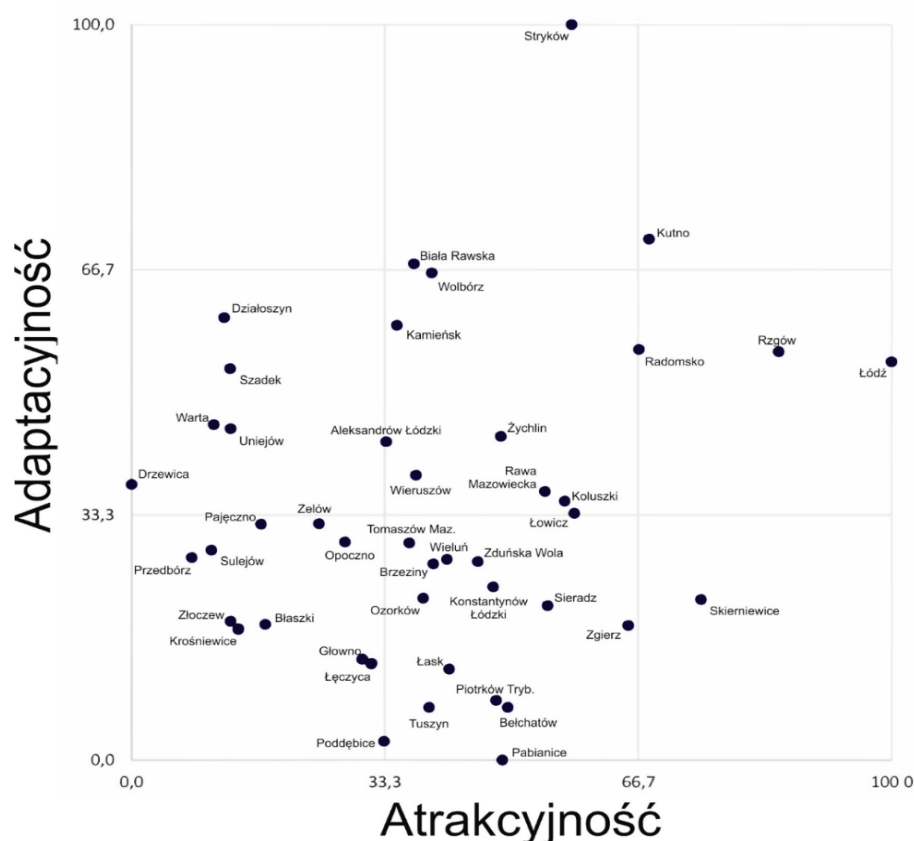
W przestrzennej strukturze systemu miast województwa, można zaobserwować dominującą pozycję Łodzi pod względem poziomu rozwoju gospodarczego. Nieco słabszy poziom rozwoju gospodarki charakteryzuje miasta północnej i północno-wschodniej części województwa oraz w miastach położonych na południe od aglomeracji łódzkiej. Najlepszy poziom rozwoju gospodarczego wykazują miasta południowo-wschodniego i południowo-zachodniego pogranicza województwa. Miasta aglomeracji łódzkiej są natomiast bardzo zróżnicowane pod względem gospodarczym, ale większość z nich wykazuje niski poziom rozwoju gospodarczego.

Na potrzeby niniejszego opracowania zostało zlecone *opracowanie ekspertyzy „Problemy rozwojowe miast województwa łódzkiego”*, którą w grudniu 2014 r. wykonała firma AGERON Polska. Głównym jej celem było rozpoznanie poziomu konkurencyjności gospodarczej miast województwa łódzkiego, rozumianej jako suma atrakcyjności inwestycyjnej miast i poziomu adaptacyjności ich gospodarek.

Pod względem syntetycznego wskaźnika atrakcyjności inwestycyjnej, zawierającego się w przedziale od 0 do 100, do miast o najwyższej wartości wskaźnika należały: Łódź, Rzgów, Skierniewice, Kutno i Radomsko, a do miast o najniższej atrakcyjności: Warta, Sulejów, Przedbórz i Drzewica. Wyniki te w dużym stopniu potwierdzają wnioski z niniejszego opracowania, wynikające z analizy poziomu czynników rozwoju gospodarczego, a także potencjału gospodarczego.

Według syntetycznego wskaźnika adaptacyjności gospodarek miast (wartości od 0 do 100), miastami o najwyższym poziomie adaptacyjności były: Stryków, Kutno i Biała Rawska, zaś najniższym poziomie adaptacyjności: Piotrków Trybunalski, Tuszyn, Bełchatów, Poddębice i Pabianice. W tym zakresie wyniki ekspertyzy tylko częściowo potwierdzają ustalenia niniejszego opracowania w zakresie potencjału gospodarczego i jego dynamiki, co wynika z innego kierunku przeprowadzanych analiz.

Rys. 91. Typologia miast województwa łódzkiego wg poziomu ich konkurencyjności w latach 2009-2015

Źródło: AGERON Polska: Ekspertyza nt. Konkurencyjność gospodarcza miast województwa łódzkiego; Warszawa 2014

Ponieważ konkurencyjność gospodarki miast określono jako sumę ich atrakcyjności inwestycyjnej i adaptacyjności, syntetyczny wskaźnik konkurencyjności gospodarczej przyjmuje wartości od 0 do 200. Najwyższą wartość tego wskaźnika charakteryzowały się Stryków (157,9) i Łódź (154,2), a kolejnymi miastami były Rzgów (140,7), Kutno (138,9) Radomsko (122,6) i Biała Rawska (104,6). Najniższy poziom konkurencyjności obserwowano natomiast w Złoczewie, Krośniewicach, Przedbórze, Poddębicach i Błaszkiach.

Miasta o najwyższej konkurencyjności skoncentrowane były głównie w centralnej, północnej i północno-wschodniej części województwa, a miasta o najniższym poziomie konkurencyjności zlokalizowane są głównie na peryferiach województwa, ze szczególnym uwzględnieniem części zachodniej i południowo-wschodniej.

Zestawiając adaptacyjność i atrakcyjność inwestycyjną miast sporządzono typologię ich konkurencyjności.

- 1) Do kategorii miast o bardzo wysokiej konkurencyjności zaliczono jedynie Kutno ze względu na wysoką wartość obu elementów składowych wskaźnika – adaptacyjności i atrakcyjności.
- 2) Stryków oraz Łódź mimo najwyższych wartości wskaźnika konkurencyjności przyporządkowane zostały do kategorii miast o wysokiej konkurencyjności, z przewagą kolejno adaptacyjności i atrakcyjności inwestycyjnej. Do grupy miast o wysokiej konkurencyjności zaliczono również Rzgów, Radomsko i Biała Rawska.
- 3) Najwięcej miast województwa łódzkiego (13 miast) zaliczonych zostało do grupy miast o niskiej konkurencyjności z przewagą atrakcyjności inwestycyjnej.
- 4) Do grupy, której konkurencyjność oceniono jako bardzo niską należy 11 miast województwa łódzkiego.

9. Wnioski

1) W zakresie demografii

- Zaledwie w 7 miastach województwa łódzkiego obserwuje się przyrost rzeczywisty ludności.
- W pozostałych 37 miastach zachodzą procesy depopulacji i starzenia się społeczeństwa. W strukturze wiekowej zmniejszają się udziały grup mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a zwiększają udziały grupy w wieku poprodukcyjnym. Wzrastają również wskaźniki obciążenia demograficznego.
- Procesów tych nie zahamowała zwiększona liczba urodzeń, będąca efektem tzw. „echa demograficznego”. Niewielki, pozytywny wpływ „echa demograficznego” na strukturę wieku mieszkańców zaobserwowano jedynie w Łodzi, Strykowie i Wolborzu, ale proces ten miał charakter przejściowy.
- Na zmiany demograficzne miast, coraz większy bezpośredni i pośredni wpływ mają procesy migracji. W 31 miastach, z czego w 25 o ujemnym i w 6 o dodatnim przyroście rzeczywistym, za sytuację demograficzną odpowiedzialne są głównie procesy migracyjne. Emigracja, obejmując głównie osoby w wieku rozrodczym przyczynia się również do spadku wskaźnika urodzeń i procesu starzenia się społeczeństwa.
- Ze względu na dodatnią dynamikę salda migracji i przyrostu naturalnego, najkorzystniejsze perspektywy na poprawę sytuacji demograficznej mają Biała Rawska, Błaszki, Brzeziny, Drzewica, Kutno, Uniejów i Szadek. Odwrócenie negatywnych tendencji demograficznych może również nastąpić w Łasku, Łęczycy, Pabianicach, Pajęcznie, Piotrkowie Trybunalskim, Radomsku, Rawie Mazowieckiej, Sieradzu i Wieruszowie, ze względu na dodatnią dynamikę salda migracji.
- Dynamika procesów demograficznych wskazuje na pogłębianie się procesów depopulacji w Działoszynie, Głównie, Koluszkach, Łowiczu, Opocznie, Poddębicach, Przedborzu, Tomaszowie Mazowieckim, Warcie, Wieluniu, Zduńskiej Woli, Żelowie i Zgierzu.

2) W zakresie jakości życia

- Do grupy miast o niskim poziomie jakości życia w 2014 r. zaliczono 22 ośrodki. Największy udział w tej grupie posiadały miasta o najniższym poziomie zaludnienia.
- Miasta o niskim poziomie warunków mieszkaniowych charakteryzowały się również niskim udziałem poziomu atrakcyjności inwestycyjnej w zakresie budownictwa mieszkaniowego, określonej na podstawie liczby mieszkań oddanych do użytku na 1000.
- Istniała odwrotna zależność pomiędzy wielkością wyposażenia w infrastrukturę społeczną a warunkami mieszkaniowymi. Prawidłowość ta była szczególnie widoczna w przypadku miast należących do grupy ośrodków o niskim poziomie jakości życia.
- Rozkład miast województwa łódzkiego według wartości syntetycznej miary dynamiki tendencji jakości życia, wskazuje na występowanie odwrotnej zależności w relacji do wielkości miast. Oznacza to, że mniejsze miasta charakteryzowały się relatywnie korzystniejszymi tendencjami zmian jakości życia, niż miasta większe. Zależność ta świadczy o pozytywnych procesach związanych ze zdolnością mniejszych miast do nadrobienia różnic w poziomie jakości życia. Rozkład miast według wartości syntetycznej miary dynamiki oraz stanu jakości życia w 2014 r. wskazuje na występowanie procesu akumulacji czynników decydujących o jakości życia. Oznacza to, że miasta charakteryzujące się wysokim poziomem jakości życia, w analizowanym okresie wykazywały również korzystnymi tendencjami jej zmian.

3) W zakresie ładu przestrzennego

- Zróznicowanie miast pod względem wartości wskaźnika, stanowi o dużych dysproporcjach w poziomie ładu przestrzennego. Czynnikiem dominującym w ocenie ładu przestrzennego w Łodzi, we wszystkich miastach dużych liczących od 40 do 80 tys. mieszkańców oraz trzech miastach średnich (15-40 tys. mieszkańców) tj. Konstantynowie Łódzkim, Rawie Mazowieckiej oraz Łowiczu, była powierzchnia miasta objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
- Dominacja udziału powierzchni zrewitalizowanej w powierzchni miasta charakteryzowała przede wszystkim miasta małe (poza Łaskiem, Aleksandrowem Łódzkim, Wieluniem oraz Opoczmem – miast średnich), liczące od 5 do 15 tys. oraz bardzo małe. Wskazana zależność stanowi o wpływie wielkości miast na możliwość objęcia przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi względnie większej powierzchni miasta.

4) W zakresie korelacji jakości życia i ładu przestrzennego.

- Na podstawie przeprowadzonych analiz, wykazano brak miast charakteryzujących się wysokim stanem ładu przestrzennego. Średnim poziomem ładu przestrzennego i wysokim poziomem jakości życia charakteryzowała się Łęczyca, natomiast wysoka jakość życia przy niskim poziomie ładu przestrzennego cechowała Uniejów.
- Średni poziomi jakości życia i ładu przestrzennego obserwowano trzech miastach: Głownie, Brzezinach oraz Rawie Mazowieckiej.
- Najliczniejsza grupa miast (25) charakteryzowała się średnim poziomem jakości życia oraz niskim poziomem ładu przestrzennego.
- Do grupy miast o średnim poziomie ładu przestrzennego oraz niskiej jakości życia należały Pabianice oraz Łask. Niekorzystna sytuacja pod względem poziomu jakości życia oraz ładu przestrzennego dotyczyła 12 miast.

5) W zakresie czynników rozwoju gospodarczego.

- Poziom rozwoju społecznego jest słabo zależny od wielkości miast.
- Większość miast województwa charakteryzowała się średnim poziomem rozwoju społecznego, a najwyższym poziomem Łódź i 8 innych miast różnej wielkości.
- W strukturze poziomu rozwoju społeczeństwa dominuje poziom rozwoju kapitału ludzkiego. Wyjątkiem jest Łódź, Łask, Sieradz, Wieluń, Radomsko, Łowicz, Rawa Mazowiecka i Piotrków Trybunalski, w których kapitał społeczny osiąga około 50% udziału w strukturze wskaźnika syntetycznego poziomu rozwoju społecznego. W Rzgowie, Strykowie i Uniejowie, niewielki poziom rozwoju społecznego są prawie w całości wynikiem rozwoju kapitału społecznego.
- Poziom rozwoju społecznego jest większy w miastach położonych na zachód i południowo-wschód od Łodzi, a znacznie mniejszy w północnej, południowo-zachodniej i południowo-wschodniej części województwa.
- Większość miast województwa charakteryzuje się średnim poziomem wyposażenia inwestycyjnego i jest ono niezależne od wielkości miasta.
- Największe znaczenie dla poziomu wyposażenia inwestycyjnego miała dostępność terenów inwestycyjnych, a mniejsza dostępność do tych terenów była częściowo niwelowana czasem dojazdu do terminali multimodalnych.
- Instytucje wspomagające przedsiębiorstwa zlokalizowane były głównie w Łodzi i dużych miastach województwa.
- W rozkładzie wartości omawianego wskaźnika syntetycznego można zaobserwować wyraźną, wprost proporcjonalną zależność z wielkością miast.

- Największy poziom rozwoju tych czynników obserwowano głównie w miastach dużych i średnich, a najmniejszy w miastach małych i bardzo małych.
- 20 miast województwa miało niski, a 23 średni poziom czynników rozwoju gospodarczego.
- Stosunkowo niski poziom rozwoju czynników rozwoju gospodarczego obserwowano w miastach aglomeracji łódzkiej, a najniższy w miastach południowo-wschodniej i zachodniej części województwa. Najwyższym poziomem rozwoju omawianych czynników charakteryzowały się miasta w północnej i północno-wschodniej części województwa.
- Wartość syntetycznego wskaźnika stanu czynników rozwoju gospodarczego w większym stopniu była determinowana poziomem rozwoju społecznego niż wyposażenia inwestycyjnego. Z tego powodu niski poziom rozwoju omawianych czynników obserwowano w Rzgowie i Strykowie, pomimo wysokiego poziomu wyposażenia inwestycyjnego.

6) W zakresie potencjału gospodarczego.

- Większość miast województwa charakteryzuje się niskim poziomem wielkości gospodarki.
- Wielkość gospodarki jest w pewnym stopniu zależna od wielkości miast. Najmniejsze wartości wskaźnika syntetycznego obserwuje się głównie w miastach małych i bardzo małych, a największe głównie w miastach dużych i średnich.
- Największym rozwojem gospodarczym w odniesieniu do liczby mieszkańców charakteryzowały się dwa bardzo małe miasta: Stryków, ze względu na wysoką dochodowość zlokalizowanych w nim nielicznych podmiotów gospodarczych i duże dochody gminy oraz Rzgów, również ze względu na duże dochody gminy, a także dużą liczbę podmiotów gospodarczych, ale o niskiej dochodowości, reprezentujące tradycyjne działy gospodarki.
- Średnią, ale stosunkowo dużą wielkość gospodarki obserwowano się ponadto w Łodzi, Aleksandrowie Łódzkim, Piotrkowie Trybunalskim, Kutnie i Wieruszowie.
- Podmioty gospodarcze w większości miast województwa charakteryzują się niskim poziomem dochodowości, co sugeruje niski poziom ich konkurencyjności i innowacyjności.
- Duże znaczenie dochodów własnych gmin w kształtowaniu wielkości ich gospodarki, przy ograniczonym znaczeniu liczby podmiotów gospodarczych, również wskazuje na niską dochodowość tych podmiotów i duże znaczenie wyjazdów do pracy.
- W strukturze przestrzennej systemu osadniczego, najmniejszą wielkością gospodarki charakteryzowały się miasta zachodniej i południowo-wschodniej części województwa, średnią ośrodki położone w części północnej, północno-wschodniej i południowej, a największą w miastach aglomeracji łódzkiej.
- Pod względem poziomu innowacyjności, żadne miasto nie charakteryzuje się wysokimi wartościami wskaźnika syntetycznego. W większości miast poziom innowacyjności jest średni, a w 16 miastach niski.
- Poziom innowacyjności gospodarki miast zależy od ich wielkości. Najwyższe wartości wskaźników zaobserwowano w Kutnie, Łodzi i pozostałych dużych miastach.
- Najniższe wartości syntetycznego wskaźnika poziomu innowacyjności, w tym wartości określane jako niskie charakteryzują małe i bardzo małe miasta. Wyjątkami są Rzgów, Pajęczno, Krośnice, Drzewica i Tuszyń, w których wartość wskaźnika była wyższa niż 40,00 pkt, głównie dzięki znacznym udziałom spółek zagranicznych w strukturze własnościowej podmiotów gospodarczych. Jedynie w Drzewicy istotną rolę odgrywał przemysł wysokiej i średnio-wysokiej techniki.

- W strukturze gospodarczej miast, innowacyjny sektor wysokich technologii i gospodarki opartej na wiedzy odgrywa coraz większą rolę, ale dominujące znaczenie mają nadal sektory tradycyjne. Wnioski wynikające z analizy struktury wskaźnika innowacyjności gospodarki potwierdzają zatem wnioski wynikające z analizy struktury wskaźnika wielkości gospodarki.
- Stosunkowo znaczny udział rynkowych usług wysokiej techniki i opartych na wiedzy pozwala sądzić o wzrastającej konkurencyjności, adaptacyjności i atrakcyjności inwestycyjnej miast województwa.
- Niski udział spółek zagranicznych wskazuje jednak, że obecnie atrakcyjność dla inwestorów zagranicznych nie jest zbyt duża.
- Niska innowacyjność przemysłu i usług w miastach o znaczącym udziale spółek z udziałem kapitału zagranicznego wskazuje, że rola inwestycji zagranicznych w procesach dyfuzji innowacji jest ograniczona.
- Stosunkowo niskie wartości z podatku CIT przy stosunkowo dużej liczbie podmiotów gospodarczych oraz średnim poziomie innowacyjności w większości miast województwa wskazują na tzw. „pułapkę średniego wzrostu” w jakiej znalazła się gospodarka tych miast. W gospodarce tej znaczącą rolę odgrywa mało dochodowa produkcja i tradycyjne usługi, głównie handel, które nie pozwalają na uzyskanie środków finansujących wdrażanie własnych innowacji.
- Pod względem poziomu innowacyjności, brak jest wyraźnych prawidłowości w przestrzennej strukturze systemu miast województwa. Nieco większą innowacyjność wykazują miasta aglomeracji łódzkiej, ale nie jest to zależność powszechna.

7) W zakresie korelacji czynników rozwoju i poziomu potencjału gospodarczego.

- Prawie połowa miast województwa, w tym wszystkie miasta duże i większość średnich charakteryzowała się średnim poziomem rozwoju potencjału i stanem czynników rozwoju gospodarki.
- Pozostałe miasta o średnim poziomie potencjału gospodarczego oraz Stryków i Rzgów, charakteryzujące się wysokim poziomem tego potencjału, miały niski poziom czynników rozwoju gospodarczego.
- Niski poziom czynników rozwoju gospodarczego w tych miastach był na ogół skutkiem niskiego poziomu zarówno rozwoju społecznego, jak i wyposażenia inwestycyjnego.
- Niski poziom czynników rozwoju gospodarczego, a zwłaszcza kapitału ludzkiego i społecznego wskazuje na słabe podstawy rozwoju gospodarki innowacyjnej i opartej na wiedzy, jak również sieciowych struktur gospodarczych, w tym klastrów.
- Niski poziom gospodarki innowacyjnej potwierdza średni i niski udział przemysłowych podmiotów wysokich technologii oraz usług opartych na wiedzy.
- Niski poziom czynników rozwoju gospodarczego, w tym poziomu rozwoju społecznego w miastach aglomeracji łódzkiej wskazuje z jednej strony na przewagę w strukturze gospodarczej tradycyjnych, mało wiedzochłonnych działów gospodarki, a z drugiej strony na korzystanie z zasobów Łodzi, w zakresie kapitału ludzkiego i instytucji badawczo-rozwojowych.

8) Sytuacja ośrodka regionalnego i ośrodków subregionalnych wg SRWŁ 2020.

- Łódź – ośrodek regionalny

Tab. 4. Korelacja stanu składników rozwoju społeczno - gospodarczego w miastach województwa łódzkiego, w 2014 roku

WIELKOŚĆ MIASTA (OSOBY)	MIASTO	DEMOGRAFIA	JAKOŚĆ ŻYCIA	ŁAD PRZESTRZENNY	GOSPODARKA
>100 tys.	Łódź				
100 - 40 tys.	Piotrków Trybunalski				
	Pabianice				
	Tomaszów Mazowiecki				
	Bełchatów				
	Zgierz				
	Skierniewice				
	Radomsko				
	Kutno				
	Zduńska Wola				
	Sieradz				
40 - 15 tys.	Łowicz				
	Wieluń				
	Opoczno				
	Aleksandrów Łódzki				
	Ozorków				
	Łask				
	Konstantynów Łódzki				
	Rawa Mazowiecka				
15 - 5 tys.	Głowno				
	Łęczyca				
	Koluszki				
	Brzeziny				
	Wieruszów				
	Żychlin				
	Zelów				
	Poddębice				
	Tuszyn				
	Pajęczno				
	Sulejów				
	Działoszyn				
< 5 tys.	Krośniewice				
	Drzewica				
	Przedbórz				
	Stryków				
	Rzgów				
	Złoczew				
	Warta				
	Biała Rawska				
	Uniejów				
	Kamieńsk				
	Wolbórz				
	Błaszki				
	Szadek				

DEMOGRAFIA
Wartość rzeczywistego przyrostu skumulowanego
w latach 2004 – 2014 r.

 UJEMNA
 DODATNIA

JAKOŚĆ ŻYCIA, ŁAD PRZESTRZENNY, GOSPODARKA
Stan na 2014 r.

 NISKI
 ŚREDNI
 WYSOKI

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

10. Wykaz rysunków

Rys. 1. Hierarchia administracyjna ośrodków miejskich w 2014 r.	5
Rys. 2. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w 2014 roku (%)	10
Rys. 3. Dynamika udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2004-2014 (%)	10
Rys. 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego w 2014 r. (%)	11
Rys. 5. Dynamika obciążenia demograficznego	11
Rys. 6. Współczynnik feminizacji w 2014 r. (%)	12
Rys. 7. Dynamika zmian współczynnika feminizacji w latach 2004-2014 (%)	12
Rys. 8. Liczba urodzeń żywych na 1000 średniej liczby mieszkańców w 2014 roku (promil).....	13
Rys. 9. Dynamika urodzeń żywych na 1000 średniej liczby mieszkańców w latach 2004-2014 (promil)	13
Rys. 10. Liczba zgonów na 1000 średniej liczby mieszkańców w 2014 roku (promil)	14
Rys. 11. Dynamika zgonów na 1000 średniej liczby mieszkańców w latach 2004-2014 (promil)	14
Rys. 12. Typologia miast według skumulowanego poziomu oraz dynamiki zmian przyrostu naturalnego w latach 2004- 2014 r.	15
Rys. 13. Liczba wymeldowań na pobyt stały na 1000 mieszkańców w 2014 r. (promil)	17
Rys. 14. Dynamika liczby wymeldowań na pobyt stały na 1000 mieszkańców w latach 2004-2014 (promil)	17
Rys. 15. Liczba zameldowań na pobyt stały na 1000 mieszkańców w 2014 r. (promil)	17
Rys. 16. Dynamika liczby zameldowań na pobyt stały na 1000 mieszkańców w latach 2004-2014 (promil)	17
Rys. 17. Typologia miast według skumulowanego poziomu oraz dynamiki zmian salda migracji w latach 2004- 2014 r.	18
Rys. 18. Typologia miast według kierunków i czynników zmian przyrostu rzeczywistego ludności w latach 2004-2014 r., (metodą Webb'a)	20
Rys. 19. Liczba przychodni na 1000 mieszkańców w 2014 r. (jedn./1000 os.)	23
Rys. 20. Dynamika zmian liczby przychodni na 1000 mieszkańców w latach 2004-2014 (jedn./1000 os.)	23
Rys. 21. Liczba miejsc w domach pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w 2014 r. (jedn./1000 os.)	23
Rys. 22. Dynamika zmian liczby miejsc w domach pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w latach 2004-2014 (jedn./1000 os.)	23
Rys. 23. Liczba miejsc w przedszkolach na 1000 osób w wieku 3-6 lat w 2014 r. (miejsce/100 os.) ...	23
Rys. 24. Dynamika zmian liczby miejsc w przedszkolach na 1000 osób w wieku 3-6 lat w latach 2004- 2014 r. (miejsce/100 os.)	23
Rys. 25. Liczba szkół artystycznych na 1000 osób w wieku 13-19 lat w 2014 r. (jedn./1000 osób).....	24
Rys. 26. Dynamika zmian liczby szkół artystycznych na 1000 osób w wieku 13-19 lat w latach 2004- 2014 r. (jedn./1000 osób)	24
Rys. 27. Liczba szkół policealnych dla młodzieży i dorosłych oraz liceów dla dorosłych na 1000 osób w wieku produkcyjnym w 2014 r. (jedn./1000 osób).....	24
Rys. 28. Dynamika zmian liczby szkół policealnych dla młodzieży i dorosłych oraz liceów dla dorosłych na 1000 osób w wieku produkcyjnym w latach 2004-2014 r. (jedn./1000 osób)	24
Rys. 29. Liczba miejsc na widowni w kinach na 1000 mieszkańców w 2014 r. (miejsce/1000 os.).....	24
Rys. 30. Dynamika zmian liczby miejsc na widowni w kinach na 1000 mieszkańców w latach 2004- 2014 r. (miejsce/1000 os.)	24

Rys. 31. Liczba osób zwiedzających muzea na 1000 osób w 2014 r. (osoby).....	25
Rys. 32. Dynamika zmian liczby osób zwiedzających muzea na 1000 osób w latach 2004-2014 r. (osoby).....	25
Rys. 33. Wartość i struktura wskaźnika syntetycznego dostępności do infrastruktury społecznej w 2014 r.	27
Rys. 34. Powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 mieszkańca w 2014 r. (m kw./os.)	28
Rys. 35. Dynamika zmian powierzchni użytkowej mieszkań na 1 mieszkańca w latach 2004-2014 r. (m kw./os.)	28
Rys. 36. Udział liczby mieszkań wyposażonych w łazienkę w liczbie mieszkań ogółem w 2014 r. (%) ..	28
Rys. 37. Dynamika zmian udziału liczby mieszkań wyposażonych w łazienkę w liczbie mieszkań ogółem w latach 2004-2014 r. (%).....	28
Rys. 38. Liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców w 2014 r. (miesz./1000 os.) ..	29
Rys. 39. Dynamika zmian liczby mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców w latach 2004-2014 r. (miesz./1000 os.)	29
Źródło: opracowanie własne BDL (GUS) Rys. 40. Wartość i struktura wskaźnika syntetycznego warunków mieszkaniowych w 2014.	30
Rys. 41. Wartości wskaźnika syntetycznego wg stanu jakości życia w miastach województwa łódzkiego w 2014 r. (zakres wartości wskaźnika 0-100)	33
Rys. 42. Wartości wskaźnika syntetycznego tendencji zmian jakości życia w miastach województwa łódzkiego w latach 2004-2014 (zakres wartości wskaźnika 0-100).	34
Źródło: opracowanie własne BDL (GUS). Rys. 43. Stan i tendencja zmian jakości życia	35
Rys. 44. Udział powierzchni miasta objętej MPZP w 2014 r. (%)	37
Rys. 45. Udział powierzchni zrewitalizowanej i w trakcie rewitalizacji w ogólnej powierzchni miasta w 2014 r. (%).	37
Rys. 46. Wartości wskaźnika syntetycznego wg stanu ładu przestrzennego w miastach województwa łódzkiego w 2014 r. (zakres wartości wskaźnika 0-100)	39
Rys. 47. Stan ładu przestrzennego	40
Rys. 48. Stan ładu przestrzennego i jakości życia	42
Rys. 49. Liczba nowozarejestrowanych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w 2014 r. (osoby/100 osób).....	44
Rys. 50. Dynamika zmian liczby nowozarejestrowanych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w latach 2009-2014 r. (osoby/100 osób)	44
Rys. 51. Średnia liczba punktów uzyskanych przez maturzystę na egzaminie maturalnym w 2014 r. (pkt)	44
Rys. 52. Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 r. (%)	45
Rys. 53. Średnia zmiana poziomu frekwencji w wyborach samorządowych w latach 2006, 2010, 2014 r. (%)	45
Rys. 54. Wartość środków przekazanych z odpisów 1% na OPP na 1 mieszkańca gminy w 2014 r. (zł) ..	45
Rys. 55. Dynamika zmiany wartości środków przekazanych z odpisów 1% na OPP na 1 mieszkańca gminy w latach 2008-2014 (zł).....	45
Rys. 56. Liczba organizacji pozarządowych (NGO's) na 10 tys. mieszkańców w 2014 r. (podmiot/10 tys. osób)	45
Rys. 57. Wartość i struktura wskaźnika syntetycznego poziomu rozwoju społeczeństwa w 2014 r. ...	48
Rys. 58. Powierzchnia podstref ŁSSE w miastach województwa łódzkiego w 2014 r. (ha).....	50

Rys. 59. Liczba jednostek badawczo-rozwojowych w miastach województwa łódzkiego w 2014 r. (jedn.)	50
Rys. 60. Liczba instytucji otoczenia biznesu w miastach województwa łódzkiego w 2014 r.	50
Rys. 61. Czas dojazdu z miasta do najbliższego terminala multimodalnego w Kutnie, Łodzi lub Radomsku w 2014 r. (min.).....	50
Rys. 62. Udział powierzchni dostępnych terenów inwestycyjnych w powierzchni miasta w 2014 r. (%).....	50
Rys. 63. Wartość i struktura wskaźnika syntetycznego poziomu rozwoju wyposażenia inwestycyjnego w 2014 r.	53
Rys. 64. Stan czynników rozwoju gospodarczego w miastach województwa łódzkiego w 2014 r. według wartości wskaźnika syntetycznego	55
Źródło: opracowanie własne BDL (GUS). Rys. 65. Stan czynników rozwoju gospodarczego w 2014 r.	56
Rys. 66. Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2014 r.	58
Rys. 67. Dynamika zmian liczby podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2004-2014	58
Rys. 68. Wartość dochodów gmin z tytułu udziału w podatku CIT w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2014 r.	58
Rys. 69. Dynamika zmian wartości dochodów gmin z tytułu udziału w podatku CIT w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2004 - 2014	58
Rys. 70. Wartość dochodów własnych gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2014 r.	58
Rys. 71. Dynamika zmian wartości dochodów własnych gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2004-2014	58
Rys. 72. Wartość i struktura wskaźnika syntetycznego wielkości gospodarki w 2014 r.	60
Rys. 73. Udział podmiotów należących do sektora usług wysokiej techniki i usług rynkowych i finansowych opartych na wiedzy w liczbie podmiotów usługowych w 2014 r. (%).....	62
Rys. 74. Dynamika zmian udziału podmiotów należących do sektora usług wysokiej techniki i usług rynkowych i finansowych opartych na wiedzy w liczbie podmiotów usługowych w latach 2004-2014 (%)	62
Rys. 75. Udział podmiotów należących do sektora przemysłu wysokiej i średniej techniki w liczbie podmiotów przemysłowych w 2014 r. (%)	62
Rys. 76. Dynamika zmian udziału podmiotów należących do sektora przemysłu wysokiej i średniej techniki w liczbie podmiotów przemysłowych w latach 2004-2014	62
Rys. 77. Udział spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego w liczbie spółek prawa handlowego ogółem w 2014 r. (%).....	62
Rys. 78. Dynamika zmian udziału spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego w liczbie spółek prawa handlowego ogółem w latach 2004-2014 (%).....	62
Rys. 79. Wartość i struktura wskaźnika syntetycznego innowacyjności gospodarki w 2014 r.	65
Rys. 80. Wartości wskaźnika bezrobocia – liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w przeliczeniu na liczbę osób w wieku produkcyjnym w 2014 r. (%).....	66
Rys. 81. Dynamika zmian wartości wskaźnika bezrobocia – liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w przeliczeniu na liczbę osób w wieku produkcyjnym w latach 2004-2014 (%).....	66
Rys. 82. Wartości udziału osób pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym w 2014 r. (%).....	67
Rys. 83. Dynamika zmian wartości udziału osób pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym w latach 2004-2014 (%).....	67

Rys. 84. Wartości udziału liczby dojeżdżających do pracy do miasta w ogólnej liczbie dojeżdżających do pracy w miastach województwa w 2011 r. (%)	67
Rys. 85. Zmiana wartości udziału liczby dojeżdżających do pracy do miasta w ogólnej liczbie dojeżdżających do pracy w miastach województwa w 2011 r. względem 2006 r. (%)	67
Rys. 86. Wartość i struktura wskaźnika syntetycznego rynku pracy w 2014 r.	69
Rys. 87. Poziom potencjału gospodarczego w miastach województwa łódzkiego w 2014 r. wg wartości wskaźnika syntetycznego i wielkości miast.....	71
Rys. 88. Tendencje zmian potencjału gospodarczego w miastach województwa łódzkiego w latach 2004-2014, wg wartości wskaźnika syntetycznego i wielkości miast.....	73
Rys. 89. Stan i tendencja zmian potencjału gospodarczego.....	74
Rys. 90. Stan i czynniki rozwoju potencjału gospodarczego	77
Rys. 91. Typologia miast województwa łódzkiego wg poziomu ich konkurencyjności w latach 2009-2015	79

11. Wykaz tabel

Tab. 1. Struktura analiz.....	6
Tab. 2. Typologia miast pod względem miernika stanu kapitału ludzkiego	47
Tab. 3. Typologia miast pod względem miernika stanu kapitału społecznego	47
Tab. 4. Korelacja stanu składników rozwoju społeczno gospodarczego w miastach województwa łódzkiego, w 2014 roku.....	84

